

Ontwerp Omgevingsvisie Drenthe



Gedeputeerde staten van Drenthe
December 2009

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

1. Drenthe nu	5
2. Missie, ambities en belangen	6
2.1 Aard van de Omgevingsvisie	6
2.2 Missie	7
2.3 Ontwikkelingen	7
2.4 Ambities en belangen	7
2.4.1 Drentse kwaliteiten	7
2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen	8
3. Strategie	10
3.1 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden	10
3.2 Ruimtelijke kwaliteit	10
3.3 Rol en sturing	11
4. Uitwerking van de strategie	12
4.1 Ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit	12
4.1.1 Kernkwaliteiten	12
4.1.2 Zorgvuldig ruimtegebruik	13
4.1.3 Milieu- en leefomgevingkwaliteit	14
4.2 Uitwerking kernkwaliteiten	18
4.2.1 Landschap	18
4.2.2 Natuur	19
4.2.3 Oorspronkelijkheid	20
4.2.4 Rust (stilte en duisternis)	25
4.3 Ontwikkeling van robuuste systemen	26
4.3.1 Robuuste sociaal-economische structuur	26
4.3.2 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	38
4.3.3 Robuuste natuur	39
4.3.4 Robuuste landbouw	43
4.4 Multifunctionele gebieden	45
4.5 Recreatie en toerisme	46
4.6 Cultuur en sport	49
4.7 Duurzame energievoorziening en CO2-reductie	49
4.8 Ontgrondingen	53
5. Uitwerking gebiedsopgaven	55
5.1 Groningen–Assen	55
5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk	55
5.1.2 Bereikbaarheid Groningen-Assen	55
5.1.3 Positionering Assen: label ‘hoofdstad’	56
5.1.4 Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa	56
5.1.5. Positionering Roden	56

5.2 De Drentse Zuidas	57
5.2.1 Positionering Drentse Zuidas	57
5.2.2 Meppel	57
5.2.3. Hoogeveen	58
5.2.4 Zuidoost-Drenthe	58
5.3 Hondsrug	61
5.3.1 Karakteristiek van de Hondrug	61
5.3.2 Identiteit van de Hondsrug	61
5.3.3 Ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan economische ontwikkeling	62
6. Regionaal Waterplan	63
6.1 Inleiding	63
6.1.1 Provinciaal belang regionaal waterplan	63
6.1.2 Uitvoering door en samenwerking met onze waterpartners	63
6.1.3 Instrumentarium	64
6.2 Oppervlaktewaterkwantiteit 'De wateropgave'	65
6.2.1 Hoofdlijn van het beleid	65
6.2.2 Beekdalen	66
6.2.3 Dagelijks waterbeheer	68
6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden	70
6.2.5 Watertekort	74
6.3 Oppervlaktewaterkwaliteit	76
6.3.1 Oppervlaktewaterlichamen	76
6.3.2 Zwemwaterkwaliteit	77
6.3.3 Diffuse bronnen	77
6.3.4 Waterbodems	78
6.4 Grondwater	78
6.4.1 Hoofdlijn van het beleid	78
6.4.2 Onze innovatieve grondwatervisie 'De waterfabriek van Drenthe'	78
6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)	81
6.4.4 Grondwaterkwaliteit (KRW)	81
6.4.5 Grondwaterbescherming	82
6.4.6 Grondwateronttrekkingen	84
6.5 Stad en keten	87
6.5.1 Stedelijk water	87
6.5.2 Waterketen	89
6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer	90
6.7 Financiën	91
7. Sturing en instrumenten	92
7.1 Sturingsprincipes	92
7.2 Inzet instrumenten	92
7.3 Monitoring	93
7.4 Handhaving	93
7.5 Compensatiebeginsel	94
Afkortingen	95

1. Drenthe nu

Drenthe; een provincie waar in 2010 ruim 490.000 mensen op een prettige manier samenleven. De inwoners waarderen het leven en wonen in hun provincie¹ met een acht. De meeste mensen wonen in een van de kernen in het landelijk gebied. Vier op de tien wonen in Assen, Emmen, Hoogeveen, Meppel of Coevorden.

Drenthe; een provincie met een landschap dat in de loop van de tijd wel is veranderd, maar nooit zijn aantrekkelijkheid heeft verloren. Water, bodem en lucht zijn relatief schoon en cultuurhistorische, natuurlijke, landschappelijke en sociale kwaliteiten zijn nog beleefbaar. Landbouw en natuur bepalen het beeld van het landelijk gebied. Veel bezoekers komen af op het ruime aanbod van dag- en verblijfsrecreatie en (inter)nationale trekkers, zoals het TT-circuit Assen en Dierenpark Emmen.

Drenthe; een provincie met een interessante positie als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. De interne infrastructuur is grofmazig. Bereikbaarheidsproblemen beperken zich nog tot de ontsluitende wegen van steden en de hoofdinfrastructuur in en naar de provincie.

Drenthe; een provincie waarin de bevolking in sommige gebieden na 2010 gaat afnemen. Ook de samenstelling van de bevolking verandert. Vergrijzing en ontgroening hebben consequenties voor onder andere het aanbod van voorzieningen.

Drenthe; een provincie die, onder invloed van verdergaande internationalisering, geleidelijk de overstap maakt naar een kennis- en netwerkeconomie. Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is de motor van de economie. De werkgelegenheid wordt bepaald door de industrie, (groot)handel en gezondheidszorg. In vergelijking met andere delen van het land is het beschikbare arbeidspotentieel relatief laaggeschoold en de arbeidsparticipatie relatief laag.

Drenthe; een provincie waar de klimaatverandering effect heeft op de waterhuishouding, de biodiversiteit en de landbouw. Het schaarser en duurder worden van fossiele brandstoffen heeft sociaal-economische en ruimtelijke gevolgen.

Drenthe; een provincie waar inwoners, overheden en maatschappelijke partners twee aspecten hebben benoemd die cruciaal zijn voor de toekomst. De kernkwaliteiten van Drenthe moeten we koesteren. Daarnaast moeten we, passend bij deze kernkwaliteiten, de provincie verder ontwikkelen tot een bruisend Drenthe².

¹ Het gemiddelde waarderingscijfer in Nederland is een 6,5.

² Discussienota 'Invulling Gezicht van Drenthe, resultaat van fase 1 nieuw omgevingsbeleid'.

2. Missie, opgaven, ambities en belangen

2.1 Aard van de Omgevingsvisie

Deze Omgevingsvisie is hét strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein. De Omgevingsvisie kent een duidelijke relatie met bestaande programma's en plannen. Dat geldt op landsdelig niveau (bijvoorbeeld de Gebiedsagenda Noord-Nederland en de SNN-agenda), op regionaal niveau (bijvoorbeeld Regiovisie Groningen-Assen), op provinciaal niveau (bijvoorbeeld RSP en pMJP) en uitwerkingen van het collegeprogramma van gedeputeerde staten (bijvoorbeeld programma Klimaat en Energie). Deze programma's en plannen zijn medebepalend geweest bij het tot stand komen van de Omgevingsvisie en worden benut bij de uitvoering ervan. Bestaande bestuurlijke afspraken zijn gerespecteerd.

In deze Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen:

- de provinciale structuurvisie op grond van de Wet ruimtelijke ordening;
- het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer;
- het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- het provinciaal verkeers- en vervoersplan op grond van de Planwet Verkeer en Vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2020, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode daarna. Als in de tekst wordt gesproken over 'lange termijn', betreft het de periode ná 2020.

De Omgevingsvisie heeft vooral een interne binding. Dit betekent dat wij bij de uitoefening van onze taken aan de Omgevingsvisie gebonden zijn. Wel zijn (binnen de wettelijke kaders) afwijkingen van de Omgevingsvisie mogelijk, zolang de ambities en doelstellingen van de visie niet worden aangetast.

Besluiten over de uitwerkingen en eventuele afwijkingen van de Omgevingsvisie worden genomen door provinciale staten. Voorafgaand aan de besluitvorming moeten de Adviescommissie Fysieke Leefomgeving (AFLO) en de provinciale statencommissie Omgevingsbeleid worden gehoord. Uitwerkingsplannen moeten worden voorbereid in overeenstemming met afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en hebben dezelfde juridische betekenis als de Omgevingsvisie.

Totstandkoming van de visie

Deze Omgevingsvisie is een interactief proces tot stand gekomen. Zowel bij de voorbereiding als bij het opstellen van de Omgevingsvisie zijn onze partners, maatschappelijke organisaties en de inwoners van Drenthe nauw betrokken.

De Omgevingsvisie wordt in overeenstemming met Afdeling 3.4 van de Awb voorbereid. De reacties die op het ontwerp van de Omgevingsvisie binnenkomen, nemen we mee in de definitieve versie, net als het advies van de Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving (AFLO) en de opmerkingen uit de provinciale statencommissie Omgevingsbeleid. Ook wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. In de definitieve Omgevingsvisie motiveren we hoe met de resultaten van deze m.e.r. is omgegaan.

2.2 Missie

Onze missie luidt:

Het koesteren van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten.

Deze missie is ingegeven door wat bewoners, medeoverheden en maatschappelijke partners belangrijk vinden voor de toekomst van Drenthe. De kernkwaliteiten hebben we samen met onze partners en de inwoners van Drenthe benoemd: rust, ruimte, natuur, landschap, oorspronkelijkheid, kleinschaligheid, naoberschap, menselijke maat en veiligheid. Onder een 'bruisend Drenthe' verstaan we een provincie waarin het goed wonen en werken is en waar voldoende te doen is voor jong en oud. Onze missie laat zien dat we streven naar ruimtelijke kwaliteit door nieuwe ontwikkelingen en bestaande kwaliteiten in samenhang te bezien.

2.3 Ontwikkelingen

We zien tot 2020 vijf belangrijke ontwikkelingen:

- De demografische ontwikkeling;
- De klimaatverandering;
- De afname van de biodiversiteit;
- De transitie naar een kennis- en netwerkeconomie;
- De transitie naar een duurzame energievoorziening.

Onze belangrijkste opdracht tot 2020 is het vinden van een antwoord op de vraag hoe we met deze ontwikkelingen moeten omgaan.

2.4 Ambities en belangen

De provincie heeft diverse ambities en daarmee ook belangen. De basis hiervoor zijn de wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn aangevuld met een selectie onderwerpen die in onze ogen het meest effectief te beïnvloeden zijn op provinciaal niveau. De wijze waarop we met onze provinciale belangen willen omgaan, wordt aangegeven in paragraaf 3.3.

Onze ambities en de daaruit voortvloeiende provinciale belangen zijn hieronder op hoofdlijnen weergegeven. In de volgende hoofdstukken worden deze nader toegelicht.

2.4.1 Drentse kwaliteiten

Kernkwaliteiten

Het is onze ambitie om de ruimtelijke identiteit van Drenthe te versterken. Dat doen we door nieuwe ontwikkelingen te bezien in samenhang met onze kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten zijn de kwaliteiten die bijdragen aan de identiteit en aantrekkelijkheid van Drenthe. Samen met vertegenwoordigers van overheden, belangengroepen, marktpartijen en inwoners hebben we de volgende kernkwaliteiten van Drenthe benoemd³:

- Rust, ruimte, natuur en landschap;
- Oorspronkelijkheid (authenticiteit, Drents eigen);
- Naoberschap;
- Menselijke maat;
- Veiligheid;
- Kleinschaligheid (Drentse schaal).

Wij vinden het behouden en waar mogelijk ontwikkelen van de kernkwaliteiten van provinciaal belang.

³ Discussienota 'Invulling Gezicht van Drenthe, resultaat van fase 1 nieuw omgevingsbeleid'

Biodiversiteit

Wij streven naar het behouden en versterken van de biodiversiteit. Het belangrijkste instrument om deze ambitie te verwezenlijken, is het realiseren van de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Dit is een provinciaal belang.

Milieu- en leefomgevingkwaliteit

Wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. Het beschermen van de milieu- en leefomgevingkwaliteit is veelal op Europees en nationaal niveau geregeld. Daarbij zijn diverse taken en verantwoordelijkheden bij de provincie neergelegd. Deze taken, gericht op het beschermen van de kwaliteit van lucht, water en bodem en het verbeteren van de verkeersveiligheid, waterveiligheid en externe veiligheid, zijn daarmee van provinciaal belang.

2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen

Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang. Wij streven naar voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en bedrijvigheid.

Van provinciaal belang is ook een goed gespreid en gevarieerd aanbod van regionale werklocaties, aansluitend bij de vraag (zowel kwantitatief als kwalitatief) vanuit ondernemingen. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn. Verder wijzen we locaties aan voor milieuhinderlijke bedrijvigheid.

De landbouw moet in de provincie voldoende mogelijkheden hebben voor schaalvergroting en voor de productie van energie. Ook dit is een provinciaal belang.

Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

Zowel de landbouw- als de toeristisch/recreatieve sector spelen een belangrijke rol bij het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten.

Demografische ontwikkeling

Structurele bevolkingsdaling is voor de provincie een nieuw fenomeen. Dalende bevolkingsaantallen kunnen leiden tot concurrentie om bewoners en bedrijven. Dit vraagt om nieuwe, bovenlokale visies op de inrichting van de openbare ruimte. Wij zien het als een bestuurlijke uitdaging om de demografische ontwikkeling samen met de gemeenten in goede banen te leiden. Het is dus een provinciaal belang om een adequate strategie te ontwikkelen voor krimpgebieden, met aandacht voor wonen, leefbaarheid, bereikbaarheid en arbeid.

Wonen

Wij streven naar aantrekkelijke, gevarieerde en leefbare woonmilieus die voorzien in de woonvraag. Het maken van bovenlokale afspraken hierover is van provinciaal belang. Gemeenten werken hun aandeel in het woonaanbod en de woonmilieus uit in de gemeentelijke structuurvisie of het woonplan. Zij houden daarbij rekening met de huidige kernenstructuur in de gemeente en de behoefte aan verschillende woonmilieus.

Steden en stedelijke netwerken

De stedelijke centra maken Drenthe voor haar inwoners en voor bezoekers extra aantrekkelijk. Wij streven naar steden met een onderscheidende identiteit, gebaseerd op historische of gebiedskenmerken. Deze differentiatie is van provinciaal belang. Dat geldt ook voor ontwikkelingen die bijdragen aan het bruisende karakter van de steden.

Van provinciaal belang is dat de stedelijke netwerken 'robuust' zijn. Daaronder verstaan we dat de steden samenhangen, samenwerken en complementair zijn. Dit is nodig voor een toekomstbestendige ontwikkeling van mobiliteit, woon- en werklocaties, werkgelegenheid en voorzieningen.

Klimaatverandering

Wij streven naar een leefomgeving die de langetermijnveranderingen in het klimaat en weersextremen kan opvangen. Hiervoor is een klimaatbestendig watersysteem cruciaal. De beleidsverantwoordelijkheid voor de kwaliteit en kwantiteit van (grond)water ligt bij de provincie en is daarmee van provinciaal belang.

Duurzame energievoorziening en gebruik van de ondergrond

Onze ambitie is een betrouwbare en betaalbare energievoorziening met een beperkte uitstoot van broeikasgassen. Van provinciaal belang is daarom het benutten van de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking en -distributie, onder andere door het bieden van voldoende mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling. Ook het besparen van energie, het zorgvuldige gebruik van de ondergrond voor de energiewinning, de opslag van CO₂, groen gas en aardgas en de energie-infrastructuur zijn van provinciaal belang. De provincie voert hierbij de regie over de ruimtelijke ontwikkeling.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Voor onze ambities op het gebied van wonen, werken en recreëren moet onze provincie veilig en goed te bereiken zijn, ook internationaal. Wij willen voorwaarden creëren voor een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit. De samenhang en de betrouwbaarheid van (inter)regionale netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen door de lucht en over weg, spoor en water zijn daarom van provinciaal belang, evenals de verknoping met de (inter)nationale netwerken.

Natuur en landschap

De Ecologische Hoofdstructuur, de verschillende Drentse landschapstypen en de diversiteit in landschapstypen zijn voor ons van provinciaal belang.

Multifunctionaliteit

Op veel plekken in de provincie komen verschillende gebruiksfuncties samen. Een goede verweving van deze functies is van provinciaal belang. Het gaat ons hierbij om het verbinden van stad en land, het verweven van landbouw, natuur en water in het landelijk gebied en het benutten van de kernkwaliteiten voor de plattelandseconomie.

Cultuur en sport

We streven naar een bruisende provincie die uitdaagt tot bewegen en inspireert met culturele activiteiten. Sport- en cultuurparticipatie en de infrastructuur die hiervoor nodig is, zijn van provinciaal belang.

3. Strategie

3.1 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden

Om onze ambities te kunnen verwezenlijken, maken we een onderscheid tussen ‘robuuste systemen’ en ‘multifunctionele gebieden’.

Robuuste systemen

Er zijn vier ‘systemen’ die in onze ogen de dragers zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe⁴:

- Sociaal-economische systeem
- Watersysteem;
- Natuursysteem;
- Landbouwsysteem.

Voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe moeten deze vier systemen ‘robuust’ zijn. Een systeem is robuust als een verstoring als gevolg van een ontwikkeling geen significante gevolgen heeft voor het functioneren ervan.

Binnen de robuuste systemen staat de ontwikkeling van de betreffende hoofdfunctie (wonen, werken, water, natuur of landbouw) voorop. Dit betekent dat de ontwikkeling van andere functies geen significante negatieve invloed mag hebben op het functioneren van de hoofdfunctie. Voor alle ontwikkelingen, dus ook die van de hoofdfunctie, geldt dat de ruimtelijke kwaliteit er door moet worden versterkt.

In sommige situaties komen twee robuuste systemen samen, met mogelijk conflicterende belangen. In die gevallen is het van belang maatwerk te leveren met betrekking tot de gewenste ontwikkeling.

Het robuuste watersysteem staat niet op zichzelf, maar valt samen met de andere systemen. Water leidt tot een verbijzondering van het natuur- en landbouwsysteem (zie paragraaf 4.3.2 en hoofdstuk 6).

Multifunctionele gebieden

Naast de robuuste systemen kent Drenthe gebieden waar verschillende functies en ambities samenkomen. Het gaat hierbij vooral om de combinatie van landbouw, natuur, recreatie en landschappelijke waarden. Wij noemen deze gebieden multifunctionele gebieden. Kenmerkend hiervoor is dat er – in tegenstelling tot de robuuste systemen – geen sprake is van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. Deze gebieden hebben in onze visie een eigen functie-indeling gekregen (zie paragraaf 4.4).

3.2 Ruimtelijke kwaliteit

Wij willen ontwikkelingen stimuleren die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Deze kwaliteit zit voor ons in het zorgvuldig gebruik maken van de ruimte, het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten en het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving.

Wij kijken niet alleen naar de bovengrond, maar houden ook rekening met de eigenschappen en functies van de ondergrond. Onze ondergrond kent een lange ontstaansgeschiedenis en is kwetsbaar voor veranderingen. Het is daarom noodzakelijk dat we hier zorgvuldig mee omgaan. De ondergrond is medestructurerend voor de bovengrondse ontwikkelingen.

⁴ ‘Drenthe kiest, richtinggevend beleidkeuzes voor het nieuwe omgevingsbeleid Drenthe’.

Bij ontwikkelingen maken we gebruik van de structurerende werking van:

- De waterinfrastructuur (voor landbouw, natuur en landschap);
- De verkeers- en vervoersinfrastructuur (voor de stedelijke ontwikkeling en recreatie en toerisme);
- De energie-infrastructuur en de energiepotentie van de ondergrond (voor de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening).

Om zorgvuldig ruimtegebruik in Drenthe te stimuleren, streven we naar het bundelen van wonen en werken. We laten verdichting vóór uitbreiding gaan. Extra ruimte voor wonen en werken is er in (of aansluitend op) het bestaande bebouwde gebied en gebundeld rond de regionale voorzieningen voor infrastructuur en openbaar vervoer. Uiteraard is het niet de bedoeling dat dit streven ten koste gaat van cultuurhistorisch waardevolle dorpskernen. In zulke situaties zoeken we met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing.

3.3 Rol en sturing

De nieuwe Wro en andere ontwikkelingen in het binnenlandse bestuur leiden tot een veranderende rol van overheden. De provincie richt zich meer op haar kerntaken zoals overeengekomen in het bestuursakkoord tussen rijk, provincie en gemeente. Dit heeft tot gevolg dat wij voor sommige onderwerpen niet langer (alleen) de verantwoordelijkheid dragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor taken binnen het sociale domein. Wij hebben het provinciaal belang in deze omgevingsvisie afgestemd op onze kerntaken.

Door scherp te benoemen wat van provinciaal belang is, ontstaat een verschuiving in beleidsverantwoordelijkheid. Daar waar wij onderwerpen loslaten, moeten deze door andere partijen (in de meeste gevallen: gemeenten) worden ingevuld. Bijvoorbeeld: waar de provincie in het verleden verantwoordelijk was voor de kwaliteit van alle natuurwaarden in Drenthe, kiezen we er nu voor een deel van de verantwoordelijkheid bij de gemeenten te leggen. Wij willen hierbij voorkomen dat onderwerpen ‘over de schutting worden gegooid’. Daarom investeren we in kennisoverdracht, samenwerking en ontwikkelkracht. De nieuwe vorm van ontwikkelingsgerichte samenwerking wordt zichtbaar bij het schetsen van hoe het provinciaal belang doorwerkt in gebiedsopgaven. Een belangrijke voorwaarde voor ons voor effectieve samenwerking is een gedragen en eenduidige afbakening van wederzijdse ambities en verantwoordelijkheid. Onze uitgangspunten hierbij zijn ‘vertrouwen’ en ‘gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe’.

Dit vertrouwen uit zich de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren. In eerste instantie blijven we zo veel mogelijk weg bij verplichtende instrumenten, zoals een verordening. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij er op dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt. Mocht na verloop van tijd blijken dat deze werkwijze onvoldoende effect sorteert, dan nemen we meer verplichtende instrumenten alsnog in overweging. De juridische consequenties van de algemene maatregel van bestuur Ruimte van het Rijk vertalen we door nadat provinciale staten de Omgevingsvisie heeft vastgesteld (zie paragraaf 7.2).

In onze Omgevingsvisie neemt het stelsel van kernkwaliteiten een belangrijke plaats in. De kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn, staan op kaart 2. Onze inzet is deze kernkwaliteiten te behouden en waar mogelijk te ontwikkelen. Het koesteren en behouden van de kernkwaliteiten die niet op de kaart zijn aangegeven, is een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

In de Omgevingsvisie verwoorden wij onze ambities voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. Deze ambities willen wij samen met onze partners verder vorm geven. We hebben duidelijk aangegeven welke ontwikkelingen in onze ogen ongewenst zijn, bijvoorbeeld uitbreiding van intensieve veehouderij. Wij gaan er vanuit dat onze partners deze mening respecteren en deze laten doorwerken in hun visie en beleid. Onze visie op sturing en instrumenten wordt in hoofdstuk 7 nader toegelicht.

4. Uitwerking van de strategie

4.1 Ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit is een begrip waarvoor geen scherpe definitie bestaat. Voor ons is ruimtelijke kwaliteit een optelsom van de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Wij vinden dat een omgeving een goede ruimtelijke kwaliteit heeft wanneer deze geschikt is voor mens, plant en dier. We bedoelen een omgeving die mooi is, waar mensen zich thuis voelen, waar de historie van de streek kan worden beleefd, waar lucht, bodem en water schoon zijn, waar huizen, bedrijven en wegen een logische plek kennen. Kortom: een omgeving die mede door deze kenmerken aantrekkelijk is voor vestiging en verblijf.

De ruimtelijke kwaliteit van Drenthe is hoog. Het tot dusver gevoerde ruimtelijk beleid heeft ertoe geleid dat ontwikkelingen nauwelijks los van de ondergrond en los van de cultuurhistorische basis hebben plaatsgevonden. Er is evenwicht tussen stad en platteland, tussen rust en dynamiek, tussen historie en het heden. Ons landschap is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning, kent karakteristieke bebouwingspatronen en borgt hoge natuurwaarden. In Drenthe kan nog steeds openheid, rust, ruimte en duisternis worden ervaren. Deze aspecten worden in de rest van het land steeds zeldzamer en worden door onze samenleving steeds meer gewaardeerd.

De kernkwaliteiten vormen voor ons de belangrijkste basis voor het begrip ‘ruimtelijke kwaliteit’. Daarnaast zijn voor ons zorgvuldig ruimtegebruik en milieu- en leefomgevingkwaliteit van belang.

4.1.1 Kernkwaliteiten

De kernkwaliteiten dragen bij aan de samenhang, identiteit en herkenbaarheid van de omgeving. Omdat de benoemde kernkwaliteiten niet allemaal goed te duiden zijn als factoren in het fysiek-ruimtelijk domein, hebben wij ze vertaald naar indicatoren. Rust is vertaald naar stilte en duisternis. Ruimte staat voor de openheid van het landschap. Onder natuur verstaan we natuur binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Landschap is vertaald naar diversiteit en gaafheid van landschapstypen. Oorspronkelijkheid hebben we concreet gemaakt in cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden. Veiligheid staat voor sociale, externe en verkeersveiligheid. De kernkwaliteiten naoberschap, menselijke maat en kleinschaligheid zijn lastig ruimtelijk te duiden, maar zijn meegenomen in het begrippen ‘leefbaarheid’ en ‘passend bij Drenthe’.

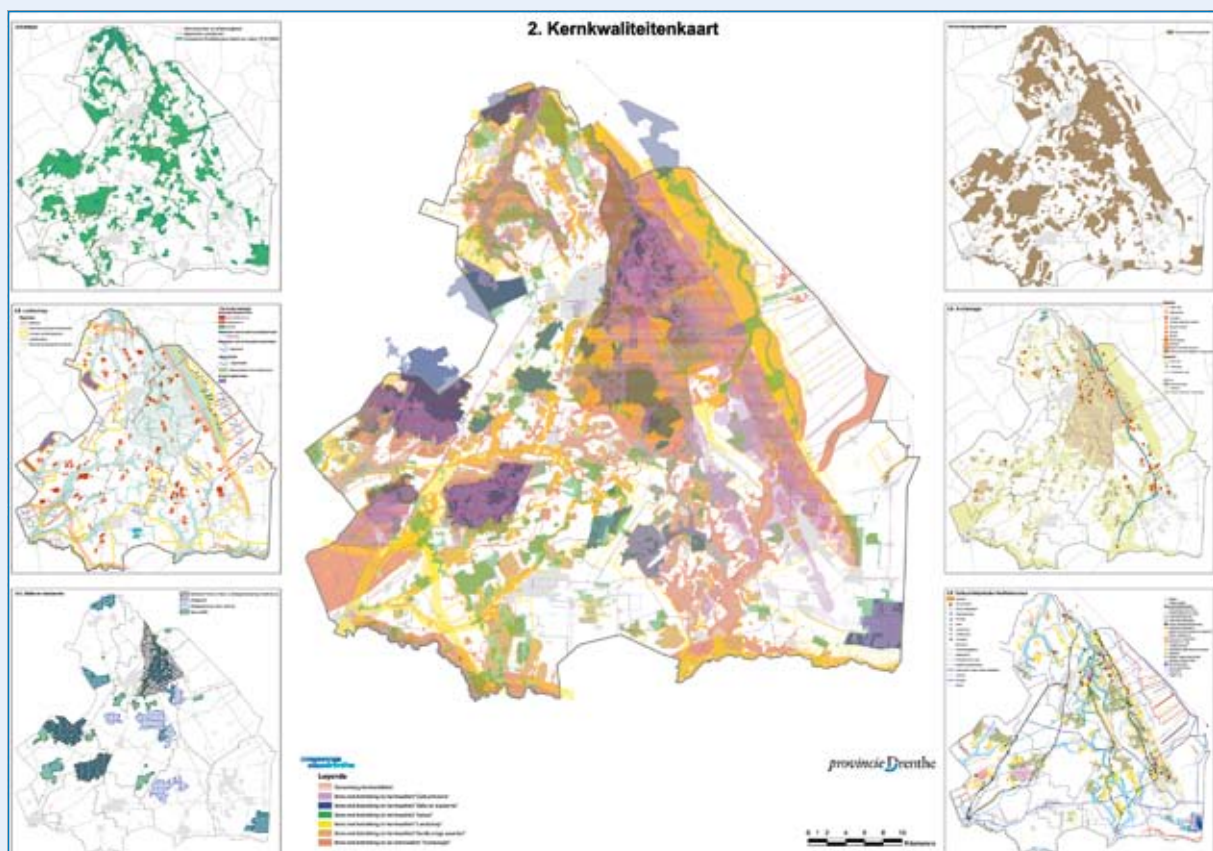
Kernkwaliteiten	Indicatoren
Rust	Stilte en duisternis
Ruimte	Openheid van het landschap
Natuur	Natuur binnen de Ecologische hoofdstructuur
Landschap	Diversiteit en gaafheid van landschapstypen
Oorspronkelijkheid	Cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden
Veiligheid	Sociale, externe en verkeersveiligheid
Naoberschap	Leefbaarheid
Menselijke maat	Passend bij Drenthe
Kleinschaligheid (Drentse schaal)	

Kernkwaliteitenkaart

Wij hebben de kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn, aangegeven op kaart 2 (Kernkwaliteiten). De kernkwaliteiten die niet op de kaart zijn aangegeven, vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. In paragraaf 4.2 worden de kernkwaliteiten verder uitgewerkt.

In een aantal gebieden komen veel verschillende kernkwaliteiten samen. Deze gebieden zijn op de kaart globaal aangegeven (Drentsche Aa, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold, Hondsrug, Havelterberg, de kop van Drenthe en het Reestgebied). Voor deze gebieden geldt dat:

- de samenhang van kernkwaliteiten in deze gebieden van provinciaal belang is;
- een integrale provinciale advisering voor deze gebieden prioriteit heeft;
- de inzet van provinciale middelen (waaronder subsidies) voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten in deze gebieden prioriteit heeft.



Kaart 2. Kernkwaliteiten

Kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom

De verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom ligt bij de gemeente. Een uitzondering hierop wordt op gemaakt voor archeologie en in specifieke gevallen voor cultuurhistorie. Het provinciaal belang voor archeologie geldt wel binnen de bebouwde kom als de betreffende kern is opgenomen op de kaart cultuurhistorische hoofdstructuur.

4.1.2 Zorgvuldig ruimtegebruik

Wij willen zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in onze provincie. Grootschalige bouwplannen en uitbreidingen in het landelijk gebied, los van bestaande bebouwingslocaties, zijn niet vanzelfsprekend. Wij vinden dat gemeenten bij nieuwbouwplannen een werkwijze moeten hanteren die leidt tot zorgvuldig ruimtegebruik. Zorgvuldig ruimtegebruik is van provinciaal belang.

SER-ladder en bundelingsbeleid

Voor het inpassen van ruimtevragende functies stellen wij voor de SER-ladder als denkmodel te hanteren. Deze methode, geïntroduceerd door de Sociaal-Economische Raad, helpt een goede afweging te maken bij het inpassen van ruimtebehoefte voor wonen, bedrijvigheid en infrastructuur. Het model stelt onder meer dat extra ruimte voor wonen en werken zo veel mogelijk moet worden gezocht in of aansluitend aan bestaand bebouwd gebied en gebundeld rond de regionale infrastructuur en de openbaarvervoervoorzieningen.

Met bundeling en intensivering van verstedelijking ontstaat voldoende massa voor hoogwaardige voorzieningen. De verzorgingsfunctie van stedelijke centra wordt daardoor versterkt en er ontstaan kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid met openbaar vervoer.

Wij willen de mogelijkheden nagaan om het denkmodel van de SER-ladder ook toe te passen bij het ontwikkelen van recreatie en toerisme en landbouw.

SER-ladder

1. Gebruik de ruimte die al beschikbaar is gesteld voor een bepaalde functie of door herstructurering beschikbaar gemaakt kan worden.
2. Maak optimaal gebruik van de mogelijkheden om door meervoudig ruimtegebruik de ruimteproductiviteit te verhogen.
3. Indien het voorgaande onvoldoende soelaas biedt, is de optie van uitbreiding van het ruimtegebruik aan de orde. Daarbij dienen de verschillende relevante waarden en belangen goed te worden afgewogen in een gebiedsgerichte aanpak. Door een zorgvuldige keuze van de locatie van 'rode' functies en door investeringen in kwaliteitsverbetering van de omliggende groene ruimte moet worden verzekerd dat het meerdere ruimtegebruik voor wonen, bedrijventerreinen of infrastructuur de kwaliteit van natuur en landschap respecteert en waar mogelijk versterkt.

Een logisch gevolg van onze keuze voor zorgvuldig ruimtegebruik is dat wij sturen op herstructurering. Dit geldt voor wonen en werken in het stedelijk gebied én het landelijk gebied (zie paragraaf 4.3.1).

4.1.3 Milieu- en leefomgevingkwaliteit

De milieubelasting in Drenthe is relatief gering en neemt, met uitzondering van ammoniak, steeds verder af. De gewenste kwaliteit wordt echter nog niet overal bereikt. Wij willen dat in Drenthe minimaal aan de wettelijke milieunormen wordt voldaan, en streven naar behoud en waar mogelijk verbetering van de huidige milieu- en leefomgevingskwaliteit.

De uitvoering van het milieubeleid in Drenthe wordt in sterke mate gestuurd door Europese en landelijke wet- en regelgeving. Ons milieubeleid richt zich in hoofdlijnen op het vroegtijdig aanhaken bij processen in de ruimtelijke ordening, het opnemen van eisen in milieuvergunningen, het saneren van situaties die niet aan de milieunorm voldoen, het concentreren en zoneren van milieuhinderlijke bedrijven en het verlenen van subsidies.

Leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke ordening

De sleutel voor behoud en verbetering van de leefomgevingskwaliteit ligt in een goede samenwerking met de gemeenten. Het is een gemeentelijke taak om bij het ontwerpen en inrichten van de fysieke leefomgeving rekening te houden met milieuaspecten als water, bodem en luchtkwaliteit, geluid-, geur- en lichthinder en externe veiligheid. Van provinciaal belang zijn milieueffecten en externe veiligheidseffecten die de gemeentegrenzen overschrijden of samenhangen met provinciale verantwoordelijkheden. Daarom is leefomgevingskwaliteit een structureel onderwerp van overleg tussen provincie en gemeenten. Hierdoor kunnen we gezamenlijk in een vroegtijdig stadium kansen signaleren voor het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit en mogelijke knelpunten voorkomen en aanpakken, al dan niet gebiedsgericht.

Er kunnen zich situaties voordoen waarin een gewenste ruimtelijke ontwikkeling alleen mogelijk is als de grenswaarden voor een goede milieukwaliteit worden overschreden, zelfs na het treffen van overlastbeperkende maatregelen. Voor dit soort gevallen wordt de stad-en-milieubenadering toegepast (een integrale benadering van milieu en ruimtelijke ordening in de ruimtelijke planvorming). Het uitgangspunt daarbij is dat de betrokken partijen al het redelijke moeten doen om overschrijding van de grenswaarden te voorkomen.

Milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving

De provincie is op grond van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor het verlenen van milieuvergunningen aan grote industriële inrichtingen en bedrijven die afvalstoffen verwerken. Ook houdt de provincie toezicht op de naleving van de verleende vergunningen. Via vergunningvoorschriften streeft de provincie naar zo laag mogelijke emissies, een zuinig gebruik van energie, (grond)water en grondstoffen en de toepassing van de best beschikbare technieken. Daarnaast wordt samen met de bedrijven gezocht naar mogelijkheden voor ketenvorming en/of bundeling van productieprocessen.

Met de toekomstige Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) wordt geregeld dat een initiatiefnemer kan volstaan met één vergunningaanvraag voor verschillende activiteiten. Voor het verlenen en handhaven van deze omgevingsvergunningen zal, onder de regie van de provincie, een Regionale Uitvoeringsdienst worden opgericht. In deze dienst worden verschillende provinciale en gemeentelijke uitvoeringstaken ondergebracht. De uitvoeringsdienst zal volgens de huidige planning op 1 januari 2012 operationeel zijn.

Vestiging van milieuhinderlijke bedrijven

Wij verwachten van gemeenten dat bij het inrichten van bedrijventerreinen de VNG-systematiek 'Bedrijven en Milieuzonering' wordt toegepast. De vestiging van milieuhinderlijke bedrijven vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. In onze optiek moeten bedrijven die vallen in de milieucategorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek zich vestigen op daartoe geschikte regionale bedrijventerreinen. Op dit moment is er voor deze bedrijven fysieke en milieuhygiënische ruimte op het Bargermeer in Emmen, het Europark en Leeuwerikenveld II in Coevorden, het Tweesporenland/MERA-terrein in Wijster en Oevers D in Meppel. Vestiging buiten deze terreinen sluiten we uit.

Bij de regionale afstemming over bedrijventerreinen (zie paragraaf 4.3.1) willen we zowel aandacht besteden aan het inpassen van milieuhinderlijke bedrijven als aan de vestigingsmogelijkheden in relatie tot de vraag vanuit de markt.

De provincie gaat zich inspannen, samen met de grondeigenaren Attero Noord en de gemeente Midden-Drenthe, om het Tweesporenland/MERA-terrein snel te ontwikkelen als energietransitiepark (ETP) (zie paragraaf 4.7).

Luchtkwaliteit en geurhinder

Momenteel worden nergens in de provincie de wettelijke grenswaarden voor luchtkwaliteit overschreden. We willen de huidige luchtkwaliteit behouden en waar mogelijk verbeteren. Daartoe is het Provinciaal Actieplan Luchtkwaliteit Drenthe 2009-2012 opgesteld. Jaarlijks rapporteert de provincie over de luchtkwaliteit aan het Rijk. Eens in de drie jaar moet de actuele luchtkwaliteit met een onderzoek in kaart worden gebracht.

De belangrijkste veroorzakers van geur zijn de landbouw en de industrie. Het beheersen van de geurhinder van de landbouw is geregeld in de Wet geurhinder en veehouderij, en valt onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De geuroverlast van bedrijven wordt gereguleerd met de milieuvergunning. Omdat bedrijven en woningen steeds dichterbij elkaar komen, vraagt het aspect geur steeds meer om een beleidskader. Daarom stellen we in 2010 een eigen geurbeleid vast voor onze vergunningverlening.

Bodemkwaliteit en bodemsanering

Wij willen de bodemkwaliteit in onze provincie bewaken en waar mogelijk verbeteren, en streven naar een duurzaam beheer van de bodem. In onze Bodemnota 'Werk maken van eigen bodem' uit 2008 hebben wij aangegeven wat het belang van een goede bodemkwaliteit is. In deze nota zijn beleidsregels vastgelegd die de provincie hanteert voor het uitvoeren van bodemsaneringen. (Nadere regels zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening.) In 2010 stellen wij, als uitwerking van deze Omgevingsvisie, een Bodemvisie vast. Deze vormt de beleidsbasis voor de aanpak en verbetering van de bodemkwaliteit.

De provincie is op grond van de Wet Bodembescherming het bevoegde gezag voor het uitvoeren van bodemsaneringen. In Drenthe worden circa 40.000 locaties verdacht van bodemverontreiniging. Daarvan zijn er ongeveer 300 spoedeisend: ze vormen een potentieel onaanvaardbaar risico voor mensen, het ecosysteem of verdere verspreiding. In 2030 willen we de bodemverontreiniging in de provincie beheersbaar hebben gemaakt door kosteneffectief en functiegericht te saneren en beheren. De ernstige gevallen van bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's willen we voor 2015 saneren of beheersen.

We geven prioriteit aan de aanpak van spoedlocaties zoals opgenomen in het 'Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' (juli 2009). Het 'Bodemberaad', waarin alle Drentse gemeenten zitting hebben, vormt voor ons een belangrijk overlegorgaan waar in de geest van dit convenant afspraken worden gemaakt over de uitvoering van bodemsaneringstaken.

De uit te voeren bodemonderzoeken en -saneringen worden opgenomen in vijfjarenprogramma's. Op basis hiervan stelt het Rijk financiële middelen beschikbaar. Er zijn drie sporen: ISV-budget voor saneringen in het stedelijk gebied, het WBB-budget voor saneringen in het landelijk gebied en de bedrijvenregeling voor saneringen op bedrijventerreinen. De meeste saneringen (moeten) worden uitgevoerd door bedrijven, gemeenten en particulieren. Alleen in uitzonderlijke situaties worden saneringen door de provincie voorbereid en uitgevoerd.

Wij wijzen het opbergen van afvalstoffen in de ondergrond af, vanuit onze zorg voor de bodem en de Drentse ondergrond. Een uitzondering daarop vormt de opslag van injectiewater uit de delfstoffenwinning. De opslag van dit water beoordelen wij aan de hand van een daarvoor opgesteld beoordelingskader.

Samen met een groep van ongeveer honderd melkveehouders hebben we goede resultaten bereikt met het project 'Bedreven Bedrijven' (2001-2006). Door de stikstof in de kringloop binnen het melkveebedrijf beter te benutten, werd de uitstoot van zowel ammoniak als nitraat gereduceerd. De bodem heeft een centrale rol in deze kringloop. Met het traject 'Duurzaam boer blijven in Drenthe' blijven wij deze wijze van duurzame melkveehouderij stimuleren.

Verkeerslawaai

Wij streven ernaar dat nergens in de provincie de wettelijk vastgestelde grenswaarden voor verkeerslawaai worden overschreden. De provinciale wegen met een verkeersintensiteit van meer dan zes miljoen verkeersbewegingen per jaar voldoen al aan de normen. Dat geldt nog niet voor de provinciale wegen met jaarlijks ten minste drie miljoen verkeersbewegingen. De verwachting is dat langs deze wegen maatregelen nodig zijn om de geluidbelasting op woningen te verminderen. Daartoe stellen wij, conform de EU-richtlijn Omgevingslawaai, in 2013 een actieplan op.

Voor de provinciale wegen waar knelpunten bekend zijn, zoeken we bij het reguliere onderhoud naar geschikte oplossingen, zoals het toepassen van stil asfalt.

Binnenkort geeft de Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire luchthavens (RBML) ons bevoegdheden over alle luchtvaartactiviteiten en luchthavens, met uitzondering van Groningen Airport Eelde. Bij eventuele verzoeken voor nieuwe luchtvaartactiviteiten is ons uitgangspunt dat de wettelijke normen niet overschreden mogen worden. Ook moet rekening worden gehouden met de regelgeving over Natura2000- en stiltegebieden.

Industrielawaai en lawaaisport

De provincie is op grond van de Wet geluidhinder beheerder van de geluidszone van twintig gezonde bedrijventerreinen, geluidsportcentra en motorcrossterreinen. Dit betekent dat de provincie erop toeziet dat binnen de geluidszone niet meer geluid wordt geproduceerd dan is toegestaan. Gevoelige bestemmingen, zoals woningen, moeten bovendien op voldoende afstand van de gezonde terreinen blijven.

Het provinciale beleid is erop gericht lawaai te concentreren. Geluidproducerende industrie moet zich vestigen op daarvoor geschikte bedrijventerreinen. Lawaaisport mag in principe alleen worden bedreven op de bestaande geluidsportcentra in Assen, Roden en Emmen. Daarnaast heeft Drenthe twee lokale motorsportterreinen, in Zuidwolde en Westerbork. Wij werken niet mee aan het ontwikkelen van nieuwe geluidsportcentra of motorcrossterreinen. Uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van het motorcross-terrein in Zuidwolde en Westerbork staan wij niet toe, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de oprichting.

Uitbreiding van de bestaande lawaaisportactiviteiten is alleen mogelijk binnen de bestaande geluidszone. Dit zal worden beoordeeld bij een milieuvergunningaanvraag. Bij het verlenen van vergunningen zijn wij zeer terughoudend met het toestaan van activiteiten in de nacht.

Voor het TT-circuit in Assen gelden extra beperkingen, aanvullend op de geluidszone en de maximaal toelaatbare geluidsniveaus die door de minister zijn vastgesteld. Op het circuit mogen jaarlijks ten hoogste twaalf evenementen van het type 0 (popconcerten, dan wel festivals) of van het type 1 (waaronder groot-schalige internationale motorsportevenementen) worden gehouden. Daarnaast is er een maximum van 27 dagen voor evenementen van het type 2 (waaronder motorsportevenementen die minder geluid produceren dan type 1). Binnen de kaders van de '12-dagenwet' wordt bekeken of de twaalf toegestane dagen op het TT-circuit flexibeler kunnen worden benut met meerdere soorten grootschalige evenementen (waaronder autoraces). Daarnaast werken we samen met diverse belanghebbende partijen aan een visie op de verdere ontwikkeling van het TT-circuit, in samenhang met de milieukwaliteit van het gebied.

Externe veiligheid

De provincie heeft een regiefunctie voor de externe veiligheid. Wij streven naar een samenleving waarin het basisveiligheidsniveau gegarandeerd is en de risico's op zware ongevallen zo veel mogelijk beperkt zijn. De huidige risicosituatie in Drenthe is weergegeven op de externe veiligheidskaart (www.risicokaart.drenthe.nl). Ons externe veiligheidsbeleid is nader uitgewerkt in de Structuurvisie externe veiligheid (2007). Daarin zijn ondermeer de uitgangspunten geformuleerd voor een strenge regulering van risicovolle bedrijven. Voor een verantwoord en doelmatig vestigingsbeleid kiezen we ervoor deze risicovolle bedrijven te concentreren op daartoe geschikte bedrijventerreinen. Deze terreinen zijn vaak ook geschikt voor milieuhinderlijke bedrijven. Ook dient, op basis van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi), bij ruimtelijke plannen en milieuvergunningverlening rekening te worden gehouden met het aspect externe veiligheid.

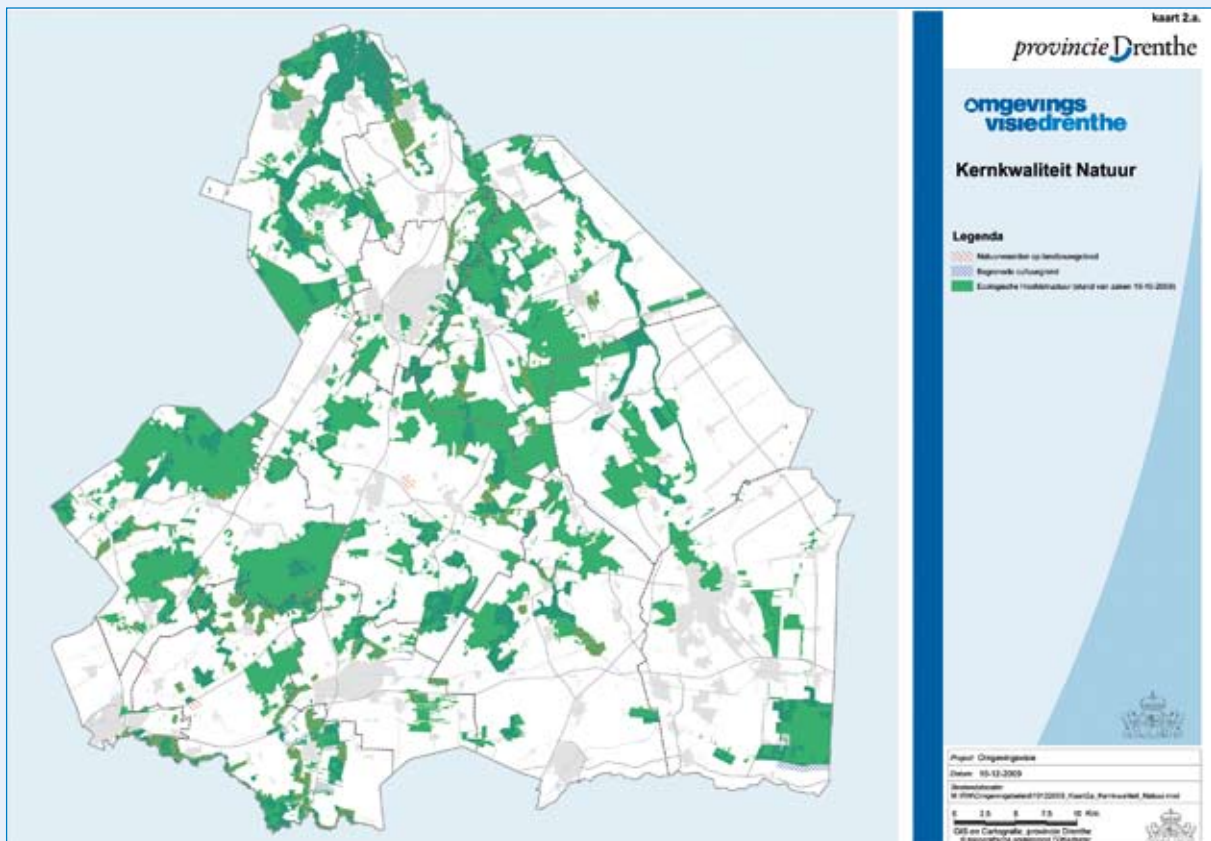
Samen met de gemeenten en de Hulpverleningsdienst van de Veiligheidsregio Drenthe hebben we een provinciaal uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid opgesteld. Voor de structurele samenwerking op dit gebied hebben de gemeenten, de provincie en de Hulpverleningsdienst een samenwerkingsconvenant getekend.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van routes voor gevaarlijke stoffen wordt, vooruitlopend op rijksbeleid, geadviseerd rekening te houden met de externe veiligheidsrisico's.

4.2 Uitwerking kernkwaliteiten

4.2.1 Natuur

Natuur neemt in deze Omgevingsvisie een dubbelrol in. Natuur is zowel een kernkwaliteit als een te ontwikkelen functie. De bestaande natuur binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) beschouwen we als een kernkwaliteit. Onze ambitie ten aanzien van natuurontwikkeling is verwoord in paragraaf 4.3.3.



Kaart 2.A. Natuur

4.2.2 Landschap

De kwaliteit en de diversiteit van het Drentse landschap dragen sterk bij aan het aantrekkelijke milieu om te wonen, te werken en te recreëren. De identiteit van het Drentse landschap wordt bepaald door de ontstaansgeschiedenis en de diversiteit aan landschapstypen.

Onze ambitie is het behouden en versterken van de verscheidenheid, de kwaliteit, de identiteit en de beleefbaarheid van het landschap. Van provinciaal belang is het behouden van landschapskenmerken en de onderlinge samenhang en het versterken van de verschillende landschapstypen. Op de Kernkwaliteitenkaart (kaart 2) hebben we aangegeven welke landschappen en onderdelen daarvan van provinciaal belang zijn. In Bijlage 1 zijn de verschillende landschapstypen nader omschreven.

Onze doelstellingen voor de kernkwaliteit landschap zijn:

- Het behouden en versterken van de ruimtelijke afwisseling van landschapstypen.
- Het behouden en versterken van de volgende karakteristieke kenmerken van de verschillende landschapstypen:
 - in esdorpenlandschap/esgehuchten: de essen en beekdalen;
 - in de veenkoloniën: de wijkenstructuur en de openheid;
 - in de ontginningskoloniën: bijzondere elementen, zoals de Maatschappij van Weldadigheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de laagveenontginning: de openheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de veenrandontginning: de kavelstructuur en de openheid.
- Het behouden en versterken van de karakteristieke macrogradiënt van het Drents Plateau.
- Het behouden en ontwikkelen van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.

Landschaps- en wegpanorama

We willen de beleving van het Drentse landschap versterken. Als inspiratie introduceren we het concept van de 'landschaps- en wegpanorama's'. Dit zijn zichtlocaties van karakteristieke landschapstypen of het contrast tussen stad en land, gezien vanaf de hoofdinfrastructuur. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn als landschapspanorama aangegeven:

- A28 Hoogeveen-Assen: de beleving van het landelijke beeld van Drenthe;
- N33 Assen-Gieten: de zichtbaarheid van het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.

Als wegpanorama zijn aangegeven:

- A28 Meppel-Hoogeveen;
- A37 Hoogeveen-Emmen: contrast tussen stad en land.

Het Rijk heeft op het traject A28 (Assen-Groningen) een snelwegpanorama aangewezen met als doel de beleving van het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa te behouden. Hier op aansluitend willen we op dezelfde wijze omgaan met het tracé van de A28 tussen De Punt en Assen.

Hoogbouw

Wij vinden dat hoogbouw geen inbreuk mag maken op de beleving van het landschap in de (directe) omgeving van de steden. Met de gemeenten willen we vanuit een gezamenlijke visie nadere afspraken maken over de mogelijkheden van en de beperkingen voor hoogbouw. Hiervoor willen we 'Mooi Drenthe' benutten, een samenwerkingsverband tussen Drentse overheden en maatschappelijke organisaties met als doel de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe te verbeteren. Voor gemeenten die al een hoogbouwvisie hebben vastgesteld, vormt deze uiteraard de basis voor de gezamenlijke visie.

Cultuurhistorie

Ons beleid ten aanzien van cultuurhistorie is beschreven in het Cultuurhistorisch Kompas. Twee doelstellingen staan hierin centraal. Ten eerste willen we de cultuurhistorie herkenbaar houden. Wat wij tot de cultuurhistorie rekenen is vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (onderdeel van de Kernkwaliteitenkaart). Ten tweede willen we de ruimtelijke identiteit versterken. We doen dat door ruimtelijke ontwikkelingen te sturen vanuit samenhangende cultuurhistorische kwaliteiten, met respect en durf. Daarin is ruimte voor inspiratie en eigen afwegingen van onze partners.

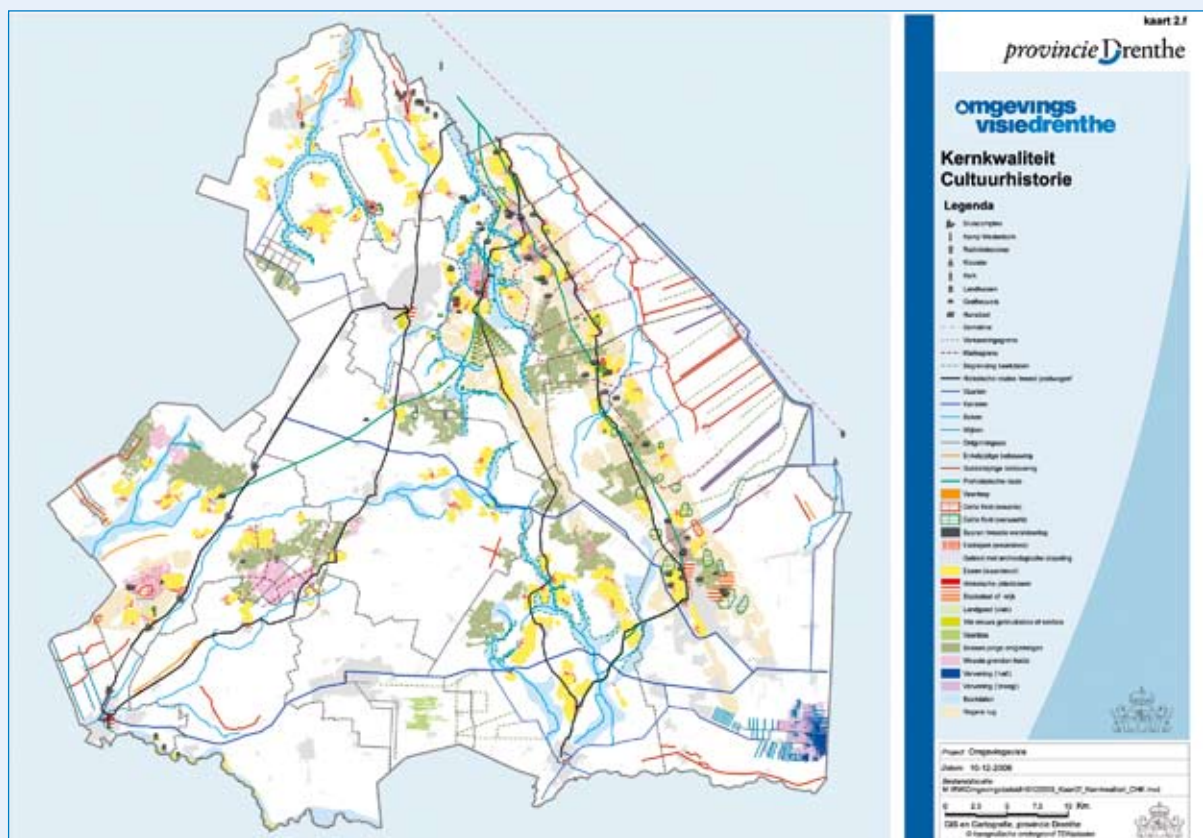
Het veilig stellen van cultuurhistorische waarden en het tegelijkertijd bieden van ruimte voor ontwikkelingen vraagt om een heldere wijze van sturing. Wij maken onderscheid tussen drie sturingsniveaus: respecteren, voorwaarden stellen en eisen stellen. De sturingsniveaus zijn gebiedsgericht toegepast en weergegeven in de beleidskaart in het Cultuurhistorisch Kompas.

1. Respecteren: we richten ons op het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. De initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten. Wij beoordelen de plannen en initiatieven daarop.
2. Voorwaarden stellen: we stellen de cultuurhistorische samenhang als randvoorwaarde. De initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als een van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.
3. Eisen stellen: wij sturen de ontwikkelingen in de (vanuit de cultuurhistorie gezien) gewenste richting. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen op deze samenhang voort. Vanaf het begin bedingen we een plek in het planvormingsproces.

De gebieden waarop we ons zullen concentreren zijn:

- Het esdorpenlandschap rond Norg;
- De Drentse Hoofdvaart;
- De Havelterberg;
- Het esdorpenlandschap rond Mars- en Westerstroom;
- De Reest;
- Het Amsterdamscheveld;
- De Kop van Drenthe;
- De Drentsche Aa;
- De Maatschappij van Weldadigheid;
- De Hondsrug;
- De Monden.

Voor de richtinggevende ambities, karakteristiekbeschrijvingen en achtergronden voor deze gebieden, verwijzen wij naar het Cultuurhistorisch Kompas.



Kaart 2.F. Cultuurhistorische Hoofdstructuur

Archeologie

Het archeologisch erfgoed is onze enige bron van informatie over de bewoningsgeschiedenis van onze provincie van de steentijd tot de middeleeuwen. Het merendeel van het archeologisch erfgoed is onzichtbaar en is daardoor zeer kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan. Archeologische waarden zijn onvervangbaar en niet te compenseren. Daarom geven wij het archeologisch erfgoed een duidelijke plaats in ons ruimtelijk beleid.

De kaart Archeologie (zie kaart 2) geeft een totaaloverzicht van de archeologische waarden en verwachtingen die wij van provinciaal belang achten. Deze waarden zijn volgens ons essentieel om het verhaal van de regionale bewoningsgeschiedenis te kunnen vertellen, voor nu en voor toekomstige generaties. De archeologische waarden van provinciaal belang die samenhangen met de cultuurhistorische waarden of die ruimtelijk zichtbaar zijn, zijn terug te vinden op de kaart Cultuurhistorie (zie kaart 2).

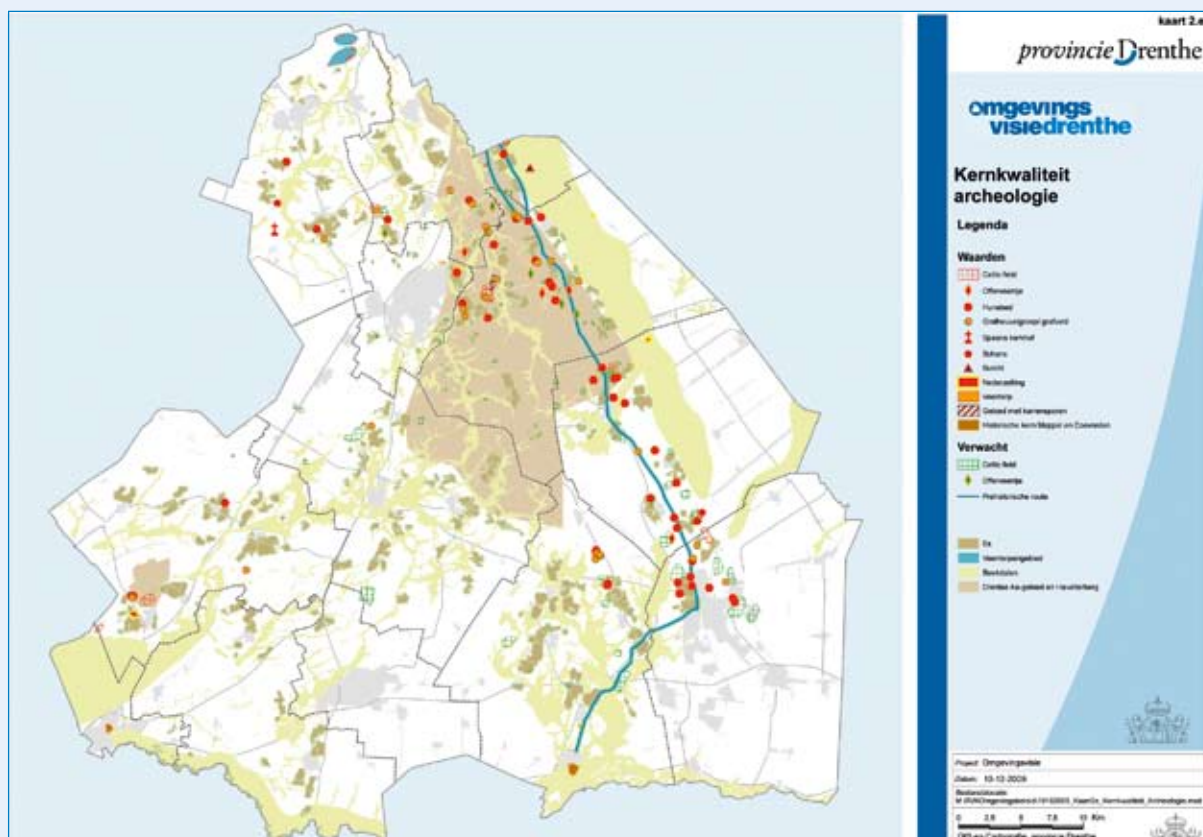
Onze doelstellingen voor archeologie zijn:

- Het in de bodem bewaren (behoud 'in situ') van waardevol Drents archeologisch erfgoed of – als dat niet mogelijk is – het opgraven en duurzaam veilig stellen (behoud 'ex situ') van het erfgoed in het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis;
- Het op goede wijze uitvoeren van archeologisch onderzoek in het kader van ruimtelijke plannen;
- Het vergroten van het draagvlak voor het archeologisch erfgoed;
- Het ontsluiten van het 'archeologische verhaal van Drenthe'.

In de praktijk zijn we vooral verantwoordelijk voor het inbrengen van het aspect archeologie bij ontgrondingen, m.e.r-procedures en bovenlokale ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de landinrichting, waterberging, infrastructuur en natuurontwikkeling. De Wet archeologische monumentenzorg regelt daarnaast dat alle vondsten (en de opgravingsdocumentatie) uit archeologisch onderzoek in Drenthe, eigendom zijn van de provincie. Daartoe houden wij, samen met de provincies Groningen en Fryslân, het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis in stand. Hier wordt het archeologisch erfgoed ex situ op verantwoorde wijze beheerd. Wij staan voor een ruimhartig uitleenbeleid.

De sturing op het provinciaal belang archeologie komt overeen met die van Cultuurhistorie:

1. Respecteren en inspireren: ons uitgangspunt is dat alle behoudenswaardige vindplaatsen die op de Archeologische Monumentenkaart van Drenthe (AMK) staan en de nieuw ontdekte vindplaatsen niet ongezien kunnen verdwijnen.
2. Voorwaarden stellen: we sturen op een goede uitvoering van archeologisch onderzoek op de plekken die zijn aangegeven op de kaart Archeologie. Als hier archeologische waarden worden aangetroffen, verwachten wij dat deze door hun ruimtelijke spreiding, samenhang, zeldzaamheid, tijdsdiepte en goede fysieke kwaliteit van provinciaal belang zullen zijn. Of er voor bodemingrepen onderzoek vereist is, wordt bepaald door de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart of, als deze er nog niet is, de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW derde generatie). Bij bodemingrepen in beekdalen, essen, Celtic fields, offerveentjes en de (pre)historische Hondsrugroute is altijd een archeologisch onderzoek nodig.
3. Eisen stellen: we hebben op de kaart de bekende en gewaardeerde archeologische vindplaatsen aangegeven waarvan wij vinden dat ze 'in situ' behouden moeten blijven voor toekomstige generaties. Voor de historische kernen van Coevorden en Meppel wordt hierop een uitzondering gemaakt. De hier aanwezige archeologische waarden zijn weliswaar van grote archeologische waarde, maar vanwege de ruimtelijke dynamiek is behoud 'in situ' hier meestal niet realiseerbaar. Wij sturen in dit geval op de uitvoering van goed onderzoek.



Kaart 2.E. Archeologie

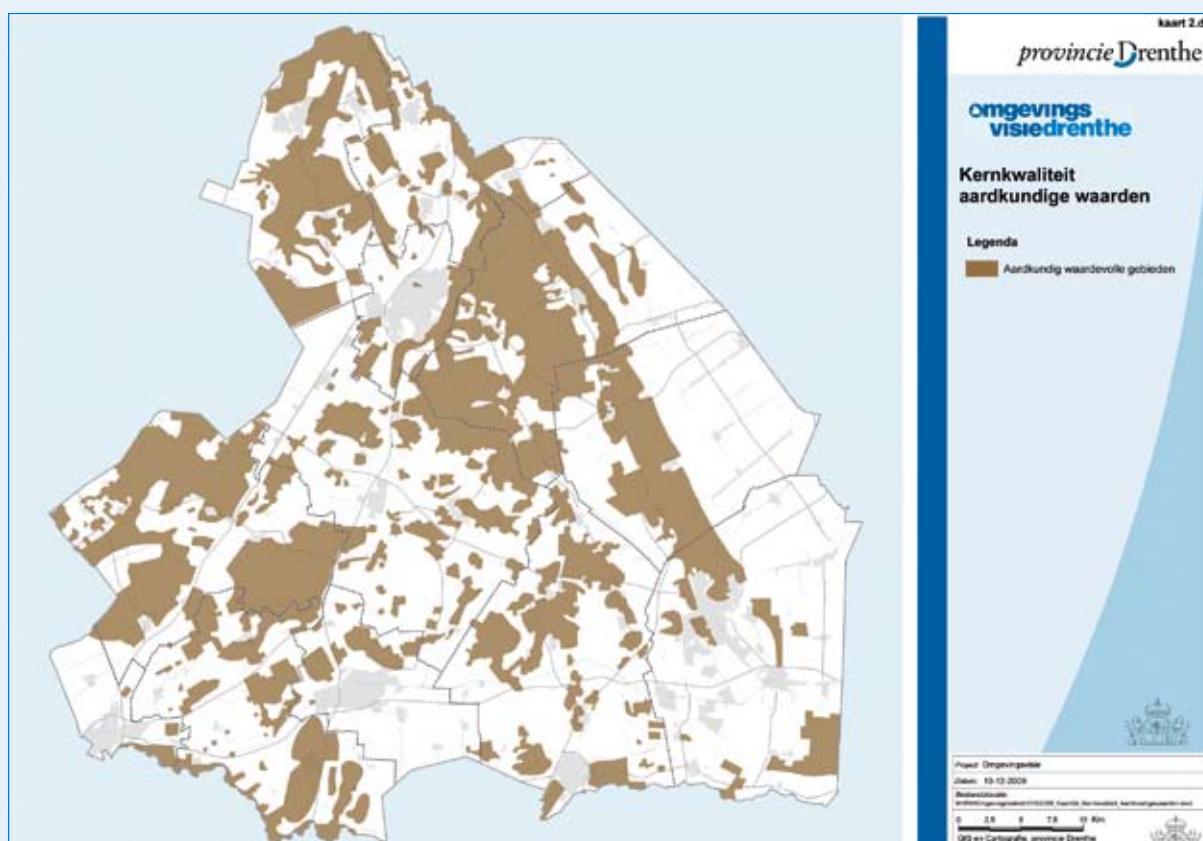
Een direct gevolg van bovenstaande is dat wij vroegtijdig in het planvormingsproces met de initiatiefnemer(s) aan tafel willen zitten en het archeologieonderdeel in de planvorming zullen begeleiden.

Het definiëren van het provinciaal belang voor archeologie en de daarbij behorende sturing zien wij als handreiking en kader voor gemeenten bij het ontwikkelen van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid.

Aardkundige waarden

Aardkundige waarden komen in gevaar bij ontwikkelingen die gepaard gaan met ingrepen in de bodem, zoals graafwerkzaamheden, veranderingen in de waterhuishouding of egalisatie. Als aardkundige waarden zoals aangegeven op kaart 2D in gevaar komen, is overleg met ons vereist.

Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Deze informatie is beschikbaar via het 'geoportaal' van de provinciale website. Daarnaast willen we dat beleidsmakers, planontwikkelaars, landbouwers, terreinbeheerders en waterschappen een groter besef krijgen van de aanwezigheid en het belang van aardkundige waarden. Als onderdeel van dit bewustwordingsproces gaan we jaarlijks minimaal één aardkundig monument onthullen. De Hondsrug willen we laten aanwijzen als UNESCO European Geopark.



2.D. Aardkundig waardevol gebied

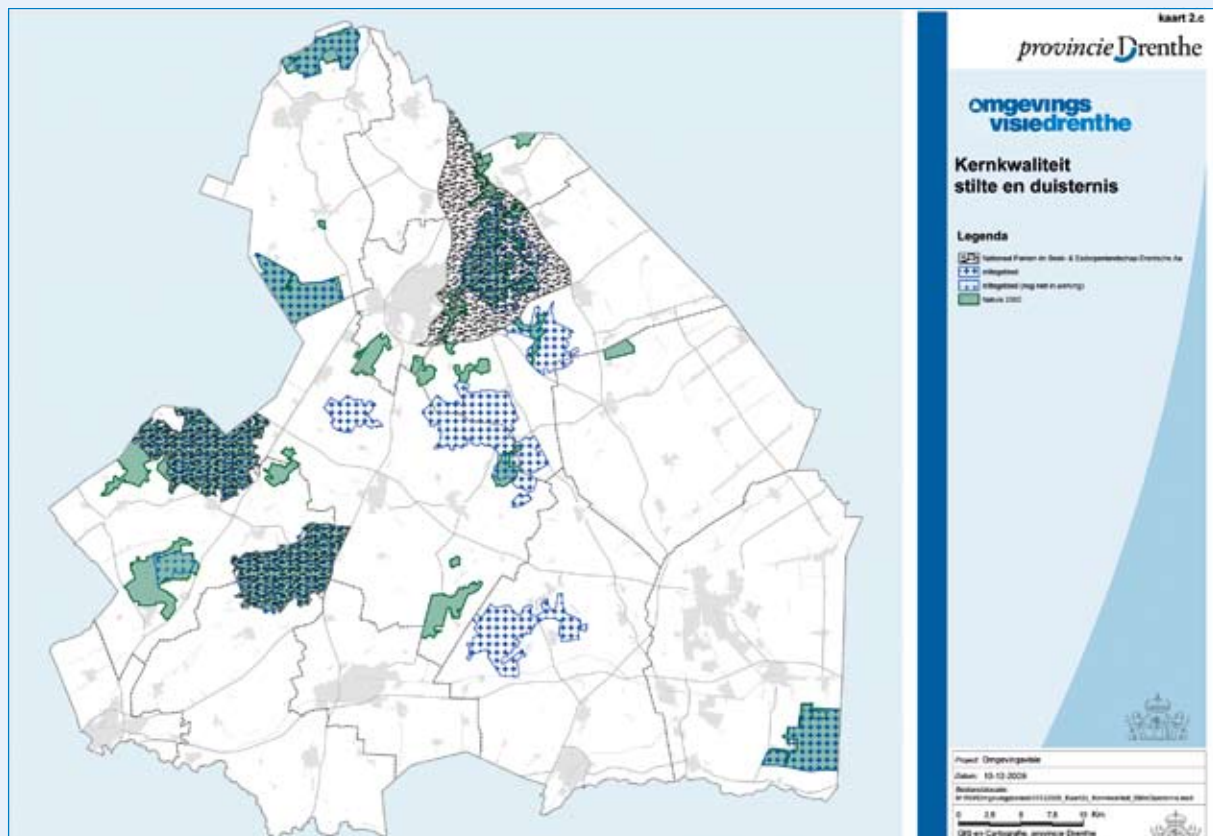
4.2.4 Rust (stilte en duisternis)

In onze provincie kan nog rust worden ervaren. Op veel plekken is het stil en donker. Op de kernkwaliteitskaart (kaart 2) zijn twaalf gebieden aangewezen als stiltegebied. De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het Leq en 40 dB(A) voor het Lmax, alsmede een streefwaarde van 30 dB(A) voor het Leq en 35 dB(A) voor het Lmax.

In de nationale parken Dwingelderveld, Drents-Friese Wold, het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en in de Natura2000-gebieden zetten we in op het behouden van duisternis. We nemen dit op in de beheerplannen voor deze gebieden. De stilte- en duisternisgebieden zijn aangegeven op de kernkwaliteitskaart (kaart 2).

De belangrijkste bronnen van lichthinder vallen onder de bevoegdheid van de gemeenten. Te denken valt aan openbare verlichting, glastuinbouw, sportveldverlichting, terreinverlichting, sierverlichting en reclameverlichting. Wij willen samen met de Drentse gemeenten onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om lichthinder terug te dringen en duisternis te bevorderen. Dit draagt ook bij aan de energiebesparing. Op basis van de resultaten van het onderzoek overwegen wij een bestuursovereenkomst met de gemeenten af te sluiten. Ons streven is vastgelegd in de nota 'Openbare verlichting, provinciale wegen Drenthe' (onderdeel van de klimaatakkoorden).

Bij het verlenen van vergunningen op grond van de Wet milieubeheer en de Natuurbeschermingswet letten wij nadrukkelijk op het voorkomen en beperken van lichthinder.

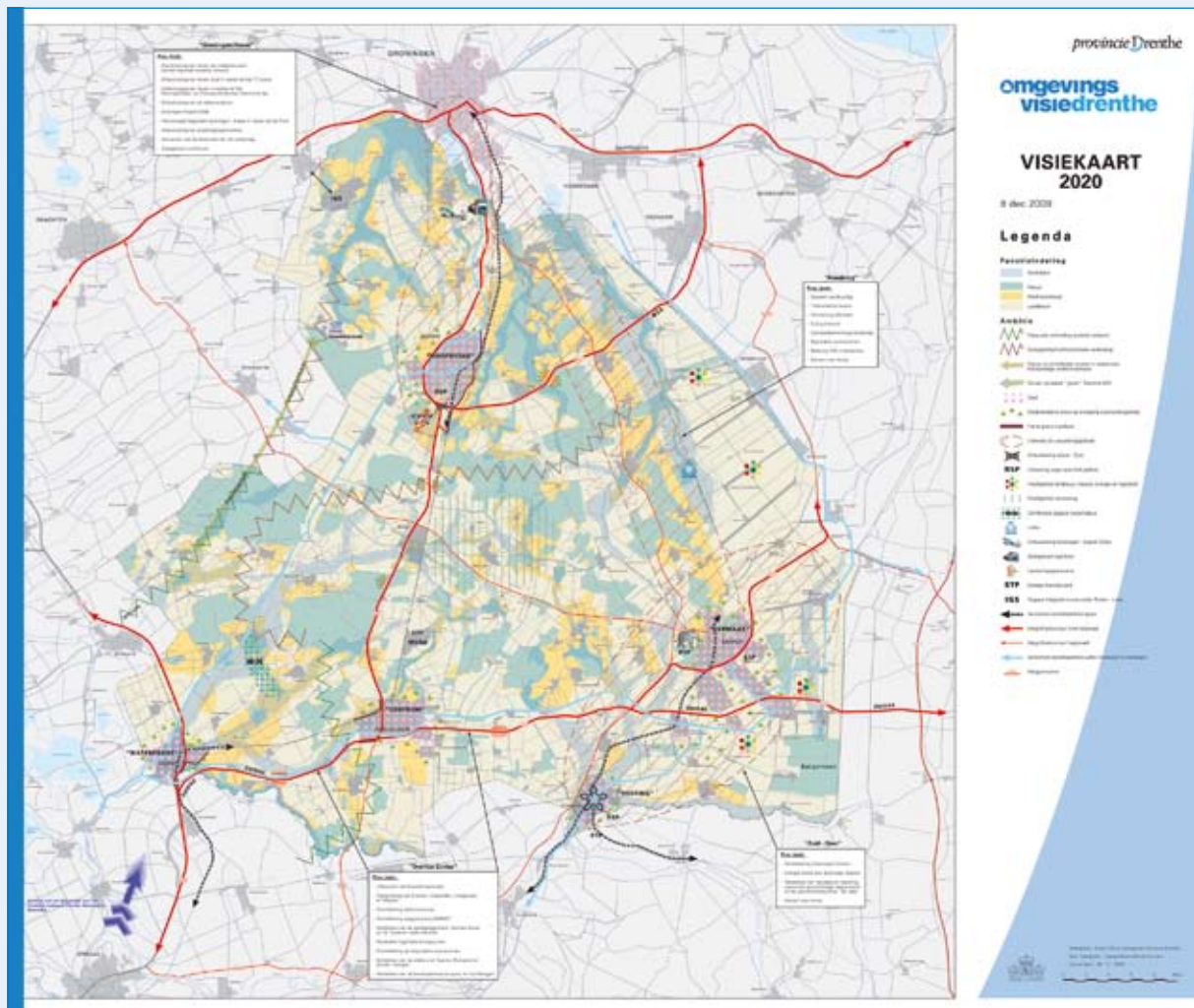


Kaart 2.C. Stilte en duisternis

4.3 Ontwikkeling van robuuste systemen

We beschouwen het sociaal-economisch systeem en de systemen van water, natuur en landbouw als de dragers voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. We willen dat deze systemen voldoende robuust zijn. Dat houdt in dat verstoring als gevolg van een ontwikkeling geen significante gevolgen heeft voor het functioneren van het systeem. Binnen de robuuste systemen staat voor ons in principe de ontwikkeling van de hoofdfunctie (wonen, werken, water, natuur of landbouw) voorop.

Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) hebben we de robuuste systemen aangegeven. De begrenzing is globaal en wordt specifiek gemaakt in de gemeentelijke bestemmingsplannen.



Kaart 1, Visie 2020

4.3.1 Robuuste sociaal-economische structuur

Het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten is belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving in Drenthe. Dit is echter één kant van de medaille. Even belangrijk is een gezond economisch klimaat, met voldoende bedrijvigheid en werkgelegenheid, en een gezond sociaal klimaat, met voldoende variatie in het aanbod van woonmilieus met een hoge leefbaarheid.

Wij willen met ons beleid voorwaarden creëren voor het ontwikkelen van een robuuste sociaal-economische structuur van Drenthe. Daarbij houden wij rekening met de economische en demografische ontwikkeling. Centraal in ons beleid staat het onderscheid tussen stad en land en het complementaire karakter van deze gebieden.

Bevolkingsontwikkeling

In de stedelijke gebieden zal de bevolking in de komende periode doorgroeien. De steden moeten een adequate strategie hebben om zorgvuldig met de ruimtevraag om te gaan, variatie in woonmilieus te bieden, bereikbaarheid duurzaam te organiseren en het voorzieningenniveau op peil te houden.

Delen van het landelijk gebied krijgen juist te maken met een bevolkingskrimp. Deze ontwikkeling vraagt om een adequate strategie voor het landelijk gebied, die ervoor zorgt dat het platteland leefbaar is, dat de voorzieningen bereikbaar zijn en dat er een goede verbinding is met de steden.

Economische ontwikkeling

Doordat de noordelijke economie relatief ijl is, is het van belang om economische ontwikkelingen te concentreren. Wij willen dit doen binnen de stedelijke netwerken Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Dit vraagt om een adequate strategie voor netwerkvorming van de steden, (inter)nationale en (inter)regionale bereikbaarheid, zorgvuldig ruimtegebruik en een aantrekkelijk aanbod in werkmilieus.

Op het platteland blijft de landbouw een belangrijke economische drager. Daarnaast wordt de economische ontwikkeling van het landelijk gebied voor een belangrijk deel bepaald door activiteiten die complementair zijn aan die in de stedelijke gebieden. Dit vraagt om een adequate strategie voor de ontwikkeling van het MKB, voor het zoeken naar ruimte voor economische activiteiten en voor de verbinding met de steden.

Robuuste stedelijke netwerken met bruisende steden

Stedelijke netwerken hebben een eigen identiteit, gebaseerd op de geografische ligging, de sociaal-economische situatie en gezamenlijke opgaven en kansen. In Drenthe onderscheiden wij twee stedelijke netwerken waarbinnen economische activiteiten worden geconcentreerd, namelijk de Regio Groningen-Assen en de Drentse Zuidas, met de steden Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel. De Regio Groningen-Assen heeft de status van nationaal stedelijk netwerk (Nota Ruimte).

De steden binnen de stedelijke netwerken zijn vanwege hun maatschappelijke en sociaal-culturele voorzieningen, winkelcentra en evenementen van grote betekenis voor het leefklimaat in Drenthe. Door de steden in het netwerk te verbinden, maken we de weg vrij voor het uitwisselen van kennis en het vormen van netwerken. Binnen deze netwerken is het landelijk gebied complementair aan het stedelijk gebied. In het landelijk gebied is vooral ruimte voor recreatieve ontwikkelingen en, op beperkte schaal, voor unieke woonmilieus.

Wij willen dat de Drentse steden zich verder ontwikkelen als schakels in het (inter)nationale economisch netwerk. Een hoogwaardige bereikbaarheid van de steden, over de weg en met het openbaar vervoer, is hiervoor belangrijk. In het licht van de demografische ontwikkelingen willen we daarnaast dat de steden de ruggengraat van Drenthe vormen voor wonen, werken en voorzieningen. De (binnen)steden moeten zich blijven ontwikkelen als bruisende centra voor het omliggende landelijk gebied. Daarnaast willen we de schakelpositie van Drenthe in het (inter)nationale netwerk benutten door passanten te verleiden hier te blijven (wonen of werken) of te verblijven (voor recreatie en toerisme).

Om tot robuuste stedelijke netwerken te komen, richten wij ons op:

- Een goede bereikbaarheid over de weg en met het openbaar vervoer;
- Aantrekkelijke woon- en werkmilieus;
- Een goede bereikbaarheid van het aanbod van voorzieningen;
- Het ontwikkelen van innovatieve en klimaatneutrale strategieën.

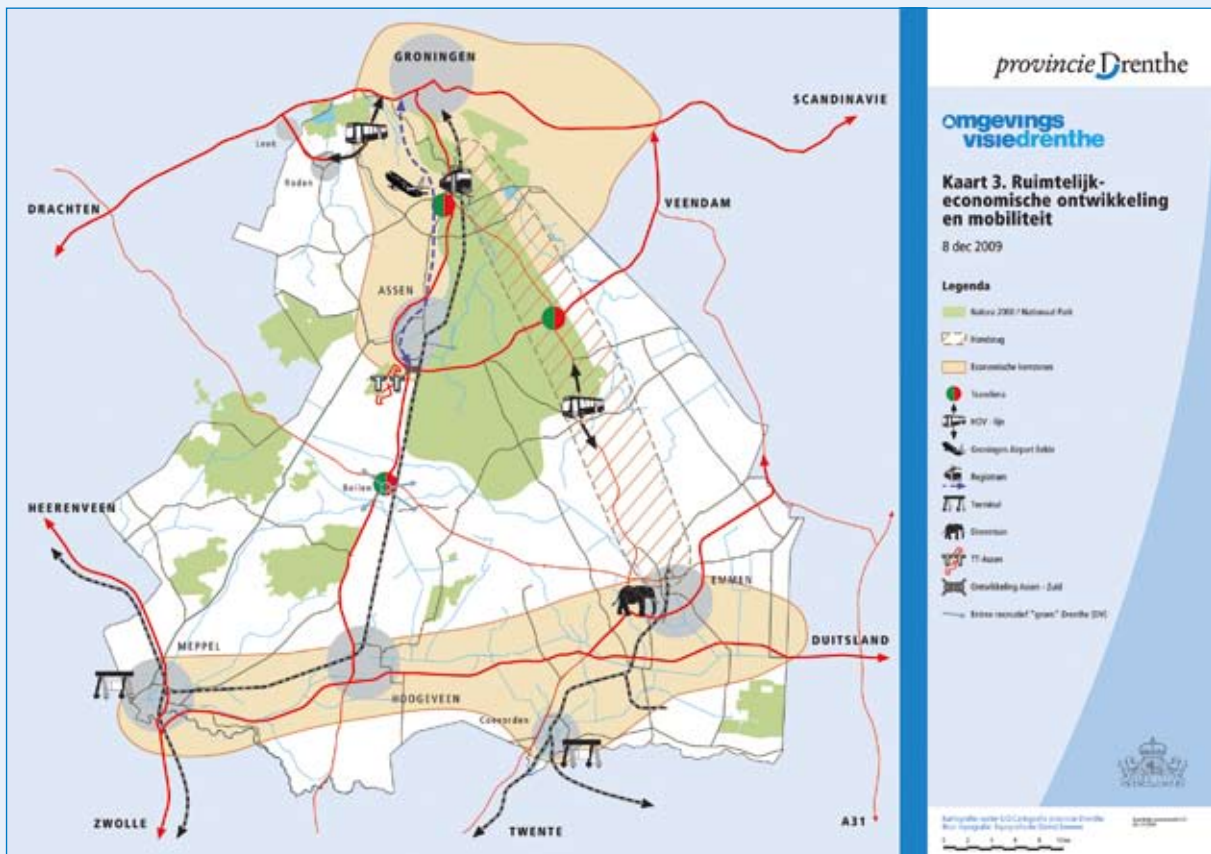
Wij vinden het van belang dat de steden binnen het netwerk een sterke aantrekkingskracht hebben. Daarom ondersteunen wij ontwikkelingen die bijdragen aan mooie, cultureel aantrekkelijke en bruisende binnensteden. Wij denken verder dat een onderscheidend profiel de aantrekkingskracht van de steden kan versterken. Om dit te stimuleren, hebben wij de steden voorzien van een identiteitslabel. Stedelijke activiteiten en ontwikkelingen die passen bij het label komen in aanmerking voor provinciale stimulering.

De labels zijn:

- Assen 'hoofdstad': ontwikkelingen die de stad positioneren als hoofdstad van Drenthe (en onderdeel van het nationaal stedelijk netwerk);
- Emmen 'vermaak': ontwikkelingen die zijn gericht op het versterken van de grootschalige dagrecreatie en culturele infrastructuur;
- Coevorden 'vesting': ontwikkelingen die het historische karakter van de stad versterken;
- Hoogeveen 'centrum': ontwikkelingen die de attractiviteit van het centrum van de stad versterken;
- Meppel 'waterpoort': ontwikkelingen die economische en recreatieve relatie van de stad met het water versterken.

Wij beschouwen het doorgaan met het bundelen en intensiveren van verstedelijking in de stedelijke netwerken als een noodzakelijke voorwaarde voor de sociaal-economische ontwikkeling van Drenthe. Bij Assen, Meppel en Hoogeveen achten wij uitbreiding van de stad in sommige richtingen onwenselijk. Daar hebben wij een harde grens getrokken (zie kaart 1, Visie 2020). Met de gemeenten willen we aandacht besteden aan de kwaliteit van de stadsrandzones (zie hieronder).

In het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen en de Drentse Zuidas liggen veel opgaven en kansen. Vandaar dat wij ons samen met de betrokken gemeenten inzetten om deze verschillende opgaven integraal op te pakken. In hoofdstuk 5 gaan we hier verder op in.



Kaart 3. Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit

Stadsrandzones

Doordat steden zich ontwikkelen en groeien, zijn in de loop der tijd nieuwe stadsranden ontstaan. De stadsrandzones vormen de overgang van stad naar landelijk gebied. Soms zijn deze hard begrensd door hoofdinfrastructuur (weg, water of spoor). Soms zijn de stadsranden begrensd door de landschappelijke waarde die het aangrenzende gebied vertegenwoordigt en om die reden ook gekoesterd wordt ('emotionele verbondenheid'). De Drentsche Aa (Assen), het Oude Diep (Hoogeveen) en de Reest (Meppel) zijn daar duidelijke voorbeelden van.

Maar er zijn ook stadsranden die niet duidelijk en definitief zijn begrensd, of (nog) niet in de volle aandacht van de overheden staan. Hier bestaat het risico dat er zich ontwikkelingen voordoen die afbreuk doen aan de ruimtelijke kwaliteit, waardoor het gebied als 'verrommeld' wordt beleefd.

Voor deze gebieden willen samen met de betreffende gemeenten afspreken:

- wat de invulling van ruimtelijke kwaliteit in het gebied betekent (zie paragraaf 4.1);
- welke activiteiten gestimuleerd worden;
- welke ontwikkeling als ongewenst worden beschouwd.

Samen met de steden willen wij komen tot een programma voor het invullen van de stadsrandzones als 'natuurlijke' overgangen tussen stad en platteland. Wij zien hiervoor een rol voor het samenwerkingsverband 'Mooi Drenthe'. Onze inzet is:

- Het versterken van de beeldkwaliteit (hoe toont de stad zich naar buiten);
- Het stimuleren van de mogelijkheden van recreatieve uitloop en medegebruik, in aansluiting op de routestructuren in de omgeving;
- Het realiseren van een natuurlijke verbinding van stad en omgeving.

We willen daarbij zowel van binnen naar buiten kijken (van stad naar land), als van buiten naar binnen (van land naar stad).

Vitaal platteland

In het verleden had het platteland vooral een productiefunctie voor voedsel. Tegenwoordig krijgt het steeds meer andere economische functies. Hoewel de landbouw nog steeds een belangrijke pijler van de plattelandseconomie is, wordt het 'medegebruik' van het platteland door de gehele samenleving groter. Voorbeelden zijn toerisme en recreatie, educatie, genieten van natuur, ruimte en stilte en authentieke voedingsproducten. Op deze manier wordt het platteland als het ware een producent van belevissen. Ten slotte heeft het platteland zich in de loop der jaren ook bewezen als (innovatieve) kraamkamer voor het mkb en kunst en cultuur.

Om het platteland vitaal te houden, zetten wij, naast de focus op een robuuste landbouw, in op het versterken en verbreden van niet-agrarische economische activiteiten. Het groene karakter van Drenthe met haar natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke diversiteit biedt immers uitstekende potenties voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen en activiteiten in de sfeer van gezondheid, wellness en leisure. Daarnaast bieden wij ruimte aan kleinschalige en lokaal georiënteerde activiteiten op het gebied van nijverheid en dienstverlening.

Krimp als kans

Het platteland, en in het bijzonder Oost-Drenthe, wordt als eerste geconfronteerd met krimp van de bevolking. Gemeenten krijgen te maken met kernen waarin het draagvlak voor bepaalde voorzieningen afneemt. Het is dan niet meer mogelijk om alle voorzieningen te behouden. In die situatie moeten er keuzes worden gemaakt.

De demografische krimp heeft ook gevolgen voor het huishoudboekje van de gemeenten. Geld verdienen door woningen te bouwen, wordt steeds minder gangbaar. We moeten dus op zoek naar nieuwe verdienmodellen en waardecreaties. Mogelijkheden liggen er wellicht in de transitie naar een duurzame energievoorziening (zie paragraaf 4.7) en in het gebruik van het grondwater (zie paragraaf 4.3.2).

Wij willen vroegtijdig kunnen inspelen op de gevolgen van deze demografische ontwikkeling. Daarom zijn wij samen met de gemeenten Aa & Hunze, Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden en Westerveld een onderzoek gestart. Hiermee willen wij meer inzicht krijgen in wat het effect van de krimp is voor de thema's wonen, leefbaarheid, bereikbaarheid en arbeid. Ook willen we hiermee vaststellen welke sturingsmogelijkheden de gemeenten en de provincie hebben om de ontwikkelingen te beïnvloeden. De resultaten van het onderzoek gebruiken we bij het opstellen van een uitvoeringsstrategie voor krimpregio's.

Werken

Wij willen de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie stimuleren. Daarbij richten we ons op voldoende en gevarieerde vestigingsmogelijkheden voor kennisintensieve maakindustrie en het mkb. Het vestigingsklimaat wordt beïnvloed door factoren op zowel nationaal, provinciaal als lokaal niveau. Op provinciaal niveau spelen vooral ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie.

Om werkgelegenheid te behouden en te creëren, streven wij naar een regionaal evenwichtige, duurzame economische groei. We zetten in op een overgang naar een dynamische kennis- en netwerkeconomie en op het verstevigen van de economische structuur. We willen de (inter)nationale en regionale concurrentiekracht versterken door:

- grensoverschrijdende en interregionale samenwerking;
- inzet op kennisontwikkeling, innovatie en het ontwikkelen van clusters en speerpuntsectoren;
- het concentreren van economische activiteiten in stedelijke netwerken;
- het versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie.

Grensoverschrijdende en interregionale samenwerking

De ontwikkeling van Drenthe is steeds meer vervlochten met die van Noord-Europa en dan vooral met het aangrenzende Duitse gebied. De ontwikkelingen in Noordoost-Europa en het wegvallen van de landsgrenzen hebben geleid tot sterkere oost-westrelaties. Om de (inter)nationale concurrentiekracht van Drenthe te verstevigen, zoeken wij, al dan niet in samenwerking met Groningen en Fryslân, actief samenwerking met relevante Duitse partners. Samen met de provincies Groningen en Fryslân geven wij verder invulling aan de Noordelijke Ontwikkelingsas. Wij willen Noord-Nederland en Drenthe profileren als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. Ook willen we onze politieke, economische en culturele netwerken in dit gebied verder uitbouwen.

Het ontwikkelen van robuuste stedelijke netwerken is cruciaal voor onze (inter)nationale oriëntatie. De stedelijke netwerken fungeren als schakels in de internationale verbinding. Met het versterken van deze schakels, verbeteren we de economische positie van Drenthe in Europa.

Kennisontwikkeling, innovatie en ontwikkeling van clusters en speerpuntsectoren

Wij stimuleren de omvorming naar een meer kennisintensieve regionale economie. Daarvoor stimuleren we de (potentieel) stuwende bedrijvigheid in het mkb. Onze inspanningen richten zich vooral op kennisverspreiding, innovatie, exportbevordering, investeringsbevordering, ondernemerschap, scholing en talentontwikkeling.

Daarnaast ondersteunen we sectoren die kansrijk zijn, de ‘speerpuntsectoren’. Clusterontwikkeling is daarbij van groot belang. In Noord-Nederland gaat het om de sectoren energie (Energy Valley), water (Wetsus), sensortechnologie (Sensor Universe/LOFAR (kaart 1, Visie 2020)) en agribusiness (inclusief glastuinbouw). Op regionaal niveau gaat het om de sectoren chemie, recreatie & toerisme, life sciences en Healthy Aging. In de Drentse Zuidas bevorderen we het ontwikkelen van de sector transport & logistiek, in combinatie met de kennisintensieve maakindustrie.

Concentratie van economische activiteiten in stedelijke netwerken

Wij streven naar het concentreren van bedrijvigheid in de Drentse steden, als schakels binnen de stedelijke netwerken. Op deze wijze profiteren bedrijven van elkaars nabijheid (agglomeratie- en netwerkeffecten). Daarnaast leidt concentratie tot minder druk op het landelijk gebied.

Voor nieuwe en bestaande werklocaties streven we naar kwaliteit die past bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de werklocatie. Om te voorzien in de ruimtevraag, zetten we in op het herstructureren van bestaande terreinen en regionale afstemming van het aanbod aan nieuwe werklocaties. Voor bedrijven die milieuhinder veroorzaken, voeren we een apart vestigingsbeleid (zie paragraaf 4.1.3).

Wij willen dat er regionale afstemming over werklocaties komt om onderlinge concurrentie tussen gemeenten te voorkomen. Op basis van de regionale markt, onderscheiden we twee afstemmingsregio’s: Groningen-Assen en Meppel-Hoogeveen-Emmen-Coevorden. Voor deze regio’s nemen wij het initiatief voor afstemming. Ons primaire doel hierbij is om met gemeenten afspraken te maken over de verdeling van het aanbod in regionale werklocaties. Vertrekpunt hierbij is de analyse van de ruimtevraag voor de periode tot 2020. Voor de periode tot 2020 is er naar verwachting behoefte aan 545 tot 605 hectare aan werklocaties.

Herstructurering van het bestaande aanbod stellen we in principe boven nieuwe uitleg. Wij vragen gemeenten in hun visie op werklocaties op te nemen welk deel van de vraag wordt ingevuld met herstructurering en welk deel wordt ingevuld met nieuwe locaties.

Voor de kwaliteitsverbetering van bestaande werklocaties willen wij het initiatief nemen door voor de komende tien jaar een herstructurerings- en intensiveringsprogramma op te stellen.

Daarnaast willen we met gemeenten en andere relevante partners afspraken maken over de kwaliteit en duurzaamheid van werklocaties. Dit past bij ons streven naar ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1). Bij herstructurering en nieuwe aanleg moet een beeldkwaliteitplan worden opgesteld, waarin in ieder geval de volgende aspecten worden uitgewerkt:

- Terreinindeling (verhouding openbare en private ruimte);
- Inrichting van de openbare ruimte;
- Kavelinrichting (inclusief erfafscheidingen);
- Kwaliteit van de bebouwing;
- Omgang met reclame-uitingen;
- Landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing.

Wij zien hierin een rol voor het samenwerkingsverband ‘Mooi Drenthe’.

Versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie

Veel bedrijvigheid op het platteland vestigt zich in vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Voorheen was het provinciale beleid ten aanzien van het gebruik en/of het herinrichten hiervan nogal restrictief. Wij willen dat gemeenten nu in principe zelf gaan bepalen welke activiteiten zij willen toestaan in de VAB. Wij stellen wel enkele randvoorwaarden.

- De invulling van de VAB doet geen inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1);
- De nieuwe bedrijfsactiviteit heeft geen negatieve gevolgen voor de hoofdfunctie van het gebied;
- De nieuwe bedrijfsactiviteit is kleinschalig van aard;
- De woonfunctie van de VAB blijft gehandhaafd.

Aanleg van nieuwe werklocaties in het landelijke gebied staan wij in principe niet toe. Wel is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk bestaande locaties uit te breiden. Deze voorwaarden zijn:

- Uit toepassing van de SER-ladder (zie paragraaf 4.1.2) blijkt herstructurering van het bestaande terrein onvoldoende ruimtewinst op te leveren;
- De uitbreiding wordt ruimtelijk goed ingepast, wat wordt beschreven in een beeldkwaliteitplan (zie paragraaf 4.3.1);
- De locatie wordt bestemd voor kleinschalige en lokaal gerichte bedrijvigheid.

Het komt hier en daar in de provincie nog voor dat een regionaal georiënteerd bedrijf dat belangrijk is voor de werkgelegenheid, gevestigd is in het buitengebied. Als een dergelijk bedrijf zich wil uitbreiden, koersen wij in eerste instantie aan op verplaatsing naar een bedrijventerrein. Mocht dit vanwege zwaarwegende argumenten niet mogelijk of wenselijk zijn, dan bekijken we in overleg met het bedrijf en de gemeente of, en onder welke voorwaarden, we uitbreiding op de bestaande locatie kunnen toestaan.

Wij streven naar concentratie van de detailhandel in de stedelijke gebieden. In 2006 hebben de provincies gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied (zogenaamde weidewinkels) wordt tegengehouden. Dit beleid blijft de komende jaren onverminderd van kracht.

Wonen

Wij hebben de ambitie om Drenthe als woonprovincie aantrekkelijker te maken met gevarieerde en leefbare woonmilieus die voorzien in de woonvraag. Bovenlokale afstemming is nodig om vraag en aanbod op de woningmarkt in balans te houden en om doorstroming op gang te brengen. Binnen deze bovenlokale afstemming voeren wij de regie.

Voor het verbeteren van de kwaliteit van de woonomgeving stellen we middelen beschikbaar uit het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV). Wij geven prioriteit aan projecten in centrumgebieden, transformatiegebieden en vroeg-naoorlogse wijken.

Demografische ontwikkeling

De bevolking van Drenthe blijft doorgroeien, van ruim 490.000 inwoners nu tot ruim 496.000 inwoners in 2020. Na 2020 zal het inwonertal afnemen, tot 474.500 inwoners in 2040. Ook de leeftijdsopbouw verschuift de komende jaren. Het aantal huishoudens in Drenthe blijft tot 2030 doorgroeien tot boven de 228.000. Dat is een toename van ongeveer 19.800 huishoudens. Het aantal huishoudens groeit sneller dan het aantal inwoners, omdat het gemiddelde aantal personen per huishouden afneemt. De woningbehoefte blijft de komende periode dus licht groeien. Vanaf 2030 neemt de groei van het aantal huishoudens af, en daalt het aantal tot 224.000 in 2040. Op basis van de behoefteberekening zijn in de periode 2008-2020 nog circa 22.000 woningen nodig. Hierbij is uitgegaan van een positief migratiesaldo. Jaarlijks komt dit neer op een toename van de woningvoorraad met circa 1.850 woningen. Dit is nieuwbouw én vervanging van sloop.

Regionale afstemming

Wij willen ons bij het wonen meer richten op het regionale niveau en meer op kwaliteit. De kwaliteit van de inrichting van de woonomgeving is in de eerste plaats een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Wij richten ons voornamelijk op:

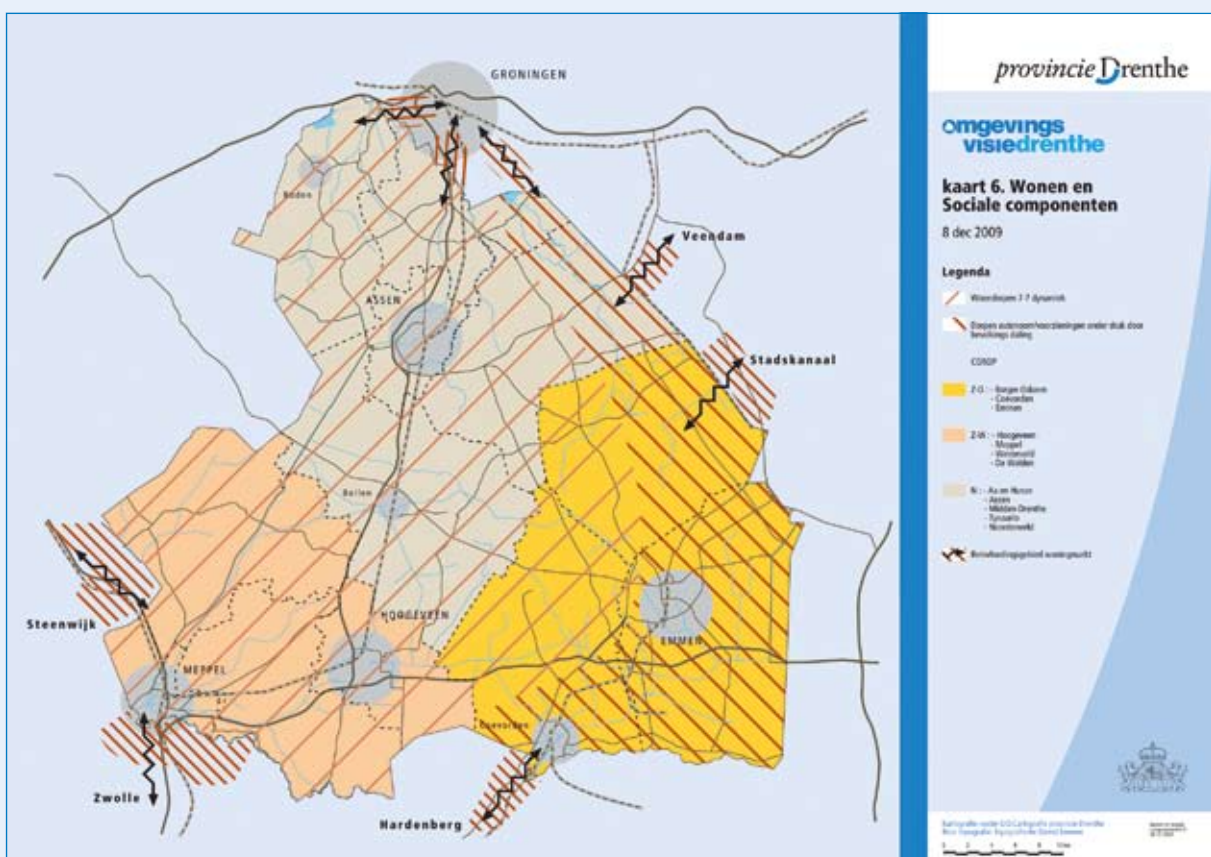
- Regionale afstemming van woningbouwplannen;
- Het stimuleren van herstructurering;
- Het stimuleren van de ontwikkeling van specifieke, kleinschalige woonmilieus.

Bij de woonopgave willen we komen tot een goede regionale samenwerking en afstemming. Gelet op de demografische ontwikkelingen vinden we het belangrijk dat woningbouwprogramma's in een bovenlokale strategie worden vervat. Om onderlinge concurrentie te voorkomen en de diversiteit in het regionale woningaanbod te vergroten, worden regionale afspraken gemaakt. Voor de onderbouwing van deze afspraken vragen wij van de regio's een regionale woonvisie, waarin de kwantiteit en kwaliteit van bouwprogramma's op elkaar is afgestemd.

Wij willen regionale woonvisies op laten stellen voor gebieden met een samenhangende woningmarkt. Op basis van verhuisbewegingen en woon-werkverkeer hebben we de volgende drie regio's gedefinieerd (kaart 6, Wonen en Sociale componenten):

- Noord-Drenthe (gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld, Tynaarlo en Midden-Drenthe);
- Zuidoost-Drenthe (gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen);
- Zuidwest-Drenthe (gemeenten Hoogeveen, De Wolden, Meppel en Westerveld).

Drie gemeenten van Noord-Drenthe maken ook deel uit van het gebied van de Regio Groningen-Assen: Assen, Noordenveld en Tynaarlo.



Kaart 6. Wonen en Sociale componenten

In de regionale woonvisies komen in ieder geval de volgende onderwerpen aan bod:

- Demografie;
- Ontwikkelingen op de woningmarkt;
- Invulling van de ruimtevraag (bundeling, zorgvuldig ruimtegebruik en kernenstructuur); doelgroepenbenadering.

Kwantitatief plafond

Op basis van de bevolkingprognose hebben wij voor iedere regio een maximum bepaald voor de woningbehoefte (kwantitatief plafond).

- Noord-Drenthe: nettotoename van 11.800 woningen. Dit aantal komt onder andere uit de opgave van de Regio Groningen-Assen.
- Zuidoost-Drenthe: nettotoename van 5.100 woningen.
- Zuidwest-Drenthe: nettotoename van 5.100 woningen. Hierbij is rekening gehouden met de opgave voor Nieuwweense Landen (Meppel).

Bundeling

Bij de verdeling van de woningbehoefte streven we ernaar de groei van de bevolking en de arbeidsplaatsen te concentreren in de (sub)streekcentra. Per 1 januari 2008 is de verdeling van de huidige woningvoorraad per regio als volgt:

- Noord-Drenthe: 49,5% in (sub)streekcentra en 50,5% in overige kernen.
- Zuidoost-Drenthe: 43,4% in (sub)streekcentra en 56,6% in overige kernen.
- Zuidwest-Drenthe: 54,7% in (sub) streekcentra en 45,3 % in overige kernen.

Onze ambitie is om tweederde van de bouwopgave in de planperiode 2010-2019 op te vangen in (sub)streekcentra en één derde in de overige kernen. Daarbij hebben de streekcentra (Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel) een regionale functie om te bouwen voor de opvang van migratie. De substreekcentra (Beilen, Coevorden en Roden) hebben een bovenlokale functie. Overige kernen hebben alleen een lokale functie.

De toedeling van de woonopgave aan de (sub)streekcentra en overige kernen is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Wij verwachten van de gemeenten dat de toedeling gebeurt op basis van de functie van de kern binnen de gemeente. Wij vinden het van belang dat, waar mogelijk, de woningopgave van deze kernen wordt benut om de dorpsranden 'af te hechten'. Dit verbetert de ruimtelijke kwaliteit.

Zorgvuldig ruimtegebruik en kernenstructuur

De gelaagde kernenstructuur van een regio is de basis voor het invullen van de woningbehoefte. Verder is het belangrijk dat regio's overeenkomstige uitgangspunten hanteren bij locatiekeuzes. Vanuit de doelstelling zorgvuldig en doelmatig om te gaan met ruimtegebruik, hanteren wij het uitgangspunt 'inbreiding voor uitbreiding'. Wij willen dat eerst wordt ingezet op het gebruik van ruimte binnen bestaand bebouwd gebied (bijvoorbeeld door herstructurering, verdichting, inbreiding of functieverandering). Pas daarna wordt gekozen voor nieuwe uitleglocaties (zie ook paragraaf 4.1).

Doelgroepen

Wij besteden ook aandacht aan de kwalitatieve afstemming van het woningaanbod. We willen de huidige bevolking binnen een regio voldoende huisvestingsmogelijkheden bieden voor haar wooncarrière. Dit betekent dat binnen een regio voldoende aanbod moet zijn voor verschillende doelgroepen, zoals woningen voor starters en senioren. Ook is het van belang doorstroming in de woningmarkt te stimuleren. In de regionale afstemming zullen wij vanuit deze doelgroepenbenadering sturen.

Duurzaamheid

Om de energiedoelstellingen te halen, willen wij de energetische prestatie van de bestaande woningvoorraad helpen verbeteren (zie paragraaf 4.7). Wij onderzoeken de mogelijkheid om in Noord-Nederland een verscherpte Energie Prestatie Coëfficiënt voor nieuwbouwwoningen te hanteren.

Ontwikkelen van bijzondere woonmilieus

Om Drenthe meer te profileren als woonprovincie, willen we gezamenlijk met gemeenten en partners aantrekkelijke nieuwe woonconcepten ontwikkelen met meer ruimte voor experimentele architectuur. We willen nieuwe kleinschalige woonmilieus laten ontwikkelen die passen bij de kwaliteiten en behoeften in een bepaald gebied. Daarmee komen we tegemoet aan woonwensen en leefstijlen van kleine specifieke doelgroepen. Uitgangspunt bij de ontwikkeling van deze woonmilieus is een landschappelijk kader dat aansluit bij gebiedsspecifieke kernkwaliteiten. Het woonmilieu kan alleen worden ontwikkeld samen met andere functies, zoals het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, het verbeteren van voorzieningen, het realiseren van de water- en natuuropgave en het versterken van de recreatie. Zo kunnen meerdere doelstellingen worden gerealiseerd, wat maatschappelijk meerwaarde oplevert. Wij geven daarbij de voorkeur aan het opknappen van bestaande locaties waar een kwaliteitsimpuls gewenst is (bijvoorbeeld een vervallen bedrijfsbestemming).

Ook bieden wij ruimte voor woningbouw ter vervanging van landschapsontsierende (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen (ruimte-voor-ruimteregeling). Bij eventuele aantasting van de kernkwaliteiten streven we naar compensatie. In overleg met gemeenten en andere partners geven we hieraan verder invulling.

We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, als vorm van kleinschalige nieuwe woonmilieus. Voor nieuwe landgoederen hanteren wij de volgende voorwaarden:

- Het landgoed bestaat minimaal uit 5 hectare bos.
- Het landgoed is in principe openbaar toegankelijk.
- Het landgoed vormt een ecologische, economische en esthetische eenheid.
- Het landgoed past in het aanwezige landschap en houdt rekening met de cultuurhistorie en de bodemgesteldheid.

Permanente bewoning recreatieverblijven

Wij zijn in beginsel tegen permanente bewoning van recreatieverblijven. Dit leidt tot ‘verstening’ van het landelijk gebied. Ook gaat het ten koste van de capaciteit van recreatieverblijven, waardoor elders in het landelijk gebied een nieuwe vraag naar recreatiewoningen ontstaat. Wij verlenen daarom in principe geen medewerking aan het legaliseren van permanente bewoning door gemeenten, waarbij de bestemming verblijfsrecreatie wordt omgezet in de bestemming wonen.

Alleen in uitzonderlijke gevallen zijn we bereid deze medewerking te verlenen. Hierbij moet worden voldaan aan de voorwaarden die de VROM-inspectie stelt in de brochure ‘Onrechtmatige bewoning van recreatiewoningen; handreiking voor gemeenten’. Verdere voorwaarden zijn:

- De legalisatie heeft alleen betrekking op recreatiecomplexen en niet op losse recreatieverblijven.
- Het recreatiecomplex sluit aan op een kernbebouwing.
- De legalisatie past binnen het integrale woonbeleid van de desbetreffende gemeente.
- De noodzakelijke integratieslag met de naastgelegen kern levert een duurzame ruimtelijke kwaliteitsslag op.

Wij zijn in gesprek met gemeenten over de legalisatie van recreatiecomplexen in Breistroeken in Nieuw Balinge, Blanckenberg in Havelte en de Wiedelanden in Nijeveen.

Mobiliteit

Voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe is het van belang gunstige vestigingsvoorwaarden te creëren waarmee Drenthe kan concurreren met andere regio's. Dit vraagt om een goede bereikbaarheid. Mobiliteit heeft ook een belangrijke sociale functie: een goede bereikbaarheid van sociale voorzieningen, zorgvoorzieningen, onderwijsvoorzieningen en recreatieve voorzieningen draagt bij aan de ontplooiingsmogelijkheden van de inwoners van Drenthe.

Wij streven voor Drenthe naar een optimale en veilige bereikbaarheid. In ons verkeers- en vervoersbeleid hebben wij normen voor reistijd en veiligheid opgenomen voor de verschillende schaalniveaus van infrastructuur (internationaal, regionaal en lokaal). De samenhang en de betrouwbaarheid van de netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen zijn van provinciaal belang, evenals de verknoping van het regionale netwerk met het (inter)nationale netwerk. Het beleid zoals vastgelegd in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP, 2007) blijft onveranderd van kracht.

Wij voeren de regie op de duurzame verbetering van de regionale mobiliteit door met de partners afspraken te maken over investeringen. We geven prioriteit aan:

- het verbeteren van verbindingen, locaties of voorzieningen in het regionale netwerk (weg, spoor en water) die niet voldoen aan de normen voor bereikbaarheid en/of veiligheid;
- het verbeteren van het openbaar vervoer per spoor en/of over de weg;
- het vervolmaken van het fietsnetwerk voor woon-werkverkeer.

Met het Rijk proberen we tot afspraken te komen over maatregelen voor het (inter)nationale netwerk (weg, spoor en water). Met de gemeenten willen we komen tot een samenhangend pakket van maatregelen om de bereikbaarheid voor auto, openbaar vervoer en fiets te verbeteren. Ook stimuleren we de gemeenten om de infrastructuur veiliger te maken en het verkeersgedrag te verbeteren.

Stedelijke bereikbaarheid

In stedelijke gebieden zien wij voldoende mogelijkheden om de infrastructuur en voorzieningen voor de auto, het openbaar vervoer en de fiets te optimaliseren, zodat de groei in mobiliteit kan worden opgevangen. Vanuit het principe van de leefbare stad geven we de voorkeur aan een betere bereikbaarheid per openbaar vervoer en per fiets. Dit kan alleen als wonen en werken wordt geconcentreerd in de stedelijke gebieden. Samen met de gemeenten kijken wij naar de mogelijkheden om het autoverkeer in stedelijke gebieden te reguleren, bijvoorbeeld via parkeermanagement, stadsrandtransferia en informatietechnologie.

Voor het nationaal stedelijk netwerk is een 'systemsprong' in het openbaar vervoer vereist. Vanwege de toenemende verkeersstroom tussen Groningen en Assen willen we de inzet onderzoeken van een regio-tram of een innovatief bussysteem. Hierbij hoort een goede ontsluiting van Groningen Airport Eelde (zie paragraaf 5.1). In de studie bekijken we ook of bij De Punt een transferium kan worden ingericht. In dit gebied komen diverse wegen en het spoor samen. Reizigers zouden hier van de auto op een ander vervoersmiddel kunnen overstappen. Op het transferium kan men ook de auto laten staan en met de fiets of per voet het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa intrekken.

Voor de steden in de Drentse Zuidas geven we prioriteit aan een betere bereikbaarheid over het spoor. Voor Emmen en Coevorden gaat het om de spoorverbinding met Zwolle, Twente en Duitsland. Voor Meppel gaat het om de spoorverbinding met Zwolle.

De belangrijkste knelpunten voor het autoverkeer bevinden zich op het hoofdwegennet en de stedelijke ontsluiting. In de uitwerking van ons verkeers- en vervoersbeleid geven we prioriteit aan verbindingen die niet voldoen aan de normen voor bereikbaarheid en/of veiligheid.

Bereikbaarheid landelijk gebied

Ons uitgangspunt is dat het landelijk gebied hoofdzakelijk aangewezen blijft op de auto. Door geringe groei van de landelijke woonkernen hoeft dat geen problemen voor de bereikbaarheid op te leveren. Het openbaar vervoer zal vergaand kleinschalig en als ‘vervoer op maat’ worden uitgevoerd. Door de langere reisafstanden en de minder hoogwaardig uitgeruste wegen blijft de verkeersveiligheid een belangrijk aandachtspunt.

Wij willen het toeristisch-recreatieve netwerk vervolmaken door de recreatieve ‘hotspots’ beter onderling te verbeteren of met steden en (natuur)transferia binnen Drenthe. Voor de recreatieve bereikbaarheid willen we sterker inzetten op kleinschalig openbaar vervoer en fiets, voor het verkeer van en naar centrale ontmoetings- en informatieplaatsen.

Duurzame mobiliteit

We streven naar een meer duurzaam karakter van de mobiliteit in Drenthe. Een van de lijnen waarlangs wij dat willen bereiken, is het laten groeien van het aandeel openbaar vervoer en fiets in de Drentse mobiliteit. Daarnaast willen wij, binnen onze verantwoordelijkheid, stimuleren dat milieuvriendelijke vervoerwijzen en technologieën meer worden toegepast. We zien mogelijkheden in de infrastructuur (bijvoorbeeld vulpunten voor biogas of elektriciteit) en materieel (bijvoorbeeld ‘groene’ bussen).

Voorzieningen

De manier waarop mensen hun leven vandaag de dag inrichten, stelt nieuwe eisen aan het voorzieningenniveau en de toegankelijkheid daarvan. Het combineren van de wensen op het gebied van sociale contacten, gezin en werk blijkt lastig te zijn. Het levenspatroon van de afnemers van voorzieningen (de ‘7-tot-7-dynamiek’) sluit niet aan bij het ritme dat de voorzieningen zelf aanhouden (de ‘9-tot-5-dynamiek’). Door het afnemende aantal voorzieningen en de verspreide ligging ervan, levert dit in het landelijk gebied problemen op.

De demografische ontwikkeling leidt er bovendien toe dat het in sommige gevallen niet meer rendabel is om publieke voorzieningen zoals scholen en kinderopvang te continueren. Ook het openbaar vervoer is moeilijk rendabel te houden. Daarnaast hebben maatschappelijke organisaties de tendens om te centraliseren. Hierdoor zijn veel mensen met meerdere taken, de zogenoemde ‘taakcombineerders’, steeds minder goed in staat om werk en privé te combineren.

Vanuit ruimtelijk perspectief kunnen we het combineren van werk en privé vergemakkelijken door goede verbindingen te creëren tussen de plek(ken) waar we wonen, werken en zorgen. Dit stelt eisen aan de locatie van voorzieningen, de ruimtelijke invulling van de locatie, de clustering van voorzieningen en de bereikbaarheid. Wij gaan er vanuit dat gemeenten aandacht hebben voor deze aspecten wanneer ze keuzes moeten maken. Ook gaan we er van uit dat de kernenstructuur, die gemeenten opnemen in de woonopgave, bepalend is voor (de spreiding van) het aanbod van voorzieningen binnen de gemeente.

Doordat voorzieningen verdwijnen, gaan ‘autonome dorpen’ (met diverse voorzieningen) over in dorpen waarin voornamelijk gewoond wordt. Of deze dorpen hun aantrekkelijkheid kunnen behouden, hangt voor een belangrijk deel af van de vraag of de bewoners in staat zijn een moderne sociale cohesie te ontwikkelen.

4.3.2 Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Wij streven naar een robuust watersysteem dat voldoende schoon grond- en oppervlaktewater biedt voor alle waterafhankelijke functies. Het watersysteem moet in staat zijn om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waardoor wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven. Ook moet het watersysteem voldoen aan de kwaliteitseisen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Onze watervisie wordt hieronder op hoofdlijnen beschreven. Het waterbeleid is in hoofdstuk 6 nader uitgewerkt.

De beekdalen

De beekdalen vormen, met de kanalen en de grondwaterlichamen, de kern van het Drentse watersysteem. De beekdalen verzorgen de waterafvoer van het Drents Plateau en bepalen de grondwatervoorraad onder dit plateau. Ook zijn de beekdalen van grote waarde voor de natuur en bepalen ze in belangrijke mate de landschappelijke kwaliteit van Drenthe.

Ruimte voor water

De klimaatverandering vraagt om meer ruimte voor water. Om de aard en de omvang van de klimaatverandering vast te stellen, gebruiken we de meest recente klimaatscenario's van het KNMI.

Ruimte voor water zoeken we vooral in de bovenlopen van de beekdalen. Door hier water vast te houden, wordt wateroverlast in de lager gelegen gebieden verkomen, vermindert de verdroging bovenstrooms, verbetert de waterkwaliteit en neemt de grondwatervoorraad toe. Om de ruimte voor water te garanderen, voeren wij een 'nee, tenzij-beleid'. Dit betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het vooral om woon- en werkgebieden en bepaalde vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen (zie paragraaf 6.2.2).

In perioden van intensieve neerslag kan in de beekdalen, vanwege hun natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Bij de inrichting en het beheer van het beekdal wordt hiermee rekening gehouden. Ons uitgangspunt is dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden en dat de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau behouden moet blijven en waar mogelijk worden aangevuld.

Functionele indeling beekdalen

De beekdalen zijn als functie opgenomen op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding geeft een verbijzondering aan van de functies landbouw en natuur. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave. In de beekdalen met een landbouwfunctie streven we naar een betere waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die op de landbouw is afgestemd (zie paragraaf 6.2.3).

Specifieke opgaven

De (her)inrichting van een beekdal wordt integraal opgepakt, waarbij de functies natuur, landbouw en recreatie zo veel mogelijk worden verenigd. Daarbij betrekken wij de uitkomsten van een studie naar de maatschappelijke kosten en baten van het waterbeheer in Zuidwest-Drenthe. Uit deze MKBA is gebleken dat het vasthouden van water in een beekdal zonder functieverandering naar natuur, maar met compensatie van natschade, op basis van louter economische overwegingen een goede keuze is. Daar waar natuurdoelen in beekdalen moeten worden gerealiseerd kunnen blauw en groen elkaar versterken. De totale kosten zijn daarbij vanwege aankoop en langjarig beheer aanzienlijk hoger dan bij de blauwe variant maar het natuurresultaat is dan ook aanzienlijk groter. Het afzonderlijk realiseren van groene en blauwe doelen zou nog hogere kosten met zich meebrengen. De uitkomsten van deze studie zijn voor ons aanleiding om bij nieuwe projecten zorgvuldig te kijken naar de voor- en nadelen van het combineren van de natuur- en wateropgave.

Voor de beekdalen van de Oude Vaart, ter hoogte van Ansen, voor de Hunzebeekdal en het Loodiep gelden specifieke opgaven (zie paragraaf 6.2.2).

Ons grondwater; ‘Het Blauwe Goud’

De Drentse grondwatervoorraad vertegenwoordigt een grote waarde en wordt daarom ook wel aangeduid als ‘het blauwe goud’. Wij baseren onze grondwatervisie op deze waarde en de kansen die dat biedt. Daarbij richten wij ons op de volgende ontwikkelingen.

De mogelijke gevolgen van klimaatverandering

Naar verwachting zullen steeds vaker langdurige en extreme perioden van droogte voorkomen, met schadelijke gevolgen voor landbouw en natuur. Momenteel wordt in droge perioden water van elders aangevoerd, maar het is zeer de vraag of Drenthe in de toekomst nog wel kan beschikken over voldoende aanvoer van water uit het IJsselmeer. Aangezien er in ons land sprake is van een neerslagoverschot, moet het echter mogelijk zijn watertekorten grotendeels te voorkómen, bijvoorbeeld door gebiedseigen water vast te houden.

De vraag om driedimensionale ruimtelijke sturing

Het wordt steeds ‘drukker’ in de ondergrond, met mogelijke consequenties voor het grondwater. Ook bovengrondse ontwikkelingen zijn van invloed op het grondwater. Het beschermen van de kwaliteit van het grondwater vergt een nauwkeurige driedimensionale ruimtelijke afstemming, tussen activiteiten in de ondergrond en aan het maaiveld.

Het gebruik van grondwater voor de diverse voorzieningen

Er kan een situatie ontstaan dat bestaande drinkwaterwinningen niet meer goed benut kunnen worden, bijvoorbeeld door verzilting, en nieuwe locaties lastig te vinden zijn. Wij willen de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau vergroten, zodat we het grondwater zo goed mogelijk kunnen benutten voor de drinkwatervoorziening. Met deze grondwatervoorraad willen we ook de landbouw en de natuur zo veel mogelijk bedienen. In het stedelijk gebied kan het grondwater worden benut voor bedrijfseconomische ontwikkelingen en energietoepassingen. Mogelijk biedt deze strategie ook voordelen voor voorzieningen buiten onze provinciegrenzen.

In onze innovatieve grondwatervisie spreken wij over de ‘Waterfabriek’. In de komende periode willen wij samen met onze partners een verdere invulling geven aan dit concept. Onze insteek is dat we met het vasthouden van water aan het oppervlak een zo’n groot mogelijke voorraad grondwater opbouwen. Daarbij zijn twee factoren van belang: het peil in de beekdalen en de infiltratie van neerslag. Een hoger peil in de beekdalen resulteert in een hogere grondwaterstand op het Drents Plateau en daarmee in een grotere grondwatervoorraad. Om infiltratie van neerslag veilig te stellen, moet een grote toename van verhard oppervlak worden voorkomen in de beekdalen en op delen van het Drents Plateau.

4.3.3 Robuuste natuur

Wereldwijd gaat de verscheidenheid van de in het wild levende dier- en plantensoorten sterk achteruit. Deze biodiversiteit neemt af door de aantasting van leefgebieden en door het veranderde klimaat. Om de biodiversiteit te behouden en waar mogelijk te herstellen, zijn er wereldwijd afspraken gemaakt. In Nederland worden gebieden met een bijzondere natuurkwaliteit onderling verbonden tot een Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een samenhangend netwerk van gebieden dat voldoende robuust is voor een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke leefgemeenschappen. De provincies zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS, door gebieden aan te wijzen en door zorg te dragen voor de kwaliteit van die gebieden.

Functionele indeling Natuur

Binnen gebieden met de functie Natuur (zie kaart 1, Visie 2020), staat de ontwikkeling van de hoofdfunctie Natuur voorop. Daarbij gaat het om het behouden, herstellen en ontwikkelen van natuurwaarden. De visiekaart toont een globale gebiedsindeling. Er is een ondergrens gehanteerd van enige tientallen hectares. Andere functies kunnen onderdeel blijven uitmaken van deze gebieden. Zo zijn in deze gebieden ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang (kaart 2, Kernkwaliteiten). Andere ontwikkelingen zijn aanvaardbaar zolang deze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurontwikkeling.

Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS. De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuur- en bosdoelstellingen en sluit zo dicht mogelijk aan bij een 'natuurlijke' waterhuishouding (zie paragraaf 6.2.3).

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De belangrijkste natuurgebieden in Drenthe zijn de heidevelden, vennen en hoogvenen op de plateaus en de beekdalen en laagveengebieden aan de randen van de plateaus. Vooral de hoogvenen, de natte heide en de bossen op de droge zandgronden zijn gevoelig voor een warmer klimaat. De beken ontspringen op de voedselarme hogere gronden en stromen door een geleidelijk voedselrijker wordende bodem af naar de lage randen. De belangrijkste natuurgebieden en de tussenliggende verbindingen samen vormen de basis van de EHS in Drenthe.

Onze langetermijnstrategie voor het realiseren van de EHS richt zich op het meer robuust maken ervan. Met een robuuste EHS willen we bereiken dat de kwaliteit van de natuur zich duurzaam verbetert. Door de natuur in een robuuste EHS te concentreren, ondervinden andere functies (vooral landbouw en recreatie) hier minder beperkingen van. Ons streven is dat de EHS in staat is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Wij zijn primair verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS. Gemeenten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor natuurwaarden buiten de EHS. Een gedeeld belang is dus een actueel natuurinformatiebestand, het delen van beleid- en beheerskennis en het onderhouden van maatschappelijk draagvlak (waaronder de inzet van vrijwilligers en natuurorganisaties). Op deze vlakken willen we dan ook met onze partners samenwerken. Ook het soortenbeleid, met de leefgebiedenbenadering, willen we samen met de gemeenten uitvoeren.

Onze visie op de robuuste EHS is weergegeven op kaart 4, Robuuste EHS 2020/2040. Bij het robuust maken van de EHS richten we ons op vier aspecten:

- Het realiseren van grotere, aaneengesloten natuurgebieden en het laten vervallen van de EHS-status voor kleinere, verspreid liggende gebieden;
- Het versterken van de verbindingen in het netwerk, in combinatie met het verminderen van het aantal verbindingen;
- Bij het verbinden van gebieden zo veel mogelijk gebruik maken van de beekdalen;
- Het behouden en ontwikkelen van natuurwaarden buiten de EHS door de 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap te verbeteren, onder andere door invulling te geven aan het concept 'klimaatmantels'.

Daarnaast zetten we het beleid voort voor het Nationaal Park Dwingelderveld, het Nationaal Park Drents-Friese Wold en het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Ook voeren we de Natura 2000-taken uit. Wij geven in deze gebieden voorrang aan:

- Het bereiken van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000;
- Het verminderen van de belasting door licht, geluid en gemotoriseerd verkeer;
- Het herstel van de oorspronkelijke hydrologische situatie.

Versterkte verbindingen in het netwerk

Als gevolg van het robuuster maken van de EHS verliezen enkele verbindingzones de EHS-status. Daar staat tegenover dat andere verbindingzones worden versterkt, onder meer door ze op te nemen in de multifunctionele strategie (zie paragraaf 4.3) en via het concept 'klimaatmantels' (zie paragraaf klimaat-mantels).

Op termijn willen we het Dwingelderveld via Havelte en het Drents-Friese Wold verbinden met de boswachterijen van Grollo en Schoonloo (ambitie 2040). Ook willen we de bestaande verbinding tussen het Dwingelderveld en de boswachterijen van Grollo en Schoonloo via het Scharreveld versterken. In overleg en samenwerking met de provincie Fryslân zetten we in op het doortrekken van de bestaande verbinding tussen het Drents-Friese Wold en de Weerribben in noordelijke richting naar het Fochteloërveen.

Gebruik maken van de beekdalen

De beekdalen zijn belangrijke verbindingen in de EHS. In een aantal beekdalen is in een langjarig proces een omslag gemaakt van landbouw naar natuur of zijn landbouw en natuur verweven. In andere beekdalen is landbouw de primaire functie, zoals in de Oude Vaart, het Schoonebeekerdiep en benedenstroomse delen van Loo- en Drostendiep en Wold Aa. Bij het realiseren van de EHS geven we prioriteit aan het gebied tussen Uffelte en Ansen, in het beekdal van de Oude Vaart. Hier kunnen doelen op het gebied van klimaat en water, passend binnen een robuuste EHS, worden behaald.

Daarnaast zijn er enkele locaties in de beekdalen waar we kansen zien voor een versterkte inzet op natuur, zoals Groote Diep, Amerdiep, Drentsche Aa en de bovenloop van het Deurzerdiep. In de komende periode gaan we nader onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Dit geldt ook voor het 'Hart van Drenthe', waar verschillende bovenlopen van beken samenkomen (globaal het gebied Nieuw Balinge, Schoonloo en Odoorn).

Betere 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap

Sommige delen van de EHS zijn meer kwetsbaar voor klimaatverandering dan andere delen. Op die plekken kan het omliggende gebied als een klimaatmantel functioneren, waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt. Daarbinnen zijn de 'groene' landschapselementen (zoals houtwallen, singels, kleinere natuurgebieden, gebieden voor dagrecreatie en groene verblijfsrecreatie) en 'blauwe' elementen (zoals sloten, wijken, kanalen en gebieden waarin water wordt vastgehouden of geborgen) van belang. In een klimaatmantel streven we daarom naar het instandhouden of versterken van de al aanwezige 'groen-blauwe dooradering'. In de praktijk valt dit vaak samen met de aanwezigheid van kleinschalige of verbrede landbouw. Als in zo'n gebied een gebiedsontwikkeling wordt gestart, streven we ernaar de groen-blauwe dooradering te versterken.

De gebieden die in verband met klimaatgevoeligheid het meest in aanmerking komen als klimaatmantel, zijn met een symbool weergegeven op kaart 4, Robuuste EHS natuur 2020/2040.

Milieucondities natuurontwikkeling

De kwaliteit van de natuur wordt sterk bepaald door de milieucondities van de omgeving. We geven bijzondere aandacht aan het tegengaan van verdroging in kwetsbare gebieden en aan de invloed van ammoniak.

Verdrogingbestrijding

Verdroging van natuurgebieden is een van de belangrijkste knelpunten bij het behalen van de natuurdoelen. We streven naar volledig herstel van de verdroogde natuurgebieden (circa 24.000 hectare). In paragraaf 6.4.3 wordt de verdrogingdoelstelling voor de meest kwetsbare gebieden (TOP-gebieden) nader toegelicht.

Ammoniakbeleid

De huidige ammoniakdepositie (de neerslag van ammoniak) staat het bereiken van de natuurdoelstellingen in de weg. De ammoniak is grotendeels afkomstig uit andere gebieden, een kleiner deel komt van de lokale landbouw. Onze inzet is om in landelijk en Europees verband de ammoniak uit andere gebieden te verlagen. De Wet ammoniak en veehouderij (Wav) zetten we in om kwetsbare natuur te beschermen tegen ammoniak uit lokale veehouderijen. Veebedrijven in de directe omgeving van de natuurgebieden die zijn aangegeven op de Wav-kaart (zie www.drenthe.nl), hebben te maken met beperkingen.

De verspreid liggende kleine natuurgebieden (circa 2.500 ha) maken niet langer deel uit van de EHS en verliezen daarmee de EHS-status. Hierdoor is het ammoniakbeleid voor de EHS niet meer van toepassing, waardoor de landbouw rondom deze natuurgebieden meer perspectief krijgt. Het loslaten van de EHS-status betekent echter niet dat de feitelijke natuurfunctie verdwijnt. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor deze natuurwaarden in deze gebieden.

4.3.4 Robuuste landbouw

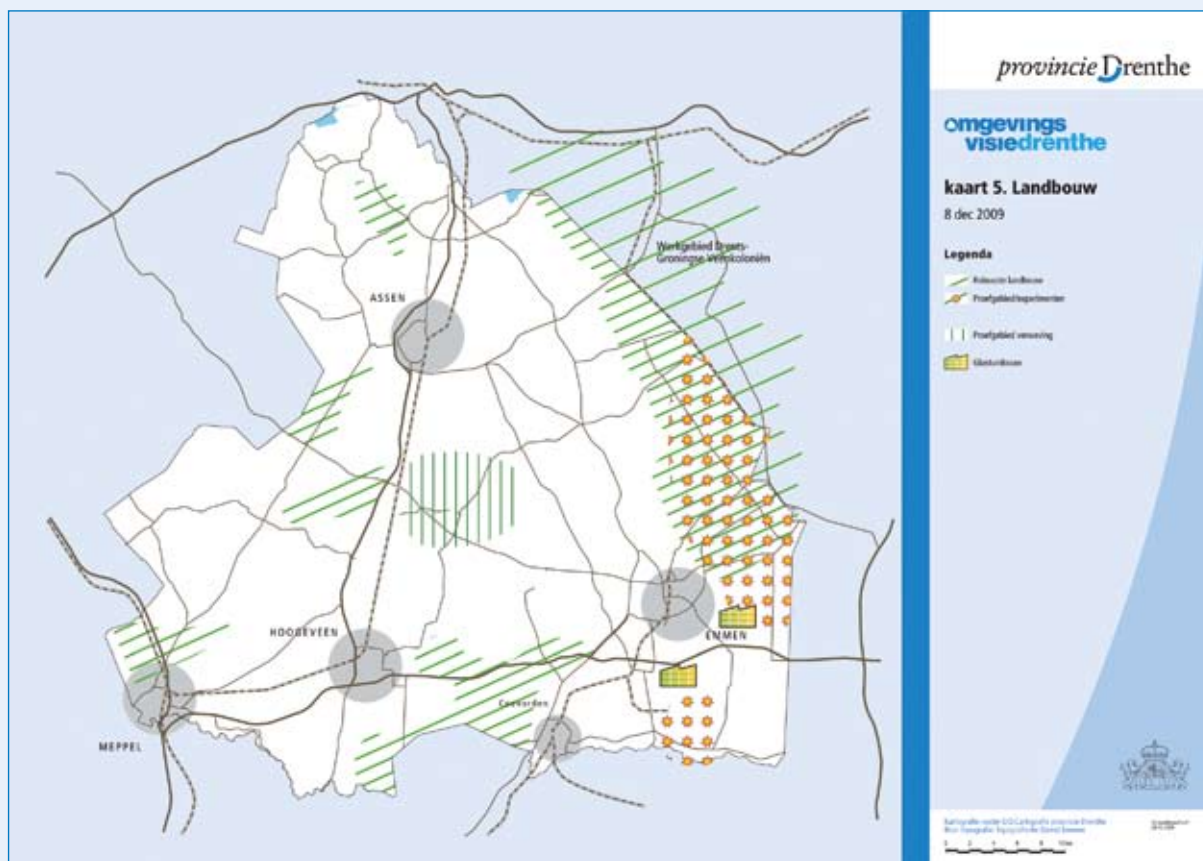
Wij willen de Drentse agribusines in staat stellen haar positie op de Europese en wereldmarkt te versterken. Ook voor de landbouw streven we om die reden naar een robuust systeem. Dit doen we onder andere door gebieden aan te wijzen waar de landbouw de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen, door innovatie in de landbouw te stimuleren en door minder beperkingen op te leggen.

Functionele indeling Landbouw

Wij bieden de landbouw maximale speelruimte in de gebieden die op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) als landbouwgebieden zijn aangeduid, binnen de kaders van de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Dat betekent dat ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie landbouw (zie paragraaf 6.2.3).

Robuuste gebieden

Binnen de functie landbouw zijn robuuste landbouwgebieden aangegeven (kaart 5, Landbouw). In deze gebieden staat de landbouw voorop. Dit maakt schaalvergroting en meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw mogelijk. Ook zijn dit de voorkeursgebieden voor het verplaatsen en inplaatsen van agrarische bedrijven. De kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) spelen in deze gebieden een ondergeschikte rol. Er is in deze gebieden geen ruimte voor andere grootschalige functies, bijvoorbeeld nieuwe grootschalige verblijfsrecreatie.



Kaart 5. Landbouw

Bouwvlak

Agrarische bedrijven die zich verder willen ontwikkelen, hebben vaak behoefte aan uitbreiding of nieuwbouw van bedrijfsgebouwen. Bij uitbreiding van het bouwvlak moet de SER-ladder worden toegepast (zie paragraaf 4.1) en de uitbreiding moet ruimtelijk worden ingepast. Hierbij moeten de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) in acht worden genomen.

Voor de gebieden met de functie landbouw (kaart 1, Visie 2020) is het vaststellen van een maximale oppervlaktemaat de verantwoordelijkheid van de gemeente. Voor de multifunctionele gebieden geldt dat de maximale grootte van het bouwblok 1,5 ha is. Onder voorwaarde van ruimtelijke inpassing is een verdere vergroting mogelijk.

Wanneer aantoonbaar andere provinciale doelen worden gehaald (bijvoorbeeld uitplaatsing uit de EHS), hoeft de grootte van een agrarisch bouwvlak wat ons betreft onze medewerking niet in de weg te staan. We streven in die gevallen samen met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing.

Intensieve niet-grondgebonden veehouderij

Wij willen geen nieuwvestiging van niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe. Dat geldt ook voor het starten van een neventak intensieve veehouderij en voor het omschakelen van een grondgebonden landbouwbedrijf naar een intensief veehouderijbedrijf. Intensieve veehouderijbedrijven tasten de belevingswaarde van het buitengebied aan en leiden tot een grotere milieudruk.

Wij bieden alleen ontwikkelkansen aan bestaande intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe, onder de voorwaarde dat de ontwikkeling ontstaat:

- door een zorgvuldige maatwerkbenadering, passend bij de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten);
- door sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven (bijvoorbeeld uit gebieden waar verdere groei niet of nauwelijks mogelijk is).

Proefgebied landbouw

Een groot deel van de Veenkoloniën is aangewezen als proefgebied landbouw (kaart 1, Visie 2020).

Nieuwe ontwikkelingen op landbouwgebied kunnen als eerste hier worden geïntroduceerd. Dit willen wij actief ondersteunen. Het kan hierbij gaan om innovaties op het gebied van huisvesting, nieuwe teelten, verduurzaming en duurzame energie. Het initiëren van deze nieuwe mogelijkheden loopt via de ‘Agenda voor de Veenkoloniën’ (een gezamenlijke gebiedsopgave van gemeenten en provincies in Groningen en Drenthe).

Agroparken

Wij gaan onderzoeken waar clustering van verschillende agroproductieketens mogelijk is. Het doel is om grootschalige industriële ontwikkelingen te concentreren op locaties waar dit kan. In deze afweging spelen vooral de impact op het landschap en op het verkeer- en vervoersnetwerk een rol. Op diverse locaties zijn inmiddels initiatieven met verschillende schaalgroottes gestart (bijvoorbeeld in Schoonebeek en Nieuw Buinen). Ook zijn er plannen om functies te koppelen en kringlopen te sluiten. Wij zoeken aansluiting bij deze initiatieven en kijken welke aanvullende mogelijkheden er (nodig) zijn.

Het sluiten van kringlopen past in ons streven naar een ‘biobased economy’. Hierbij wordt biomassa uit landbouw(rest)producten onder meer gebruikt voor de productie van energie. Naast de lopende initiatieven zien we mogelijkheden in het glastuinbouwgebied in de gemeente Emmen en op het MERA-terrein in Wijster.

Glastuinbouw

Onze ambitie is de glastuinbouw te bundelen op de glastuinbouwlocaties in de gemeente Emmen (Klazienaveen, Het Rundedal en Erica). Daarbij willen we ook de mogelijkheden onderzoeken voor de toepassing van aardwarmte. Tot 2020 is er 500 ha ruimte voor glastuinbouwbedrijvigheid. Nieuwvestiging buiten deze locaties wordt uitgesloten.

4.4 Multifunctionele gebieden

De afgelopen decennia hebben veel gebieden in Drenthe een ontwikkeling doorgemaakt die gericht was op één bepaalde functie. Hierdoor zijn op veel plaatsen scherpe landschappelijke overgangen ontstaan (bijvoorbeeld tussen natuur en landbouw of tussen stad en land). Dit beleid zetten we door voor de robuuste gebieden voor landbouw, natuur en stedelijk netwerken (zie paragraaf 4.3). De overige gebieden kenmerken zich door het naast elkaar voorkomen van meerdere functies. In één gebied kan bijvoorbeeld zowel landbouw, natuur, recreatie als wonen voorkomen. We noemen dit multifunctionele gebieden.

Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn de multifunctionele gebieden aangegeven. In tegenstelling tot de robuuste systemen is in deze gebieden geen sprake van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. In deze gebieden zijn meerdere functies van belang. Naast water, landbouw en natuur gaat het in de meeste gevallen om recreatie. Er is in deze gebieden een duidelijke samenhang tussen de genoemde functies en de aanwezige kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Het behouden en ontwikkelen van functies en kernkwaliteiten gebeurt hier gebiedsgericht en met maatwerk.

Proefgebied verweving

Voor de multifunctionele gebieden willen we komen tot combinatieopgaven. In het gebied ten oosten van Beilen willen we hier als eerste ervaring mee opdoen. We hebben dit gebied aangegeven als proefgebied verweving (kaart 1, Visie 2020). Ons doel is om verschillende ontwikkelingen en ambities te verenigen, waarbij tegelijkertijd de kernkwaliteiten worden versterkt. We willen ons richten op het combineren van ontwikkelingen die de sociaal-economische positie van het landelijk gebied versterken (zie paragraaf 4.3.1) en die de herkenbaarheid van het gebied vergroten. Het gaat hierbij om combinaties van recreatie, (duurzame, al dan niet grootschalige) landbouw, water en landschapsontwikkeling (overgang van beekdal naar veld) en natuur. Van deze aanpak willen we leren hoe om te gaan met verschillende functies in een gebied met deze kenmerken. Onze insteek is dus niet om een gebiedsopgave voor het gebied te realiseren, maar om ervaring op te doen met de verweving van functies en kernkwaliteiten.

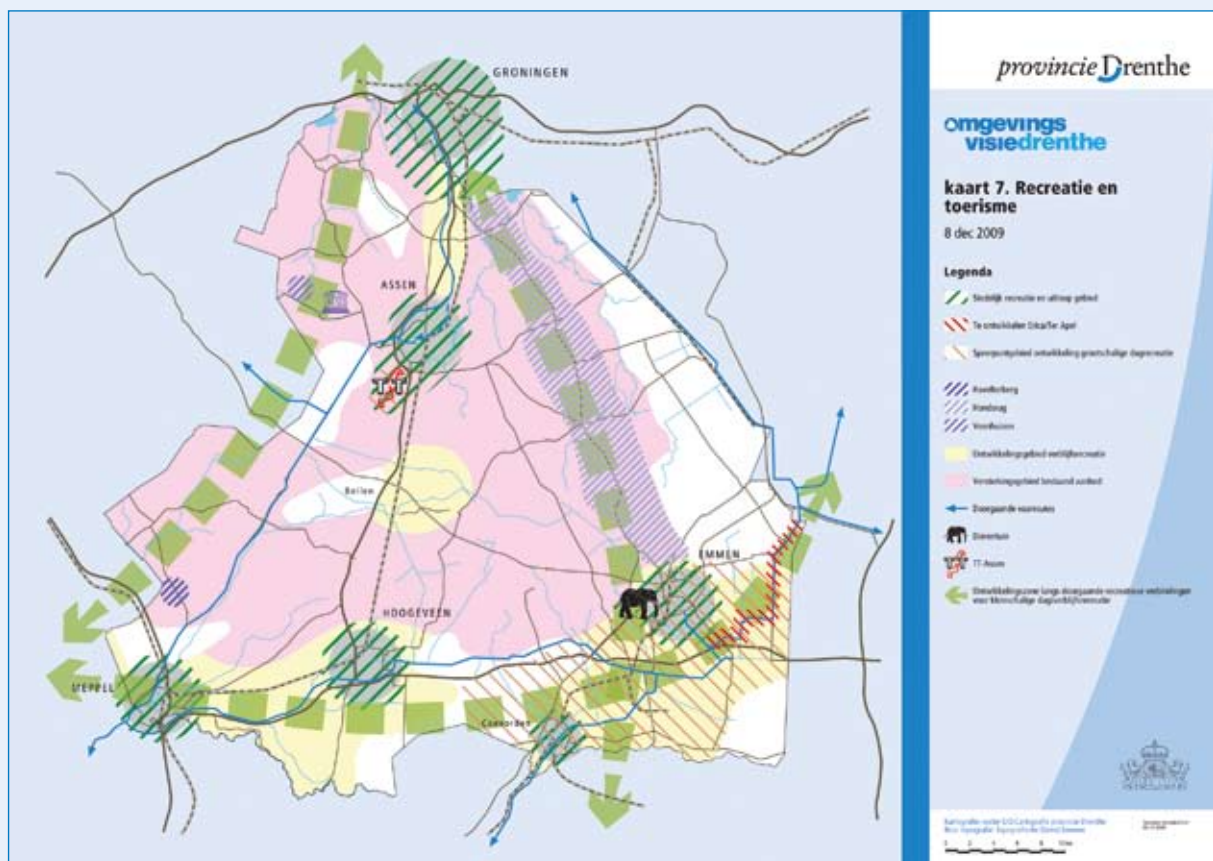
4.5 Recreatie en toerisme

Drenthe wil een topspeler zijn op de (binnenlandse) toeristische markt. Hiervoor vinden wij het van belang dat Drenthe in haar diversiteit een totaalproduct aanbiedt dat onderscheidend en van hoogwaardig niveau is. Een totaalproduct met veel variatie, aansluitend op de behoeften van de hedendaagse toerist en leidend tot een bruisend Drenthe.

Het is van belang om in dat toeristische totaalproduct Drenthe te investeren. Wij willen dat het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en de huidige toeristisch-recreatieve infrastructuur kwalitatief wordt verbeterd en vernieuwd. Voor ons ligt de focus op de diversiteit en de kwaliteit van het toeristische product. Niet méér van hetzelfde, maar juist het creëren van toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande toeristische product. Wij dagen de markt uit om nieuwe, aansprekende concepten te ontwikkelen die passen bij de kernkwaliteiten van Drenthe.

Verblijfsrecreatie

Wij hebben aangegeven welk gebied wij vooral als versterkingsgebied voor recreatie beschouwen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Hier willen we inzetten op het versterken en eventueel uitbreiden van bestaande recreatiebedrijven. Ook hiervoor willen wij de systematiek van de SER-ladder toepassen (zie paragraaf 4.1).



Kaart 7. Recreatie en Toerisme

Wij willen de aanpak van het project ‘Natuurlijke recreatie Drenthe’ voortzetten. In de komende periode gaan we onderzoeken of aanvullende initiatieven nodig zijn om de kwaliteit verder te verbeteren.

Daarnaast zien we in Drenthe selectief mogelijkheden voor nieuwe, grootschalige verblijfsrecreatieve initiatieven. Voor volledig nieuwe initiatieven is er in principe alleen ruimte in de gebieden die op de kaart zijn aangegeven als ontwikkelingsgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Het moet dan gaan om initiatieven die een duidelijke aanvulling vormen op het bestaande aanbod. De robuuste landbouwgebieden zijn hiervan uitgesloten.

We leggen een accent op het versterken en ontwikkelen van de kleinschalige verblijfsrecreatie, bijvoorbeeld gekoppeld aan doorgaande nationale lange-afstandsroutes voor wandelen en fietsen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Wij willen gemeenten hiervoor ruimere mogelijkheden bieden, bijvoorbeeld als het gaat om vrijkomende agrarische bebouwing.

In ‘de Koningsas’, tussen Assen en Groningen, en de Drentse Zuidas zien we mogelijkheden voor specifieke vormen van verblijfsrecreatie die gerelateerd zijn aan de stedelijk netwerken. Te denken valt aan hotels, conferentieoord en wellness-concepten.

Voor Veenhuizen zien we kansen voor specifieke nieuwe vormen van (kleinschalige) verblijfsrecreatie die de unieke betekenis van Veenhuizen versterken (zie ook tekstkader hierna).

Dagrecreatie

Voor nieuwe, grootschalige dagrecreatie vormt Zuidoost-Drenthe en het gebied rond het TT-circuit voor ons een speerpuntgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Bij de nadere invulling van de stadsrandzones door gemeenten, willen we graag recreatieve onderdelen inbrengen die de betekenis van de stad en de stadsrandzone kunnen versterken. Daarnaast zien we specifieke recreatieve aanknopingspunten bij de gebieden Havelterberg, Hondsrug en Veenhuizen. Hierbij gaat het vooral om het benutten van de cultuur-historische betekenis van deze gebieden. Voor Veenhuizen geldt dat deze oriëntatie past bij onze ambitie om het cultuurerfgoed op de Werelderfgoedlijst van UNESCO geplaatst te krijgen (zie hieronder).

Veenhuizen

Veenhuizen is een voormalig gevangenisdorp met een zeer bijzondere historie. We streven ernaar om naast de overgebleven penitentiaire inrichtingen te zorgen voor andere, passende economische ontwikkelingen. Behalve recreatie en toerisme richten we ons op zorg, landbouw, onderwijs, kennis, creatieve industrie en cultuur. Een van de locaties die hiervoor in aanmerking komt, is de voormalige locatie van het Derde Gesticht. Het uitvoeren van deze beleidslijn gebeurt onder verantwoordelijkheid van de Bestuurscommissie Veenhuizen, die hiervoor een uitvoeringsprogramma opstelt, het 'Transitieplan Veenhuizen'.

Recreatieve infrastructuur

Drenthe heeft een zeer fijnmazig net van wandel-, fiets- en ruitersporen, waaronder een aantal doorgaande landelijke routes. Voor de recreatietoervaart zijn er doorgaande vaarverbindingen.

Wij investeren in het instandhouden en verbeteren van de provinciale infrastructuur voor recreatie en toerisme. Aan uitbreiding van de infrastructuur willen we meewerken als er sprake is van een knelpunt dan wel een ontbrekende schakel, of als onderdeel van een gebiedsontwikkeling. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) hebben we een idee aangegeven voor een route die het gebied rond Veenhuizen verbindt met het gebied rond Frederiksoord (Pauperpad).

De Drentse trajecten van de landelijke routestructuren (LAW en LAF) worden door ons in samenwerking met de gemeenten in stand gehouden. Wij zien, gekoppeld aan deze doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie, bijvoorbeeld Bed & Breakfast, horeca en haven- en afmeervoorzieningen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De gemeenten kunnen deze mogelijkheden uitwerken.

Recreatief openbaar vervoer

Wij willen de rol van het openbaar vervoer voor recreatie en toerisme versterken. Assen en Beilen zijn voor ons speerpunten. Zo zien we kansen om Beilen te ontwikkelen tot OV-entree voor het hart van Drenthe (kaart 1, Visie 2020). Het dorp heeft een prominente ligging in het hart van Drenthe, tussen beide stedelijke netwerken in, op het kruispunt van het internationale en regionale wegennet en het spoor. Met deze entree willen we het toeristisch interessante achterland nog beter toegankelijk maken en de toeristische betekenis ervan versterken. Voor Assen geldt dezelfde benadering, maar dan vanuit het gegeven dat het station Assen Centrum de poort tot het Drentsche Aa gebied vormt.

4.6 Cultuur en sport

Cultuur

Een hoogwaardige culturele infrastructuur en deelname aan kunst en culturele activiteiten draagt in onze ogen bij aan cultuurtoerisme. Ook zorgt dit voor een gunstig klimaat voor sociale cohesie en voor vestiging van inwoners en bedrijven. Dit is van belang voor de plattelandsgebieden, maar ook voor stedelijke gebieden. Vooral in Zuidoost-Drenthe willen we de culturele infrastructuur en de culturele participatie versterken.

Wij ondersteunen ontwikkelingen die bijdragen aan mooie, cultureel aantrekkelijke en ‘bruisende’ binnensteden. Daarbij gaat het ons om musea, presentatie-instellingen voor beeldende kunst, theaters, bibliotheken en archieven, festivals, culturele broedplaatsen, professionele podiumkunsten, en aantrekkelijke architectuur en vormgeving van de openbare ruimte.

Zowel in de steden als in de dorpen en op het platteland ondersteunen wij de ontsluiting en presentatie van cultuurhistorische gebouwen en monumenten. Dat geldt ook voor bijzondere festivals, evenementen en tentoonstellingen met een bovenlokale uitstraling. Voor het platteland geldt bovendien het belang van voorzieningen als bibliotheken en kleine podia.

Sport

Sport heeft de kracht om processen op gang te brengen op sociaal-maatschappelijk en ruimtelijk vlak en op het gebied van gezondheid en welzijn. Daarnaast wordt de economische betekenis van sport steeds groter. Sport ondersteunt ons streven naar een bruisend Drenthe. De missie van Drenthe richting de Olympische Spelen in 2028 (die mogelijk in Nederland plaatsvinden), is om sport in de volle breedte voor héél Drenthe naar Olympisch niveau te brengen.

Wij zien in de ruimte, de natuur en het uitgestrekte netwerk van fiets- en wandelpaden een unieke kans voor Drenthe om uit te groeien tot dé sportprovincie. Hiervoor introduceren wij een nieuw landschapstype: het sportlandschap. Het sportlandschap wordt gekarakteriseerd door vijf grote ‘beweegparken’ die in verbinding met elkaar staan via routenetwerken. Wij willen samen met gemeenten deze beweegparken ontwikkelen rondom vijf A-sporten: wielrennen, atletiek, motorsport, outdoor & duursport en hippische sport. De parken worden gesitueerd bij de steden.

4.7 Duurzame energievoorziening en CO₂-reductie

Klimaat- en energiedoelstellingen

Wij zetten in op een overgang naar een duurzame-energiehuishouding. Dit is mede ingegeven door veranderingen in het klimaat en het schaarser worden van fossiele brandstoffen. Wij willen een energiehuishouding die betrouwbaar is, een minimum aan broeikasgassen uitstoot en betaalbaar is. Wij streven tot 2020 naar een reductie van 30% van de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990. In 2020 moet het aandeel hernieuwbare energiebronnen zijn gestegen tot 20%. Ook streven we naar een verhoging van de energie-efficiëntie met 2% per jaar (nu 1%). Wij stimuleren de productie van energie uit bodem en biomassa en zetten in op het realiseren van 60 MW (megawatt) aan windenergie in 2020.

De aanpak van het energievraagstuk vraagt, net als de aanpak van het klimaatvraagstuk, om een integrale benadering. De drie noordelijke provincies geven uitvoering aan het Energieakkoord Noord-Nederland. In landelijk verband werken we mee aan de uitvoering van het landelijke Klimaat- en energieakkoord. De samenwerkingsorganisatie Energy Valley bundelt de inspanningen van de provincie en andere publieke en private partijen gericht op het creëren van een duurzame-energie-economie. In Zuidoost-Drenthe zetten we samen met de gemeenten Emmen en Coevorden een Energiebureau op, dat alle energiegerelateerde initiatieven in het gebied zal coördineren.

Decentrale energieopwekking en infrastructuur

Een belangrijk onderdeel van de gewenste overgang is het bieden van voldoende mogelijkheden voor decentrale opwekking van duurzame energie. Ook bevorderen we de bouw van energieneutrale en/of energieproducerende gebouwen en woningen. Het ideaalplaatje is dat een bedrijf, bedrijventerrein, woning, kantoor, wijk, dorp of stad haar eigen energie opwekt, met het openbare net als terugvaloptie. Daarbij is een intensieve samenwerking nodig tussen provincie, andere overheden, private en particuliere partijen. Er zal vaker sprake zijn van maatwerkoplossingen, onder andere doordat decentrale energieopwekking om meer afstemming vraagt tussen vraag en aanbod. Zo is op dit moment een robuustere elektriciteitsinfrastructuur gewenst in Zuidoost-Drenthe (kaart 8, Energie-infrastructuur). Samen met de netbeheerders en rijkspartners blijven wij ons inzetten voor een toereikende energie-infrastructuur, met voldoende mogelijkheden voor het invoeren van groen gas.



Kaart 8. Energie-infrastructuur

‘Grounds for Change’

Wij handelen vanuit de ‘Grounds for Change-filosofie’. Omdat duurzame-energiesystemen om meer ruimte vragen en meer zichtbaar zijn in het landschap, vraagt dit om een nieuwe kijk op de toepassing ervan. In de ‘Grounds for Change-filosofie’ staat het besef centraal dat onze samenleving moet wennen aan moderne landschappen (die ontstaan door het toepassen van bijvoorbeeld windenergie) en aan een intensiever gebruik van de ondergrond. Dit gewenningsproces gaat gepaard met de nodige weerstand in de samenleving. Wij kiezen daarom voor zorgvuldige landschappelijke inpassing, heldere communicatie en informatieverstrekking en transparante besluitvorming.

Energie en ruimtelijke ontwikkelingen

Bij de ruimtelijke inrichting van onze provincie is het bereiken van de energiedoelstellingen een van de leidende principes. Vooral als het gaat om bedrijventerreinen en woningbouw. In de regionale afstemming over bedrijventerreinen wordt het thema integraal meegenomen. Bij woningbouw en energiebesparing in de bebouwde omgeving, gelden de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het energieakkoord tussen Noord-Nederland en de rijksoverheid (het ‘100.000 woningenplan’).

Het toepassen van kleinschalige installaties voor de productie van duurzame energie binnen de bebouwde kom, valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Toepassing van kleinschalige installaties daarbuiten zijn toegestaan, voorzover ze passen in het landschap.

Grootschalige energiesystemen moeten in onze optiek geconcentreerd worden op daarvoor aangewezen locaties, bijvoorbeeld op de bedrijventerreinen Bargermeer in Emmen, Europark in Coevorden en nabij Essent Milieu in Wijster. Op deze terreinen zien we ook kansen om energieproducenten en -consumenten aan elkaar te koppelen (energiecascadering). De genoemde terreinen zijn daarom als energietransitieparken (ETP) aangeduid (kaart 1, Visie 2020).

Bij het realiseren van duurzame-energieprojecten vinden wij het van belang dat procedures geen onnodige vertraging oplopen. Bijvoorbeeld bij de inpassing van windmolens, het realiseren van transportnetten en bij het gebruik van de diepe ondergrond.

Windenergie

Wij willen in 2020 minstens 60 MW vermogen aan windenergie geoperationaliseerd hebben. Dit is inclusief de 15 MW die op en nabij het Europark in Coevorden in voorbereiding is. Deze doelstelling willen wij halen door een windturbinepark te ontwikkelen. Omdat het landschap van de gemeenten Emmen en Coevorden zich er het best voor leent, wordt in dit gebied gezocht naar een geschikte locatie voor een dergelijk windpark. De toepassing van grote windmolens buiten het te ontwikkelen windturbinepark sluiten wij uit.

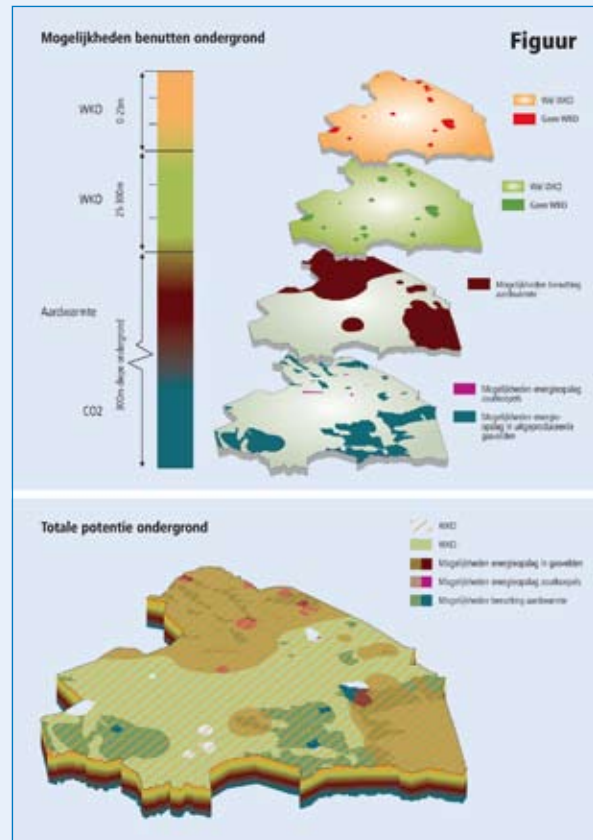
Energie uit biomassa

Wij stimuleren energieopwekking uit biomassa. Grootschalige bio-energiecentrales vestigen zich bij voorkeur op goed bereikbare bedrijventerreinen met mogelijkheden voor de energie-infrastructuur en afnamemogelijkheden van vrijkomende warmte. Daarbij kan gedacht worden aan de Energietransitieparken (kaart 1, Visie 2020). Voor de vestiging van kleinschalige mestvergistingsinstallaties bij veehouderijbedrijven hanteren wij het ‘Beleidskader co-vergisting’.

De productie van energie uit biomassa koppelen wij aan ons streven naar een ‘bio-based economy’. Dat is een economie waarin bedrijven non-food toepassingen, zoals brandstoffen, chemicaliën, medicijnen en energie, vervaardigen uit groene grondstoffen. Daarbij denken wij ook aan het koppelen van landbouwbedrijven aan bedrijven op Energietransitieparken.

Bodemenergie

De Drentse ondergrond biedt veel potentie voor het leveren van aardwarmte en voor warmte-koude-opslag (WKO). Daarnaast kan in de diepe ondergrond energie worden opgeslagen, bijvoorbeeld in de vorm van aardgas of perslucht. Wij hebben de gebruikspotentie van de Drentse diepe ondergrond en de geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van WKO in kaart gebracht (zie figuur Mogelijkheden benutten ondergrond). De verwachting is dat het gebruik van de ondergrond voor allerlei energietoepassingen in de nabije toekomst substantieel zal toenemen. Dit vraagt om meer afstemming. We willen voorkomen dat functies elkaar in de weg gaan zitten. Ook is er een balans nodig tussen enerzijds het gebruik van de ondergrond en anderzijds het beschermen van de aanwezige kwaliteiten onder- en bovengronds. Als vervolg op deze Omgevingsvisie werken we de keuzes ten aanzien van het gebruik van de ondergrond en de mogelijkheden voor de opslag van CO₂ verder uit (uitwerking voor het gebruik van de ondergrond, inclusief plan-m.e.r.). Opslag van afval in de ondergrond sluiten wij uit.



Figuur Mogelijkheden benutten ondergrond

We stimuleren het gebruik van geothermie en WKO. Ook bekijken we of aardwarmte toegepast kan worden in de glastuinbouw in Emmen. Daarbij zijn wij bereid ook zelf te investeren. Voor een versnelde groei van WKO-systemen zetten we in op drie aangrijpingspunten (in lijn met het advies van de landelijke Taskforce WKO). We stimuleren de marktvaart, bevorderen de marktwerking en zorgen voor een helder en duidelijk beleidskader. We stellen de gemeenten in de gelegenheid om masterplannen op te stellen voor locaties met veel WKO-potentie. Deze masterplannen moeten leiden tot een optimaal bodemgebruik en moeten negatieve interferentie (storing) tussen WKO-systemen voorkomen. Wij hebben de intentie om op basis van een masterplan een parapluvergunning af te geven zodat nieuwe WKO-systemen snel kunnen worden gerealiseerd. De beleidsregels voor de toepassing van WKO zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Terugdringen veenoxidatie

Door ontwatering en grondgebruik verdwijnen de veengronden in Drenthe geleidelijk. De afgelopen decennia is het aantal hectare veengrond in de provincie afgenomen van 54.000 ha naar 33.000 ha. Deze veenoxidatie gaat gepaard met een uitstoot van ongeveer 900 kiloton CO₂ per jaar. Dit is circa 20% van de totale Drentse uitstoot. Wij onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om verdere afbraak van het veen tegen te gaan. Wellicht kunnen we dit combineren met het behalen van doelen op het gebied van landbouw, natuur en water.

Planologische reservering aardgas- en olievelden

Vooralsnog zijn wij sterk aangewezen op fossiele brandstoffen. Kortgeleden is het westelijk deel van het olieveld Schoonebeek zelfs heropend. Wij gaan er vanuit dat op termijn ook in het oostelijk deel weer olie gewonnen gaat worden. In het gehele olieveld staan we daarom geen nieuwe ontwikkelingen toe die het winnen van olie kunnen belemmeren. Daarom moeten de ruimtelijke reserveringen in de bestemmingsplannen worden vastgehouden. Wij staan positief tegenover initiatieven om met nieuwe technieken het resterende aardgas in de uitgeproduceerde gasvelden te winnen.

4.8 Ontgrondingen

Op basis van de Ontgrondingenwet is het provinciaal bestuur het bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor zowel diepe zandwinningen als functionele ontgrondingen. Bij het verlenen van de vergunningen hanteren we de integrale doelstellingen van het omgevingsbeleid.

In de Provinciale Omgevingsverordening hebben wij een aantal vrijstellingen benoemd. Voor alle vrijgestelde ontgrondingen waarbij minimaal 10.000 m³ of meer bodemmateriaal wordt afgevoerd of in depot wordt gezet, geldt een meldingsplicht.

Zandwinning

Er blijft een continue vraag naar zand in Drenthe. De winning van zand heeft echter geleid tot een versnipperd ruimtebeslag van vele honderden hectares. Ook heeft zandwinning vaak negatieve gevolgen voor de landschappelijke kwaliteit. Om de eigen Drentse behoefte in bouwgrondstoffen veilig te stellen, maar ook om het landschap zo veel mogelijk te ontzien, is regie op zandwinning nodig. Wij willen de winningen beperken tot wat noodzakelijk is.

We willen uitsluitend zandwinning mogelijk maken om te voorzien in de feitelijke behoefte aan beton- en metselzand en ophoogzand. De zandwinning willen we zo veel mogelijk concentreren in een beperkt aantal zandwinplaatsen, verspreid over de provincie. Wij geven de voorkeur aan het uitbreiden van de bestaande centrale zandwinplaatsen boven het ontwikkelen van nieuwe winplaatsen. Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen wanneer die multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. Na 1 januari 2013 willen we dat er geen zand meer in de EHS wordt gewonnen.

Bij het verlenen van vergunningen, stellen wij eisen aan de afwerking van de zandwinplaats. Bij ontgrondingen, waarbij een plas ontstaat, gaan de eisen onder andere over de oeverbelijning, de steilte van de oever en de diepte. Bij zandwinningen moet van tevoren het toekomstige gebruik of de bestemming worden aangegeven. In de praktijk is dit niet altijd mogelijk, zoals bij zeer langdurige zandwinningen van enkele tientallen jaren. In dat geval moet de afwerking mogelijkheden bieden om de zandwinplaats in een later stadium een nuttige functie te geven.

Vrijkomende teelaarde die niet kan worden gebruikt voor andere doeleinden, kan onder voorwaarden in oude ontgrondingsputten of ontgrondingsplassen worden gebracht. Uitgesloten hiervan zijn ontgrondingsplassen in een grondwaterbeschermingsgebied, in een reservegebied voor de drinkwaterwinning of bovenstrooms in een natuurgebied dat grondwaterafhankelijk is. De kwaliteit van de teelaarde moet voldoen aan de eisen van het Besluit Bodemkwaliteit. De waarde voor arseen mag niet uitkomen boven de achtergrondwaarde. Ook mag de teelaarde de grenswaarde van fosfaatverzadiging én de waarde van 4 mg N/kg droge stof voor het in water oplosbare stikstof, niet overschrijden. Verder mag de kwaliteit van het water in de ontgrondingsplas niet significant verslechteren door het storten van de teelaarde. De waterkwaliteit moet aan de geldende kwaliteitsnormen blijven voldoen (zie hoofdstuk 6 en bijlage 6).

Ophoogzand

In afwijking van het voorgaande kunnen voor grootschalige werken, waarmee grote hoeveelheden zand zijn gemoeid, specifieke oplossingen worden gevonden. Hierbij kan ‘werk met werk’ worden gemaakt. Als dit niet mogelijk is, moet de zandvoorziening deel uitmaken van de besluitvorming over het zandvragende project.

Beton- en metselzand

Met het verlenen van een ontgrondingsvergunning in 2006 voor de locatie Traandijk in Echten is de provinciale doelstelling gehaald om één toekomstige zandwinning voor beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe mogelijk te maken. We werken niet mee aan een tweede ontgroning voor het winnen van beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe. Om de continuïteit in de grondstoffenvoorziening veilig te stellen, is een uitbreiding van de bestaande winput bij Gasselte mogelijk gemaakt tot uiterlijk 1 januari 2013. Na deze datum is de winning van beton- en metselzand geconcentreerd in de winplaats Traandijk in Echten en in Ellertshaar.

Zand voor de kalkzandsteenindustrie

Voor de winplaats bij Hoogersmilde, waar zand wordt gewonnen voor de kalksteenindustrie, zijn nog slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden. De natuurgebieden Alenburg, het Blauwe Meer en het Leggelderveld vormen de definitieve begrenzing van deze zandwinning. Voor de toekomst zoeken wij naar een andere voorziening.

Functionele ontgrondingen

Ontgrondingen in onze provincie betreffen vaak landbouwverbetering, natuurontwikkeling, verveningen en ontgrondingen in het kader van gemeentelijke uitbreidingsplannen. Vergunningen worden verleend op basis van het algemene beleidskader van deze Omgevingsvisie, waaronder het hier geformuleerde ontgrondingenbeleid.

5. Uitwerking gebiedsopgaven

Voor enkele gebieden in Drenthe willen wij samen met onze partners integrale opgaven uitwerken. Algemeen beleid sluit in deze gebieden onvoldoende aan op de specifieke ambities en kansen. Daarnaast biedt een gebiedsgerichte uitwerking de mogelijkheid om, vanuit het provinciaal belang, de uitvoering te faciliteren.

5.1 Groningen–Assen

De Regio Groningen-Assen is het meest verstedelijkte gebied in Noord-Nederland en heeft in het rijksbeleid de status van nationaal stedelijk netwerk (Nota Ruimte). De hoofdoopgave voor Groningen-Assen is in onze ogen het faciliteren van de te verwachten economische en demografische groei met een adequaat verkeer- en vervoersysteem. Dit systeem moet de bereikbaarheid garanderen van de binnensteden van Groningen en Assen en van de belangrijke woon- en werkgebieden in de regio. Daarnaast moet het de groeiende vervoersvraag opvangen. Het is hierbij onze ambitie om het gebruik van het openbaar vervoer maximaal te stimuleren. Daarnaast is het van belang om de verschillende landschapstypen binnen de as Groningen-Assen te versterken. Dit krijgt gestalte binnen het programma Regiopark. Uitgangspunt hierbij is een scherpe scheiding tussen ‘rood’ (woningbouw) en ‘groen’ (landschap en natuur).

Bij het ontwikkelen van het stedelijk netwerk houden wij vast aan ons uitgangspunt om wonen en werken te concentreren in de twee steden. Voor het Drentse deel geldt daarnaast een belangrijke woningbouwopgave voor Roden.

5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk

Wij vinden het van belang voor Drenthe om Assen te positioneren binnen het nationaal stedelijk netwerk. Assen moet zich complementair aan Groningen kunnen ontwikkelen. Wij onderschrijven de keuze voor verdichting van de stad die in het kader van de FlorijnAs is gemaakt. Het complementaire karakter van Assen kan verder worden versterkt door het ontwikkelen van unieke en afwisselende woonmilieus. Belangrijk hierbij is de herontwikkeling van een deel van het Stadsbedrijvenpark tot woongebied, waarmee aan de noordzijde van het stadscentrum een belangrijk ontwikkelgebied ontstaat. Ook de relatie met het nationaal park Drentsche Aa is van belang.

Graag zien wij Assen-Zuid, als de zuidelijke poort van het nationaal stedelijk netwerk, een (inter)nationale uitstraling krijgen. Concepten als het TT-circuit Assen, Sensoruniverse en Energieneutraal dragen hieraan bij. Wij vinden het van belang dat Assen-Zuid kan fungeren als een strategisch draaipunt tussen het ruimtelijk-economische en het sociaal-recreatieve netwerk. In de uitwerking van het knooppunt Assen-Zuid (A28/N33) houden wij hiermee rekening.

5.1.2 Bereikbaarheid Groningen-Assen

De toenemende mobiliteit en verkeersdruk in de kop van Drenthe richting de stad Groningen biedt kansen voor een ‘systeemsprong’ in het openbaar vervoer. Groningen heeft een eerste stap gezet voor een regiotramnetwerk, door groen licht te geven voor een centrumlijn (Hoofdstation-Zernike). Het doortrekken van deze centrumlijn vanaf het Hoofdstation via een westelijk tracé (Martiniziekenhuis, Ter Borch, Hoornse Meer) biedt kansen voor doorkoppeling via Eelde/Paterswolde en Groningen Airport Eelde. Een logische vervolgstap is deze lijn aan te laten sluiten op bestaand spoor ter hoogte van De Punt. Voor een verbinding met Assen zijn vervolgens twee scenario’s denkbaar. Er kan een verbinding komen via bestaand spoor, waardoor de centrale noord-zuidverbinding verder vorm wordt gegeven, of er wordt gekozen voor een tracé ten westen van de A28 (via Vries). Dit tracé kan worden ingevuld met een tram of met een Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-bus.

In deze denklijn ontstaat bij De Punt een interessante locatie voor een transferium. Hier komen de tram- of buslijn, het NS-spoor, twee wegverbindingen en een waterverbinding samen. De locatie is enerzijds verbonden met het (inter)nationale netwerk (A28, spoor) en anderzijds met het regionale netwerk (N34, Regiotram/HOV). Een transferium bij De Punt biedt vanwege deze strategische ligging reizigers keuzemogelijkheden in de vervoerswijze. Ook kunnen parkeervoorzieningen van Groningen Airport Eelde hier naartoe worden verplaatst. Daardoor ontstaan rond de luchthaven mogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid binnen het huidige ruimtebeslag. De andere functie van het transferium kan zijn het bedienen van het toeristisch-recreatieve netwerk van het nationaal landschap Drentsche Aa en de Hondsrug.

Het openbaar vervoer tussen Groningen en Leek/Roden wordt aantrekkelijker gemaakt door twee HOV-lijnen te versterken: Roden-Groningen en Leek-Groningen. Ook is voorzien in de mogelijkheid van een doorkoppeling tussen Roden en Leek. Op deze manier ontstaat een netwerk dat flexibel gebruikt kan worden, al naar gelang de vraag naar openbaar vervoer.

5.1.3 Positionering Assen: label 'hoofdstad'

Wij hebben Assen het label 'hoofdstad' gegeven (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Assen als de hoofdstad van Drenthe. Assen is een historisch bestuurscentrum waarbij ontwikkelingen rond de Vaart en het nieuwe cultureel centrum (theater, CBK en bibliotheek) nieuwe openbare ruimten toevoegen aan het stadscentrum. Ook met de uitbouw van het Drents Museum en met de beoogde nieuwbouw van het Drents Archief worden nieuwe architectonische kwaliteiten aan de openbare ruimte toegevoegd (het Erfgoedkwartier).

5.1.4 Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Om de ruimtelijke kwaliteit van Assen te waarborgen, willen we samen met de gemeente komen tot een visie op Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap de Drentsche Aa. Langs de N33 en de A28 willen we het waardevolle karakter van het gebied uitdragen. In de vorm van landschapspanorama's (zie paragraaf 4.2.1) willen we de beleefbaarheid van het landschap vergroten. Ook willen we het recreatief gebruik van het nationaal landschap stimuleren.

Assen-Zuid kan ontwikkeld worden als de poort tot het nationale landschap Drentsche Aa. Hier kan ook station Assen Centrum voor gebruikt worden, wat naar verwachting een grotere spin-off voor de stad zelf betekent. We geven daarom de voorkeur aan dit alternatief, onder de voorwaarde dat het stationsgebied ook wordt ontwikkeld als entree naar de stad.

5.1.5. Positionering Roden

Roden heeft, samen met Leek, in de Regio Groningen-Assen een schragende functie voor wonen en werken. Wij bieden ruimte voor het realiseren van de intergemeentelijke structuurvisie Leek-Roden (kaart 1, Visie 2020). Deze visie brengt samenhang aan in vooral het wonen, het werken, de bereikbaarheid en de ontwikkeling van natuur en landschap. Deze visie biedt Roden de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen als woon- en werkgemeente met een goede bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer.

Door de samenwerking met Leek ontstaan meer mogelijkheden om Roden verder te positioneren als centrum voor kennisintensieve bedrijvigheid, zoals in de sector life sciences. Het technologiepark Roden vormt in zijn nieuwe setting een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor bedrijven.

5.2 De Drentse Zuidas

De Drentse Zuidas is strategisch gunstig gelegen als onderdeel van een internationale transportverbinding die loopt vanaf de Randstad, via Zwolle, richting Duitsland en Noordoost-Europa. Dit biedt de nodige ontwikkelingskansen voor de regio. De vier stedelijke kernen binnen de Zuidas kennen een vergelijkbare economische structuur, met industrie en logistiek als belangrijke economische ontwikkelingssectoren. Ook hebben ze een aantal vergelijkbare sociaal- en ruimtelijk-economische opgaven. Deze regio heeft enerzijds een gevarieerd en groen landschap met veel ruimte en mogelijkheden voor ontspanning, toerisme en recreatie; anderzijds telt het vier stedelijke kernen met een vrij compleet aanbod van winkels, horeca en cultuur. Ook deze combinatie biedt veel kansen. Er zijn dus volop mogelijkheden om diverse onderwerpen op regionaal niveau in samenhang op te pakken.

5.2.1 Positionering Drentse Zuidas

Wij vinden het van belang om de Drentse Zuidas te positioneren als industriële en logistieke as en als logistieke hotspot. De regio moet een logische plaats gaan innemen binnen het nationale en trans-Europese vervoersnetwerk. We vinden het bovendien van belang dat de economische structuur van de regio duurzaam wordt versterkt. Het is daarbij onder meer nodig om goede relaties en netwerken te vormen met omliggende regio's als Zwolle-Kampen, Twente en de Duitse Ems-as. Wij zien bovendien volop mogelijkheden voor initiatieven op het gebied van duurzame energie. Deze initiatieven kunnen zowel bijdragen aan de concurrentiepositie als aan het imago van de regio.

Wij willen het ruimtelijk-economisch profiel van de Zuidas verder versterken langs vier sporen:

- Innovatie, kennis- en arbeidsmarktontwikkeling en (grensoverschrijdende) netwerkvorming;
- Vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid;
- Regionale profilering en marketing;
- Duurzame energieopwekking.

Binnen de Zuidas hebben we voor de steden een aantal specifieke aspecten en ambities opgenomen. Voor het gebied Zuidoost hebben we als onderdeel van de Zuidas nog een aantal aanvullende ambities.

5.2.2 Meppel

Voor Meppel spelen twee specifieke uitdagende ontwikkelingen en kansen. Ten eerste is Meppel de enige plaats in Drenthe met ruimte voor watergebonden bedrijvigheid. Meppel beschikt over de grootste binnenvaartcontainerterminal van Noord-Nederland. Daarnaast is Meppel de logische schakel voor netwerkvorming met de regio Zwolle-Kampen.

Positionering Meppel: label 'waterpoort'

De Meppeler binnenstad wordt door zijn kleinschaligheid hoog gewaardeerd. Meppel wil deze kwaliteit versterken door een herkenbare pleinenreeks te maken, waarbij ieder binnenstad plein een eigen vormgeving en inrichting krijgt. Daarnaast is Meppel rijk aan water- en groenstructuren en historische linten die de verbindingen vormen tussen plekken en pleinen. Ook wil Meppel haar historisch bijzonder theater Ogterop meer betrekken in het culturele leven van de binnenstad. De entrees aan de noord- en oostzijde van de binnenstad vragen bijzondere aandacht, zodat woonwijken goed aansluiten.

Meppel heeft van ons het label 'waterpoort' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de betekenis van Meppel als poort tot Drenthe en als kleinschalige stad aan en rond het water. Meppel legt de focus op het uitbreiden van de rol voor de beroeps- en recreatievaart.

Versterken van de culturele infrastructuur van Meppel

Met Meppel sluiten we een culturele alliantie voor het versterken van de culturele infrastructuur. We leggen gezamenlijke ambities vast en er komt een uitvoeringsplan voor de komende jaren.

5.2.3. Hoogeveen

Voor Hoogeveen spelen twee specifieke uitdagende ontwikkelingen en kansen. Hoogeveen is ten eerste strategisch gelegen op het draaipunt van de dynamiek van de (inter)nationale verbindingssassen A28 en A37. Dit maakt Hoogeveen letterlijk een logistiek centrum voor wegtransport. Verder ontwikkelt Hoogeveen het eerste klimaatneutrale bedrijventerrein van Drenthe, in combinatie met een Kenniscentrum Duurzaamheid.

Hoogeveen heeft een eigenstandige functie in de Drentse Zuidas. Hoogeveen bedient het omliggende landelijk gebied met voorzieningen, werkgelegenheid en recreatieve mogelijkheden.

Positionering Hoogeveen: label 'centrum'

Met de ontwikkelingsvisie 'Aangenaam anders' versterkt Hoogeveen de woon- en verblijfsfunctie van het stadscentrum. Door routes te creëren (pleinen, doorsteken en groenstructuren), maakt Hoogeveen zijn verleden weer zichtbaar en wordt de eenvormigheid van het centrum doorbroken. Op een aantal plekken wordt water weer een drager van de openbare ruimte. Met de voltooiing van de centrumring is de routing naar de nieuwe parkeerlocaties duidelijker. Daarmee creëert Hoogeveen een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat.

Hoogeveen heeft van ons het label 'centrum' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Hoogeveen als stad met een attractief centrum, waar inwoners, mensen uit de regio, maar ook toeristen graag een dag willen doorbrengen.

Bijzondere woonvormen

Wij zien mogelijkheden om de positie van Hoogeveen te versterken door het realiseren van specifieke, unieke woonmilieus, geënt op de gebiedskarakteristieken.

Versterken van de culturele infrastructuur van Hoogeveen

Met Hoogeveen sluiten wij een culturele alliantie voor het versterken van de culturele infrastructuur. Dit wordt vastgelegd in gezamenlijke ambities en een uitvoeringsplan.

5.2.4 Zuidoost-Drenthe

Binnen de Zuidas kent het gebied Zuidoost (Emmen-Coevorden) enkele uitdagende ontwikkelingen en kansen. Ten eerste krijgt Zuidoost-Drenthe te maken met een verschuiving in de samenstelling van de bevolking. Het aantal inwoners gaat minder groeien of zelfs dalen, wat ook gevolgen heeft voor het aantal huishoudens. Ten tweede biedt Zuidoost-Drenthe op Drentse schaal de beste mogelijkheden voor ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie. Verder heeft Zuidoost-Drenthe potentie voor het verder ontwikkelen van de glastuinbouwsector. Het streven is versterking, kwaliteitsverbetering, innovatie en verduurzaming van de glastuinbouwketen. Tot slot staat Zuidoost-Drenthe dankzij het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn aan de vooravond van een duurzame versterking van de ruimtelijk-economische structuur en een betere bereikbaarheid. Er komen middelen vrij voor de centrumontwikkeling van Emmen en Coevorden, het verplaatsen van het Dierenpark Emmen en het ontwikkelen van de spoorverbinding met Zwolle en Twente.

Onze focus ligt op de demografische ontwikkeling en de werkgelegenheid. We willen dat het vestigingsklimaat voor wonen en werken wordt geoptimaliseerd, dat de bereikbaarheid van voorzieningen voor de inwoners gewaarborgd blijft en dat het gebied een voortrekkersrol gaat spelen op het gebied van klimaat en energie.

Krimp als kans

Samen met de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden en Westerveld zijn we een project gestart met als doel de effecten van de demografische ontwikkelingen in beeld te brengen. Aan de hand daarvan kunnen we een beleidsstrategie ontwikkelen. Het onderwerp vraagt om integrale keuzes voor ruimtelijke opgaven vanuit de thema's wonen, leefbaarheid (inclusief voorzieningen), bereikbaarheid en arbeid. Bundeling is hierbij een themaoverstijgende doelstelling en ook het uitgangspunt voor de strategie. Uitgaan van krimp leidt tot andere keuzes, die ook consequenties hebben voor de kernenstructuur (zie paragraaf 4.3.1).

Klimaat en Energie

Wij willen Zuidoost-Drenthe een voortrekkersrol laten spelen bij het ontwikkelen, produceren en toepassen van duurzame energie. Voorbeeldprojecten zijn het benutten van aardwarmte voor de glastuinbouwgebieden in Erica en Klazienaveen en het ontwikkelen van lokale energienetwerken tussen producenten en consumenten op de bedrijventerreinen Bargermeer en Europark. Om kansen te kunnen benutten, wordt een Energiebureau Zuidoost-Drenthe opgericht. Provincie en de gemeenten Emmen en Coevorden investeren op deze wijze, samen met betrokken private partijen, in de uitvoering op projectniveau.

In onze provincie biedt de regio Zuidoost-Drenthe de beste mogelijkheden voor energiemaatregelen. Dit heeft ten eerste te maken met natuurlijke omstandigheden: er is aardgas, aardolie en aardwarmte. Verder kent het gebied relevante functies, namelijk glastuinbouw en grootschalige landbouw in een open landschap. Ook zijn er twee grote industriële complexen met relatief veel basisindustrie (Bargermeer in Emmen en Europark in Coevorden).

De industrieterrainen Bargermeer en Europark zijn aangemerkt als energietransitiepark (ETP). Hier wordt de omslag gemaakt naar het gebruik van duurzame energie. Deze gezamenlijke aanpak van het energie-vraagstuk moet, in combinatie met parkmanagement, leiden tot lagere bedrijfskosten. Dit kan ook een positieve vestigingsvoorwaarde worden. In de aanpak kan ook het 'cascaderen' van water en energie meegenomen worden. Hieronder verstaan we het gebruiken en hergebruiken van water en energie, waarbij de functie of activiteit die de hoogste kwaliteit vraagt, voorop wordt gesteld.

Positionering Emmen: label 'vermaak'

Emmen creëert met de verplaatsing van het Dierenpark Emmen ruimte om de (functionele) samenhang in het centrum te versterken en de Hoofdstraat te herontwikkelen. Het stadscentrum wordt met een nieuw plein verbonden met het Dierenpark en het nieuwe theater. De 'verlaten' locatie van het Dierenpark (de oostzijde van het centrum) krijgt een passende invulling. De uitgangspunten hierbij zijn om het groen en openbare karakter te handhaven. Hierdoor ontwikkelt deze zijde van het stadscentrum een geheel nieuwe identiteit, die zeer attractief is.

Wij hebben Emmen het label 'vermaak' gegeven (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Emmen als belangrijke stad op het gebied van grootschalig vermaak (dierenpark, theater, sport en dergelijke).

Positionering Coevorden: label ‘vesting’

Coevorden is volop bezig met het uitvoeren van het centrumplan. Dit plan laat de historie weer tot leven komen, onder andere door upgradering van het Stedelijk Museum. Markt en haven vormen straks het kloppend hart van deze historische vestingstad. Behalve aan het stadscentrum wordt ook gewerkt aan de ontwikkeling van het stationsgebied. Als het rangeeremplacement wordt verplaatst, ontstaat ruimte om de omgeving van het station als een tweede pool te ontwikkelen.

Coevorden heeft van ons de label ‘vesting’ gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Coevorden als historische vestingstad.

Versterken van de werkgelegenheid

Het arbeidspotentieel in Zuidoost-Drenthe is relatief laaggeschoold. In dit gebied is de maakindustrie een belangrijke werkgever. De spin-off van deze sector voor de lokale economie is groot: de industrie is de drijvende kracht achter de groei van de dienstverlening. De ontwikkeling van deze sector wordt onder meer belemmerd door een tekort aan hoger geschoolde arbeidskrachten.

Voor het versterken van de werkgelegenheid richten we ons op een ketenbenadering van werk, onderwijs en kennisinfrastructuur. Daarnaast investeren we in werklocaties, fysieke infrastructuur en ICT-infrastructuur. Onderwijsinstellingen zien wij bij voorkeur doorgroeien tot echte kennisinstellingen met een innovatief karakter. Samen met de betrokken partijen willen wij ons inzetten voor het verder verbeteren van de verbinding tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven.

Wij willen de sectoren met een relatief grote behoefte aan lagergeschoold personeel de ruimte bieden zich te ontwikkelen. De aandacht gaat hierbij, naast industrie en logistiek, voornamelijk uit naar recreatie en toerisme en zorg en welzijn.

Om het arbeidspotentieel aan hoger opgeleiden te versterken, streven wij naar netwerkvorming met regio's met onderwijsinstellingen voor hbo en wo (Twente, Zwolle en Groningen). Daarnaast zien wij kansen in het aantrekkelijker maken van Zuidoost-Drenthe voor deze doelgroep. Dit kan bijvoorbeeld door het realiseren van specifieke woonmilieus en door een beter aanbod aan stedelijke en recreatieve voorzieningen.

Versterken van de bereikbaarheid

Essentieel voor een gunstig vestigingsklimaat van Zuidoost-Drenthe is een optimale bereikbaarheid. Om de internationale verbinding te versterken, maken wij ons sterk voor verbeterde aansluiting op het Duitse hoofdwegennet en de mogelijkheid voor personenvervoer per spoor.

Voor het versterken van de interne bereikbaarheid en een betere verbinding met de regio's Zwolle en Twente, zetten wij vooral in op het verbeteren van het spoor. De stedelijke ontsluiting van Emmen is niet optimaal. Wij willen met Emmen en Coevorden nadere afspraken maken over het verbeteren van de bereikbaarheid van deze steden. Ons uitgangspunt daarbij is dat de netwerken voor auto, openbaar vervoer en fiets samen moeten komen in een duurzaam mobiliteitsconcept.

Daarnaast zetten wij ons in voor een betere aansluiting op (inter)nationale ICT-netwerken en netwerken voor energie.

Recreatieve ontwikkeling

Emmen beschikt met het Dierenpark over een nationale recreatieve publiekstrekker. De verplaatsing van het Dierenpark biedt kansen voor de kwalitatieve ontwikkeling van het centrum van Emmen. We zien graag dat bij de ontwikkeling van het nieuwe Dierenpark de verbinding met het centrum van Emmen gewaarborgd blijft. Er moet een impuls ontstaan voor de (kwalitatieve) ontwikkeling van verdere (verblijfs)recreatie in het gebied.

De steden Emmen en Coevorden en de landelijke omgeving zijn complementair aan elkaar. De steden dragen met hun variatie aan cultuur, horeca, detailhandel en dagrecreatieve mogelijkheden bij aan het bruisende karakter van Zuidoost-Drenthe. De landelijke omgeving met haar natuur, landschap en cultuurhistorie vormt de rustieke en ontspannen tegenhanger. De verblijfsrecreatie in Zuidoost-Drenthe verdient naar onze mening een kwalitatieve impuls. Het aanbod aan moderne verblijfsrecreatie is beperkt, evenals het aanbod aan slechtweervoorzieningen. Om deze reden is Zuidoost-Drenthe aangewezen als toeristisch-recreatief ontwikkelgebied. Hier is ruimte voor nieuwe voorzieningen die een toegevoegde waarde vormen voor het totale aanbod in de regio.

5.3 Hondsrug

De gebiedsopgave voor de Hondsrug, de zandrug die zich uitstrekt van Emmen tot de stad Groningen, is anders van aard dan die in de Zuidas en Groningen-Assen. Bij de opgave voor de Hondsrug gaat het vooral om het benutten en ontwikkelen van de vele kernkwaliteiten, in samenhang met ruimtelijk-economische functies. Daarbij focussen wij ons op functies die passen bij en gebruik maken van de kwaliteiten van de Hondsrug, zoals recreatie en toerisme en wonen.

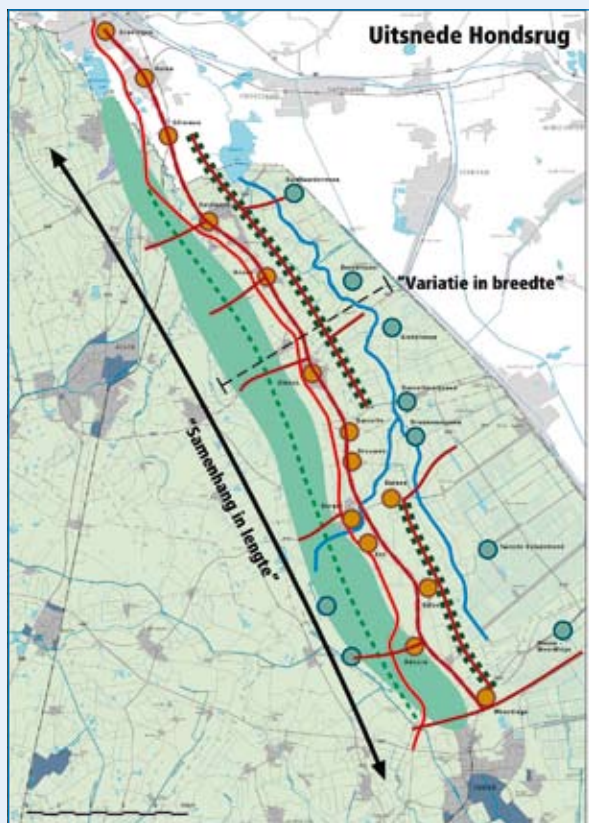
5.3.1 Karakteristiek van de Hondsrug

De Hondsrug is een markant en dominerend onderdeel van het Drents Plateau. Het landschappelijk contrast met het naastgelegen Hunzedal is beeldbepalend. Door de hogere ligging van de Hondsrug heeft de infrastructuur, het wonen en het werken zich van oudsher op een gebiedseigen wijze ontwikkeld. Er zijn daardoor hoogwaardige cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden ontstaan. Kenmerk van de Hondsrug is het contrast in oost-westrichting en de samenhang (eenduidigheid) in noord-zuidrichting. Deze samenhang is kwetsbaar voor aantasting, omdat het gaat om een groot gebied, over meerdere beheersgrenzen.

5.3.2 Identiteit van de Hondsrug

Wij vinden de identiteit van de Hondsrug waardevol en willen deze versterken. Wij willen daartoe samen met de betreffende gemeenten en de andere organisaties met verantwoordelijkheden in het gebied een integraal gebiedsperspectief voor de Hondsrug ontwikkelen. Het belangrijkste doel is een zorgvuldige profilering en ontwikkeling van de Hondsrug, waarbij de bijzondere kwaliteiten drager zijn voor de economische en ruimtelijke ontwikkeling. We volgen hierbij de volgende sporen:

- Het versterken van de landschappelijke samenhang in de lengterichting, waarbij we streven naar eenduidigheid (zie figuur Uitsnede Hondsrug). De beleefbaarheid van de Hondsrug vanaf de N34 maakt hier ook deel van uit;
- Het versterken van het contrast in de oost-westrichting. Doorkijkjes van de N34 richting de Veenkoloniën zijn daarbij typerend voor de Hondsrug;
- Het behouden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Dit uit zich in de zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp en es, waarbij de esdorpen en essen als een keten op de Hondsrug liggen. We houden daarbij zorgvuldig vast aan de ruimtelijke opzet van de esdorpen;
- Het benadrukken van het lineaire patroon van prehistorische relicten die samenhangen met de prehistorische route over de Hondsrug.



Figuur Uitsnede Hondsrug

5.3.3 Ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan economische ontwikkeling

De inspanningen om de identiteit van de Hondsrug te versterken, moeten vooral de recreatief-toeristische betekenis van de Hondsrug ondersteunen. We zien kansen om thematisch-recreatieve verbindingen te maken die bijvoorbeeld cultuurhistorische plekken verbinden (vanuit het Hunebedcentrum). Ook zien we mogelijkheden voor meer sportief-recreatieve invullingen, zoals het versterken van de betekenis als ATB-fietsgebied. Specifieke (kleinschalige) verblijfsrecreatie past ook prima bij de Hondsrug. Bijzondere woonvormen zijn ook mogelijk, als ze de kwaliteit van het gebied versterken. Bij de integrale gebiedsvisie voor de Hondsrug worden de volgende bestaande programma-onderdelen betrokken:

Hondsrugspoor

Dit project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkingen, musea, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien.

Hondsrug Geopark

Via dit project streven we naar de aanwijzing van de Hondsrug als eerste UNESCO European Geopark. Deze status biedt kansen voor het behouden en ontwikkelen van de aardkundige en cultuurhistorische waarden, voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en voor netwerkvorming. Voorbeelden in het buitenland laten zien dat een Geopark een positieve invloed heeft op de ontwikkeling en profilering van de regio.

Kunstproject N34

Wij ontwikkelen een kunstproject voor de N34 van Zuidlaren naar Coevorden. Onderwerp van het kunstproject is de weg zelf, in relatie tot het landschap. Het thema voor het project is de ontwikkeling van productie- naar consumptielandschap.

6. Regionaal Waterplan

6.1 Inleiding

6.1.1 Provinciaal belang regionaal waterplan

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we invulling geven aan onze ambitie om te komen tot een robuust en klimaatbestendig watersysteem (zie ook paragraaf 4.3.2). Dit hoofdstuk vormt ook het regionaal waterplan op grond van de Waterwet.

In dit regionaal waterplan formuleren we onze strategische doelen voor het regionale waterbeleid. Ook geven we in dit plan de ruimtelijke vertaling van deze doelen. We gaan in op de functies van de regionale wateren en de bescherming daarvan, de gewenste ontwikkelingen en de inzet van instrumenten. Het regionaal waterplan vormt het kader voor de vergunningverlening en de uitvoeringsprogramma's. In de Waterwet staat dat het regionaal waterplan eens per zes jaar moet worden herzien.

Het regionaal waterplan vormt een belangrijke schakel tussen het waterbeleid op rijksniveau en de uitvoering op regionaal en lokaal niveau. In de afgelopen periode zijn al afzonderlijke besluiten genomen over de Kaderrichtlijn Water⁵, de waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe⁶ en de strategische grondwaterwinningen⁷. Deze besluiten maken integraal onderdeel uit van dit regionaal waterplan.

Het provinciale waterbeleid is op veel onderdelen een voorzetting van het voorgaande beleid. Het regionaal waterplan zet sterker in op het op orde krijgen en houden van een watersysteem dat in staat is de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Daarbij spelen de beekdalen een belangrijke rol. Zo zetten we het beleid om aan de bovenlopen van de beekdalen een natuurfunctie toe te kennen, zo veel mogelijk voort. Ook richten we de beken zo natuurlijk mogelijk in, zodat daar zo veel mogelijk water vastgehouden kan worden. Daarnaast moet de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verder verbeterd worden.

Van provinciaal belang is:

- Een robuust watersysteem, dat zodanig is ingericht dat de risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven, met bijzondere aandacht voor de beekdalen;
- Een goede kwaliteit van het oppervlaktewater, gebaseerd op de normen van de Kaderrichtlijn water (KRW). Voor de Drentsche Aa moet de kwaliteit zo goed zijn dat het water geschikt is voor de bereiding van drinkwater;
- Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens en natuur;
- Een zodanige kwaliteit van het grondwater dat het zonder ingrijpende en kostbare zuivering geschikt is voor de bereiding van drinkwater.

6.1.2 Uitvoering door en samenwerking met onze waterpartners

Voor de uitvoering van het waterbeleid zijn de waterschappen, gemeenten en waterleidingbedrijven belangrijke partners. Wij hechten sterk aan een goede samenwerking met deze waterpartners.

De waterschappen geven in de waterbeheerplannen aan hoe zij de doelen uit het regionaal waterplan willen realiseren. Zij rapporteren via de jaarlijkse bestuursrapportages over de voortgang van de uitvoering. Het overleg tussen provincie en waterschappen over deze rapportages kan leiden tot tussentijdse evaluatie en zonodig bijstelling van het beleid.

⁵ Het 'Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen Drenthe Kaderrichtlijn Water', opgenomen als bijlage 6. Deze doorloopt een eigen procedure met besluitvorming in de Statenvergadering van 16 december 2009.

⁶ De deelstructuurvisie 'De aanwijzing van waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe'.

⁷ De uitwerking van POP II Drenthe voor 'De aanduiding van strategische grondwaterwinningen'.

De waterleidingbedrijven zijn in eerste instantie de grootste belanghebbenden bij een goede grondwaterkwaliteit. Zij hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de bescherming van het grondwater. Vandaar dat wij bij de uitvoering van het beleid nadrukkelijk samenwerken met de waterleidingbedrijven. Wij doen een beroep op de waterleidingbedrijven om een deel van de uitvoering te financieren.

De gemeenten leggen hun waterbeleid vast in de gemeentelijke water- en rioleringsplannen. Met het oog op de waterwinning vragen wij de gemeenten met ons samen te werken aan het uitvoeren van gebiedsgericht beleid om het grondwater te beschermen. Daarvoor willen wij samen met de gemeenten gebiedsdossiers opstellen en uitvoeren. Bij samenwerking in de waterketen zijn wij als aanjager gericht op innovatieve oplossingen.

6.1.3 Instrumentarium

Provinciale Omgevingsverordening

De Waterwet verplicht ons een aantal onderdelen uit te werken in een waterverordening. Daarnaast biedt de wet ons de mogelijkheid om op een aantal punten aanvullende regelingen op te nemen. Als het vanuit provinciaal belang noodzakelijk is, maken we van deze bevoegdheid gebruik.

Op grond van de Wet milieubeheer zijn we verplicht om in de provinciale milieuverordening gebieden aan te wijzen en regels op te nemen om, met het oog op drinkwaterwinning, het grondwater te beschermen. Deze regels gaan over het vestigen van nieuwe bedrijven in de aangewezen gebieden en het uitvoeren van bepaalde activiteiten. Daarnaast is in de milieuverordening een speciale regeling opgenomen die de winning van oppervlaktewater uit de Drentsche Aa garandeert.

De waterverordening en de milieuverordening zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe (POV).

Watertoets

De watertoets beoogt water een belangrijkere rol bij ruimtelijke ontwikkelingen te geven. Hoe de watertoets moet worden toegepast, is vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hierin zijn afspraken opgenomen over de betrokkenheid van de waterbeheerder, meestal het waterschap. Het waterschap neemt in het waterbeheerplan op hoe het de watertoets toepast. Wij vinden de watertoets een belangrijk instrument voor de communicatie tussen de waterschappen en de gemeenten. Bij ruimtelijke plannen zien wij erop toe dat de provinciale belangen voldoende aandacht krijgen.

Stimulering en onderzoek

Het waterbeleid wordt grotendeels door andere partijen uitgevoerd. Daarom zijn het opzetten van en bijdragen aan relevant onderzoek en het stimuleren van activiteiten die bijdragen aan de uitvoering van onze ambities belangrijke instrumenten voor ons.

Monitoring

Wij vinden het belangrijk bij te dragen aan het meten en registreren van relevante gegevens. Op basis van deze gegevens kunnen wij ons beleid monitoren, evalueren en zo nodig bijstellen.

Gebiedsdossiers

Om het grondwater te beschermen, stellen wij in alle beschermingsgebieden gebiedsdossiers op, met daarin alle voor het gebied relevante informatie. Op basis van deze dossiers zoeken wij naar oplossingen voor bestaande risico's voor het grondwater. Ook bepalen we op basis hiervan de sturing en regie op toekomstige ontwikkelingen in het gebied. Aan het gebiedsdossier wordt een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Bij het opstellen van de dossiers is een belangrijke rol weggelegd voor de waterleidingbedrijven en de gemeenten. Ook andere relevante partijen zullen bij de gebiedsdossiers worden betrokken.

6.2 Oppervlaktewaterkwantiteit 'De wateropgave'

6.2.1 Hoofdpijn van het beleid

Onze ambitie is het creëren van een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit betekent een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven. Daarmee vormt het watersysteem een belangrijk ordenend principe voor de ruimtelijke ordening in Drenthe. In 2027 dienen onze oppervlaktewaterlichamen te voldoen aan de doelen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Om onze ambitie te kunnen bewerkstelligen, heeft het watersysteem meer ruimte nodig dan het nu heeft. We willen daarom de natuurlijke veerkracht van het watersysteem handhaven en waar nodig herstellen. De wateropgave realiseren wij grotendeels in de beekdalen. Om zo veel mogelijk water vast te houden, richten wij ons op een zo natuurlijk mogelijke inrichting van deze beekdalen. Daar waar mogelijk combineren we de wateropgave met de natuuropgave.

Om de kans op overstromingen te beperken tot een aanvaardbaar risico, zijn op voorstel van de waterschappen normen voor regionale wateroverlast vastgesteld. Met de inrichting van waterbergingsgebieden zorgen we ervoor dat de kans op overstroming vanuit het hoofdsysteem beperkt blijft tot gemiddeld één keer per honderd jaar.

In 2015 willen we dat het watersysteem op orde is. Dat betekent:

- Het gehele watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast;
- De regionale keringen voldoen aan de daarvoor vastgestelde normen;
- Alle aangewezen bergingsgebieden zijn gerealiseerd;
- Alle maatregelen voor het oplossen van watertekort zijn uitgevoerd.

De uitvoering kan alleen in overeenstemming met ons worden verschoven naar een later tijdstip. Het verzoek tot uitstel moet onderbouwd zijn en voorzien van een nieuwe, haalbare planning. De risico's moeten beperkt zijn.

Mogelijke redenen voor afwijking van de planning:

- De maatregelen kunnen aantoonbaar efficiënter worden uitgevoerd op een later tijdstip, bijvoorbeeld door ze te koppelen aan andere projecten;
- Door problemen met grondverwerving kunnen de maatregelen niet voor 2015 gerealiseerd worden; De waterschappen brengen voor 2013 dergelijke knelpunten in beeld. In overleg met ons worden oplossingen gezocht;
- Er is geen sprake van een urgente wateropgave in bestaand stedelijk gebied. In dat geval moeten maatregelen uiterlijk in 2027 door gemeenten en waterschappen zijn uitgevoerd.

6.2.2 Beekdalen

De beekdalen vormen, met de kanalen en de grondwaterlichamen, de kern van het Drentse watersysteem. De beekdalen verzorgen de waterafvoer van het Drents Plateau en bepalen tegelijkertijd de voorraad grondwater onder dit plateau. Daarnaast leveren de beekdalen een belangrijke bijdrage aan de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van Drenthe.

Uit diverse studies blijkt dat de klimaatverandering in ons land gaat leiden tot een grotere hoeveelheid neerslag, vooral in de winterperiode. Dit regenwater moet zo veel mogelijk worden vastgehouden in de bovenlopen van de beekdalen. Dit voorkomt wateroverlast in de lager gelegen gebieden. Het bovenstrooms vasthouden van water heeft nog meer voordelen. Het vermindert de verdroging, verbetert de waterkwaliteit en leidt tot een grotere grondwatervoorraad. Bij het herstellen van beekdalen is er nadrukkelijk aandacht voor het verruimen van mogelijkheden voor wateropvang en het verbeteren van de waterkwaliteit.

De beekdalen zijn aangegeven op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding betekent een verbijzondering van de onderliggende functies landbouw en natuur. In de beekdalen met een landbouwfunctie wordt gestreefd naar een betere waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die op de landbouw is afgestemd. In perioden van intensieve neerslag kan in het beekdal, vanwege de natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Door de klimaatverandering komt dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voor. Bij het inrichten en beheren van het beekdal geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden. Ook moet de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau in ieder geval behouden blijven. Verder is er aandacht nodig voor de aanpak van maaiveld daling als gevolg van veenoxidatie. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave.

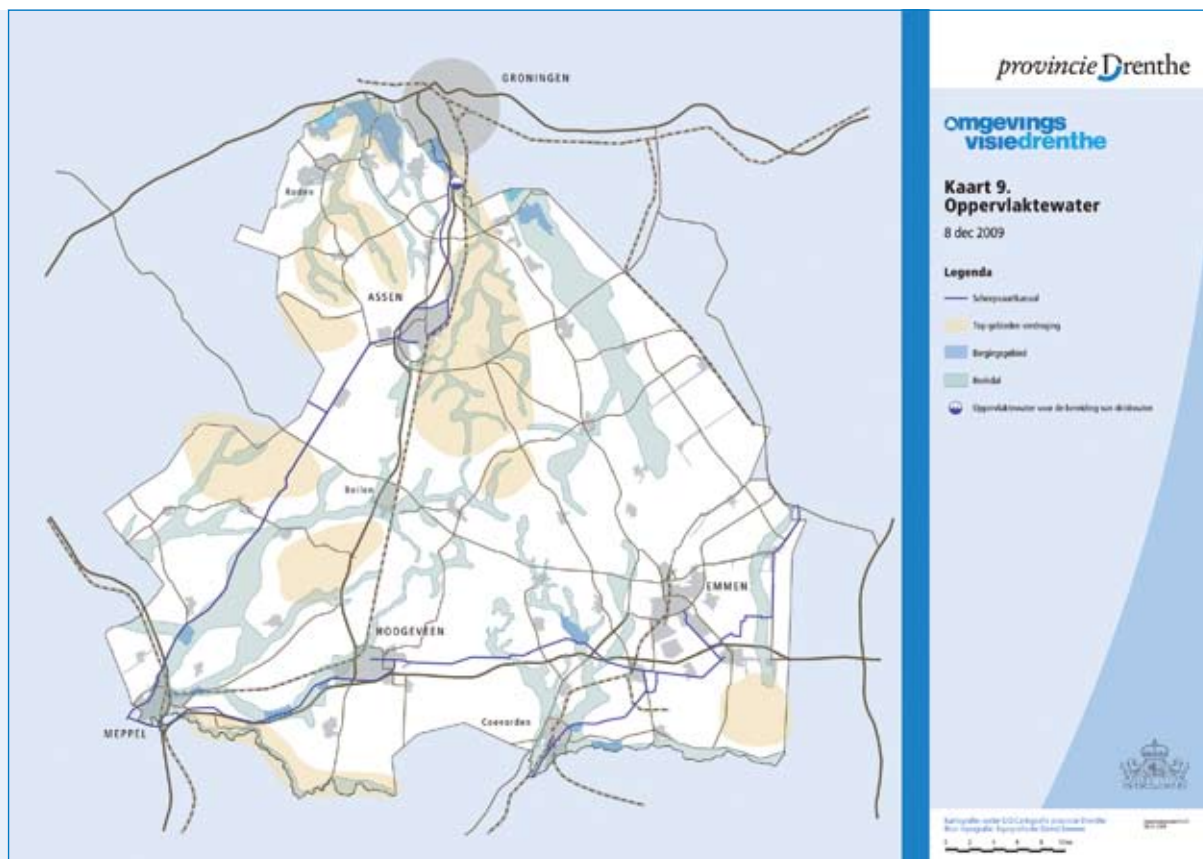
Bij het (her)inrichten van een beekdal gaan beekherstel en maatregelen voor het vasthouden van het water hand in hand. Hierbij worden ook functies als natuur en recreatie en het behouden en zo mogelijk versterken van de kernkwaliteiten betrokken. Zo willen we verschillende ambities en ontwikkelingen verenigen. Voor beekdalen met een landbouwfunctie kan bijvoorbeeld een relatief smalle zone (enkele tientallen meters tot 100 à 200 meter) als een 'winterbed' worden ingericht, wat jaarlijks kan overstromen. Inmiddels zijn hierover met de waterschappen afspraken gemaakt (zie kader).

Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

- Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichten voor natuur en vasthouden van water. Hiermee worden de natuurgebieden verbonden en kan de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa worden gerealiseerd;
- Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning, in combinatie met het vasthouden van water voor landbouw en natuur;
- Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden.

'Nee-tenzijbeleid'

In perioden van intensieve neerslag kan over de gehele lengte van een beekdal wateroverlast worden verwacht. In de beekdalen mogen daarom geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen. Dit hebben we omschreven in ons 'Nee-tenzijbeleid'. Dit beleid geldt in alle beekdalen en gebieden die zijn aangeduid als 'beekdal' op kaart 9 (Oppervlaktewater).



Kaart 9. Oppervlaktewater

Het 'Nee-tenzijbeleid' betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het om woon- en werkgebieden en kapitaalintensieve vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, intensieve veehouderijen en kwekerijen. Nieuwe kapitaalintensieve functies zijn alleen toegestaan als aan vier voorwaarden is voldaan.

1. Er is sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang;
2. Er zijn geen alternatieven;
3. De functie vormt op de locatie geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoer- en bergingscapaciteit van het regionale watersysteem te vergroten;
4. Het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd.

Maatwerk beekherstel en wateropgave

- Met waterschap Reest en Wieden hebben we in het convenant Meppelerdiep afspraken gemaakt om de wateropgave te realiseren.
- Waterschap Velt en Vecht lost de wateropgave deels op met waterbergingsgebieden en deels met 'winterbedden' langs beken, zoals de Aalder- en Westerstream, de Sleenerstream, het Loodiep en het Schoonebeekerdiep.
- Waterschap Hunze en Aa's heeft in het project Waterdrager met de omgeving uitgewerkt hoe de gevolgen van de klimaatveranderingen kunnen worden opgevangen in de bovenstroomse delen. Het waterschap ziet mogelijkheden om de wateropgave tot 2050 te realiseren binnen de EHS Drentsche Aa en Hunze. Verder worden in de Hunze drie waterbergingsgebieden ingericht.
- In de benedenloop van het Peizerdiep richt waterschap Noorderzijlvest een waterbergingsgebied in, in combinatie met het inrichten van de EHS. Hiermee realiseert het waterschap al een groot deel van de wateropgave.

6.2.3 Dagelijks waterbeheer

Funcie-indeling van het landelijke gebied

Het dagelijkse of operationele waterbeheer wordt afgestemd op de aanwezige functies. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke veerkracht van het watersysteem. Er wordt geanticipeerd op de gevolgen van klimaatverandering.

Onze provincie is, met uitzondering van het bebouwde gebied, ingedeeld in gebieden met een hoofdfunctie (voor natuur en landbouw) en multifunctionele gebieden (zie kaart 1, Visie 2020). Hieronder wordt per type gebied aangegeven welke waterhuishoudkundige aspecten van belang zijn.

Gebieden met hoofdfunctie landbouw

Binnen de gebieden met hoofdfunctie landbouw staat de uitoefening van grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Dit betekent voor het watersysteem het volgende:

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw;
- Het hierbij behorende grondwaterregime is afhankelijk van de combinatie van grondgebruik en grondsoort. Afhankelijk van het grondgebruik realiseert het waterschap per peilvak het gewenste grondwaterregime;
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent een verbijzondering van de onderliggende functie landbouw. De ruimte voor water moet behouden blijven, de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2);
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering);
- De aanvoer van en beregening met oppervlaktewater, en de beregening hieruit is mogelijk. Hierbij geldt als voorwaarde dat dit technisch mogelijk moet zijn en moet passen binnen de huidige aanvoercapaciteit van de provincie;
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd onder de uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Multifunctionele gebieden

In de multifunctionele gebieden (zie paragraaf 4.4) zijn meerdere functies van belang, zoals landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie. De onderlinge verhouding verschilt per gebied. Het waterbeleid richt zich op het versterken van de samenhang tussen de functies landbouw en natuur.

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw, met instandhouding van de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag;
- Om het karakter van de laaggelegen grond niet aan te tasten, geven de waterschappen bij het bepalen van het optimum voor de waterhuishouding, voorrang aan een grondgebruik dat past bij een relatief nat grondwaterregime;
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent een verbijzondering van de onderliggende functie. De ruimte voor water moet behouden blijven en de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2);
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering);
- De aanvoer van en de beregening met oppervlaktewater blijft beperkt tot de huidige mogelijkheden van het gebied;
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Gebieden met hoofdfunctie natuur

Binnen de gebieden met als hoofdfunctie natuur gaat het om het behouden, herstellen of ontwikkelen van natuurwaarden. Daarbij zijn ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang. Andere doeleinden zijn slechts aanvaardbaar zolang ze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurdoelstelling.

- De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuurdoelen. Het bijbehorende grondwaterregime is afhankelijk van de randvoorwaarden die het natuurdoel stelt. Daarnaast is er een samenhang met ter plaatse voorkomende natuurlijke omstandigheden;
- De waterhuishouding sluit zo dicht mogelijk aan op de ‘natuurlijke’ waterhuishouding;
- Daar waar de aanduiding ‘beekdal’ over een natuurfunctie ligt, streven we naar het combineren van de groene opgave en de wateropgave. Bij beekdalherstel nemen we een deel van de wateropgave mee door extra water vast te houden in perioden met veel neerslag (zie paragraaf 6.2.2);
- Bij het bepalen van het Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) in en rond natuurgebieden wordt ook bepaald in hoeverre een deel van de wateropgave in de natuurgebieden vastgehouden kan worden. Dit hangt onder andere af van de vastgestelde natuurdoelen. Als dit mogelijk is, wordt dit na het doorlopen van het GGOR-proces als medegebruik vastgelegd in het bestemmingsplan;
- Wateraanvoer wordt beperkt tot de huidige mogelijkheden en wordt, indien mogelijk, verminderd;
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Scheepvaartkanalen

Vaarwegen kunnen onder normale omstandigheden veilig en zonder problemen bevaren worden door de schepen waarvoor ze zijn aangewezen. In het ‘Beheerplan voor de scheepvaartkanalen’ wordt de klassenindeling van de kanalen en de daarbij gewenste inrichting aangegeven.

Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)

De waterschappen stemmen met behulp van het Gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) het waterbeheer af op de functies van een gebied en leggen dit vast. Zij doen dit in overleg met de betrokken partijen, per gebied en op basis van de zonering van het landelijke gebied (zie hierboven). In de Natura2000-gebieden en de TOP-gebieden moet het GGOR in 2010 zijn vastgesteld en dat in 2015 de bijbehorende maatregelen klaar moeten zijn. Voor de overige gebieden geldt dat het GGOR in 2015 moet zijn vastgesteld en in 2030 moet zijn uitgevoerd. Gelet op de complexiteit van het vaststellen van het GGOR en het uitvoeren van de maatregelen, bieden we ruimte om in overleg van dit schema af te wijken. Als provincie coördineren wij en bewaken wij de procesgang voor het toepassen van het GGOR. Ook ondersteunen we het ontwikkelen van het modelinstrumentarium (MIPWA), gericht op het uitwerken van het GGOR.

Maaiveld daling door veenoxidatie kan resulteren in ongeschikte waterhuishoudkundige condities voor de aanwezige functies. Daarnaast komt bij veenoxidatie een aanzienlijke hoeveelheid CO₂ en nitraat vrij (zie ook paragraaf 4.7). Wij willen het instrument GGOR mede inzetten om te komen tot maatregelen om de maaiveld daling door veenoxidatie te verminderen. Voorafgaand aan de waterbeheerplannen die de waterschappen in 2015 opstellen, willen we samen met de waterschappen een strategie voor de aanpak van de veenoxidatie hebben uitgewerkt.

6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden

Bij extreme weersomstandigheden is het dagelijkse waterbeheer niet toereikend om wateroverlast te voorkomen. Er zijn daarom extra maatregelen nodig om de kans op inundatie tot een aanvaardbaar risico te beperken. We hanteren de volgende strategie:

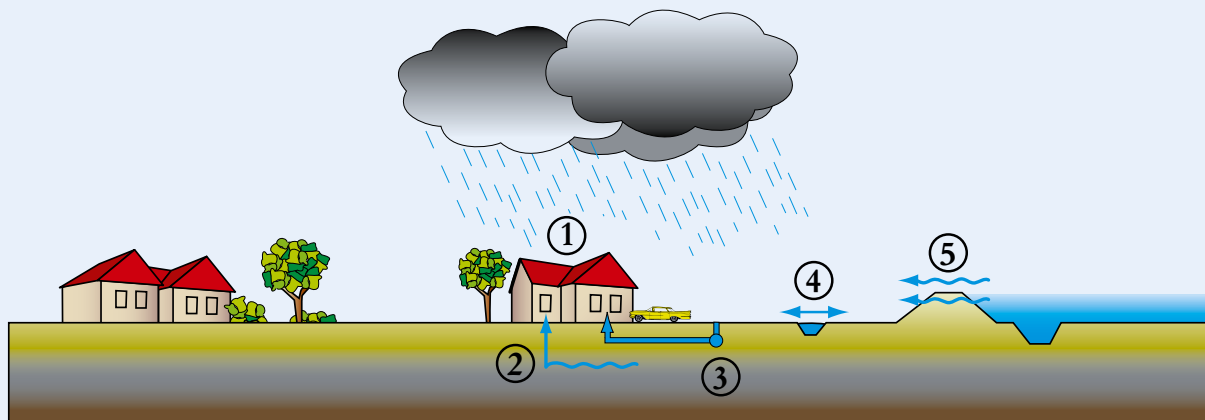
1. Water wordt zo veel mogelijk vastgehouden in de bestaande natuurgebieden. Daar waar mogelijk wordt de wateropgave gecombineerd met de groene opgave (zie ook paragraaf 6.2.3);
2. De beekdalen worden ingericht voor het vasthouden van water in combinatie met beekherstel (zie paragraaf 6.2.2);
3. Als bovenstaande maatregelen onvoldoende resultaat opleveren, worden waterbergingsgebieden ingericht;
4. De regionale waterkeringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm waarbij de kans op overstromingen slechts één keer per honderd jaar is. Dit moet grote schade en maatschappelijke ontwrichting voorkomen.

De komende periode werken we aan een risicobeheerplan op grond van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's. Het doel is dit risicobeheerplan in 2015 als onderdeel van het regionaal waterplan op te nemen.

Typen wateroverlast

In de onderstaande afbeeldingen zijn verschillende typen wateroverlast aangegeven. De regionale wateroverlast is in deze afbeeldingen aangeduid als type 4. Afbeelding 1 geeft de situatie in de laaggelegen gebieden weer; afbeelding 2 de situatie op de hoger gelegen zandgronden.

Afbeelding 1: Oorzaken van wateroverlast in laaggelegen gebieden.



Afbeelding 2: Oorzaken van wateroverlast op de hogere gronden.



Toelichting typen wateroverlast

1. Waterschade in huis door bijvoorbeeld binnendringende neerslag of een gesprongen waterleiding;
2. Hoge grondwaterstanden in bijvoorbeeld kruipruimten en tuinen;
3. Overbelasting van het riool als gevolg van veel neerslag. Er komt water op straat te staan. Er kan ook rioolwater het huis binnendringen;
4. Overstroming vanuit regionaal oppervlaktewater. Oorzaak is hevige neerslag, waardoor waterlopen buiten de oevers treden;
5. Overstroming of het bezwijken van een regionale waterkering. Het gaat om waterkeringen langs het hoofdsysteem (bestaande uit kanalen en benedenlopen van beken).

Bron: Rapport 'Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van wateroverlastschade' (HKV 'Lijn in water', in opdracht van Rijkswaterstaat RIZA en DG Water).

Normen Regionale Wateroverlast

In het ontwerp-Nationaal Waterplan zijn referentienormen opgenomen voor regionale wateroverlast. Daarbij is de toelaatbare inundatiekans per grondgebruiktype aangegeven. Wij nemen deze normen over. Voor beekdalen is geen norm voorgesteld: inundatie mag hier elk jaar plaatsvinden. De norm voor de Drentse beekdalen moet nog worden bepaald. In tabel 6.1 is per type grondgebruik de norm aangegeven, uitgedrukt in de kans op inundatie per zoveel jaar.

Functie	Grondgebruik	Toelaatbare inundatie kans (eens per zoveel jaar)
Landbouw	Grasland	1:10
	Akkerbouw	1:25
	Hoogwaardige land- en tuinbouw	1:50
	Glastuinbouw	1:50
Stedelijk	Bebouwd gebied	1:100
Natuur	Natuur	Geen norm, eventueel norm afstemmen op natuurdoeltype
Beekdalen		Nader te bepalen

Tabel 6.1: Normen regionale wateroverlast

⁸ Voor Noord-Drenthe zijn de bergingsgebieden uit POP II overgenomen. Voor Zuid-Drenthe gelden de waterbergingsgebieden zoals aangewezen in de deelstructuurvisie 'De aanwijzing van waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe'.

Deze normering is bedoeld als een garantieniveau waaraan het watersysteem moet voldoen. Het waterschap kan op deze garantie worden aangesproken. De normen voor regionale wateroverlast zijn met de bijbehorende kaart vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. In de verordening is naast de procedure voor het vaststellen van de normen ook een procedure voor het eventueel wijzigen van deze norm opgenomen.

De waterschappen maken op basis van een gebiedsproces voorstellen voor de normering en voor bijbehorende maatregelen. Deze leggen ze voor aan gedeputeerde staten. Bij de beoordeling let gedeputeerde staten op:

- Het voorkomen van afwenteling van wateroverlast op benedenstroomse gebieden;
- Het voorkomen van het inrichten van nieuwe waterbergingsgebieden;
- De mate waarin wordt bijgedragen aan de toename van de grondwatervoorraad;
- De gevolgen voor huidige en toekomstige functies in het licht van het gewenste waterbeleid;
- De kosten.

Als de kans op inundatie groter is dan de norm, is er sprake van een ontoelaatbaar risico op wateroverlast. In dat geval moeten er maatregelen worden getroffen. In de gebieden waar momenteel niet aan de norm wordt voldaan, de zogenaamde knelpuntgebieden, treffen de waterschappen (landelijk gebied) en de gemeenten (stedelijk gebied) vóór 2015 maatregelen.

In gebieden waar (ruimschoots) aan de normen wordt voldaan, zijn uiteraard geen maatregelen nodig. In deze gebieden mag de waterhuishoudkundige inrichting niet actief worden verslechterd, tenzij dit in het kader van gebiedsprocessen door betrokken partijen als een gewenste ontwikkeling wordt beschouwd. Toename van de inundatiekans door autonome ontwikkelingen, zoals maaiveld daling en/of toenemende neerslag, wordt wel geaccepteerd. Hierdoor kan de actuele inundatiekans in de loop van de tijd dichterbij de norm komen te liggen. Als dit nadelige gevolgen voor de huidige functies heeft, gaan we samen met de betrokken partijen tot een oplossing zien te komen. Te denken valt aan compensatie of het inzetten van subsidies.

Voor de Hunze wordt onder onze leiding, samen met waterschap Hunze en Aa's, de begrenzing van het beekdal nader bepaald. Vervolgens wordt beslist of en welke maatregelen nodig zijn.

Hertoetsing normen

Iedere twaalf jaar, voor het eerst in 2015, gaan de waterschappen de normen hertoetsen aan de (nieuwe) inundatiefrequenties. De waterschappen in Drenthe voeren deze hertoetsen op gelijke wijze uit, zoals beschreven in het NBW-actueel. Zij maken hierbij een nieuwe afweging tussen inundatiekansen, normering en kosten voor maatregelen. Ook in de tussenliggende jaren kan een herziening van de normen nodig zijn, bijvoorbeeld vanwege gebiedsontwikkelingen.

Waterbergingsgebieden

Waterberging is het tijdelijk opslaan van grote hoeveelheden water. Deze maatregel wordt ingezet als wateroverlast voorkomen moet worden en alle andere maatregelen tekortschieten. De waterberging moet ervoor zorgen dat de kans op overstroming vanuit het hoofdsysteem (dit zijn de kanalen en benedenlopen van de beken) beperkt blijft tot gemiddeld één keer per honderd jaar (1:100 jaar).

Voor waterberging worden gebieden aangewezen en ingericht zoals bedoeld in artikel 1.1 van de Waterwet. Er zijn twee soorten waterbergingsgebieden:

- Gebieden die rechtstreeks aan het hoofdsysteem zijn gekoppeld en meebewegen met het oppervlakte-waterpeil;
- Gebieden die als ‘noodoplossingen’ worden ingezet wanneer andere maatregelen niet meer toereikend zijn.

De gebieden Tussenwater, Peize en Roden-Norg zijn geheel of gedeeltelijk ‘meebewegende’ bergingsgebieden.

De waterbergingsgebieden in onze provincie zijn aangegeven op kaart 9 (Oppervlaktewater). Deze gebieden zijn van provinciaal belang⁸. De waterschappen zorgen ervoor dat alle aangewezen waterbergingsgebieden in 2015 zijn aangelegd. Wij streven ernaar dat in de toekomst de hoofdfunctie in de bergingsgebieden langjarig gehandhaafd blijft. Daarom worden de inrichtingsmaatregelen op de aanwezige hoofdfunctie afgestemd. De gemeenten nemen de waterbergingsgebieden op in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Waterberging wordt daarbij opgenomen als dubbelbestemming op de hoofdfunctie. Voor de waterbergingsgebieden is de nadeelcompensatieregeling zoals door de waterschappen is vastgesteld van kracht.

Toekomstige ontwikkelingen

Het is niet uit te sluiten dat, als gevolg van klimaatverandering, op termijn meer bergingscapaciteit noodzakelijk is. Wij laten daarom onderzoek doen naar de noodzaak en mogelijke locaties voor toekomstige bergingsgebieden.

Voor het selecteren van nieuwe bergingsgebieden gelden de volgende criteria:

- Het bergend vermogen is voldoende om onevenredige schade in een groot gebied te voorkomen;
- De bergingsgebieden zijn gesitueerd tegen of bij het hoofdwatersysteem (kanalen en benedenlopen van beken), zodat de gebieden snel gevuld kunnen worden. Dit stelt ook eisen aan de aanvoercapaciteit van de watergang;
- Functies worden gecombineerd. Natte natuurgebieden en landbouwgebieden (grasland) lenen zich in principe het beste voor waterberging. Combinaties met andere functies sluiten we niet uit;
- Inrichtingskosten zijn zo laag mogelijk;
- Gebieden met veel bebouwing en/of infrastructuur met het oog op de hoge beschermingskosten worden zo veel mogelijk vermeden. Aanwezige bebouwing en/of infrastructuur moet bij voorkeur geclusterd of relatief hooggelegen zijn;
- Aanleggen van hoge kaden ter bescherming van aanwezige bebouwing wordt zo veel mogelijk vermeden om de leefbaarheid niet aan te tasten.

Regionale waterkeringen

Regionale waterkeringen moeten grote schade of maatschappelijke ontwrichting voorkomen bij een waterstand die één keer per honderd jaar voorkomt. De regionale waterkeringen en de veiligheidsnormen hiervoor zijn vastgelegd in de provinciale omgevingsvergunning. Voor alle regionale waterkeringen hebben gedeputeerde staten maatgevende hoogwaterstanden vastgesteld. Deze worden indien nodig om de zes jaar aangepast. Vanwege verschillende onderzoeksresultaten worden de maatgevende hoogwaterstanden bij de Drentsche Hoofdvaart nog nader onderzocht.

De waterschappen zorgen ervoor dat de regionale waterkeringen uiterlijk in 2013 zijn getoetst. Voor de keringen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm, moeten uiterlijk in 2015 maatregelen getroffen zijn. Als dat niet lukt, bijvoorbeeld doordat de opgave te groot is of omdat het efficiënter is de uitvoering te koppelen aan andere werkzaamheden, moet er in 2015 een plan van aanpak voor uitvoering gereed zijn. De waterschappen brengen jaarlijks via de bestuursrapportage verslag uit aan gedeputeerde staten over de voortgang.

Naast regionale zijn er ook lokale waterkeringen. Deze worden door de waterschappen genormeerd en beheerd. Voor deze keringen geldt geen rapportageplicht.

Voor hoogwater is een apart draaiboek opgesteld om de taken van de diverse beheerders goed te coördineren. Zo kan adequaat worden ingegrepen.

Samen met de provincie Groningen gaan via een quick scan vaststellen of de gewenste normen voor veiligheid in de Groningse kanalen haalbaar zijn. Er komen maatregelen om deze normen te realiseren.

6.2.5 Watertekort

Maatregelen in het watersysteem

Ons leidende principe om in tijden van droogte watertekorten te voorkomen, is het vasthouden van water. De waterschappen nemen in hun waterbeheerplannen maatregelen op die gericht zijn op het conserveren van water op de plateaus. Dit kan worden bereikt door de waterlopen ondieper en breder aan te leggen. Hierdoor blijft het waterpeil van het oppervlaktewater gelijk, maar in droge perioden zakt het water minder ver uit en blijft er meer water in het gebied achter. Op het plateau heeft deze maatregel alleen een lokaal effect. Het opzetten van peilen in de beekdalen heeft een groter effect, omdat daardoor ook de grondwaterstanden in het aan het beekdal gekoppelde watersysteem stijgen. Met deze maatregel kan ook de grondwatervoorraad worden aangevuld (zie paragraaf 6.4.2). Om deze aanpassing van de waterlopen te kunnen realiseren, stellen we een gebiedsgerichte aanpak voor.

Voor anti-verdrogingsbeleid voor natuurgebieden verwijzen we naar paragraaf 6.4.3.

Wateraanvoer

Als er in onze provincie niet genoeg water aanwezig is voor de verschillende functies, laten we water aanvoeren vanuit de Vecht en het IJsselmeer. Voor deze aanvoer hebben we een waterakkoord afgesloten met het Rijk, andere provincies en waterschappen. In dit waterakkoord zijn op basis van de nationale verdringingsreeks afspraken gemaakt over de verdeling van het water. Omdat de nationale verdringingsreeks kortgeleden is gewijzigd (figuur 6.2), moet het waterakkoord hierop worden aangepast.

Dit geldt ook voor de afspraken die voor Noord-Nederland zijn gemaakt over de waterverdeling vanuit het IJsselmeer. Deze afspraken gaan over de prioriteiten in de categorieën 3 en 4, en zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening.

In noordelijk verband gaan we samen met de waterschappen onderzoeken wat de invloed van het klimaat is op de toekomstige watertekorten. We stellen een strategie vast om hierop adequaat te reageren. We sluiten hierbij aan bij landelijke onderzoeken.

De Nationale Verdringingsreeks			
Categorie 1	Categorie 2	Categorie 3	Categorie 4
<i>Veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade</i>	<i>Nutsvoorzieningen</i>	<i>Kleinschalig hoogwaardig gebruik</i>	<i>Overige belangen (economische afweging, ook voor natuur)</i>
1. Stabiliteit van waterkering 2. klinkenzetting (veen en hoogveen) 3. natuur (gebonden aan bodemgesteldheid)	1. drinkwatervoorziening 2. energievoorziening	- tijdelijke beregening - kapitaalintensieve gewassen - proceswater	- scheepvaart - landbouw - natuur (zolang geen onomkeerbare schade optreedt) - industrie - waterrecreatie - binnenvisserij
GAAT VOOR →	GAAT VOOR →	GAAT VOOR →	

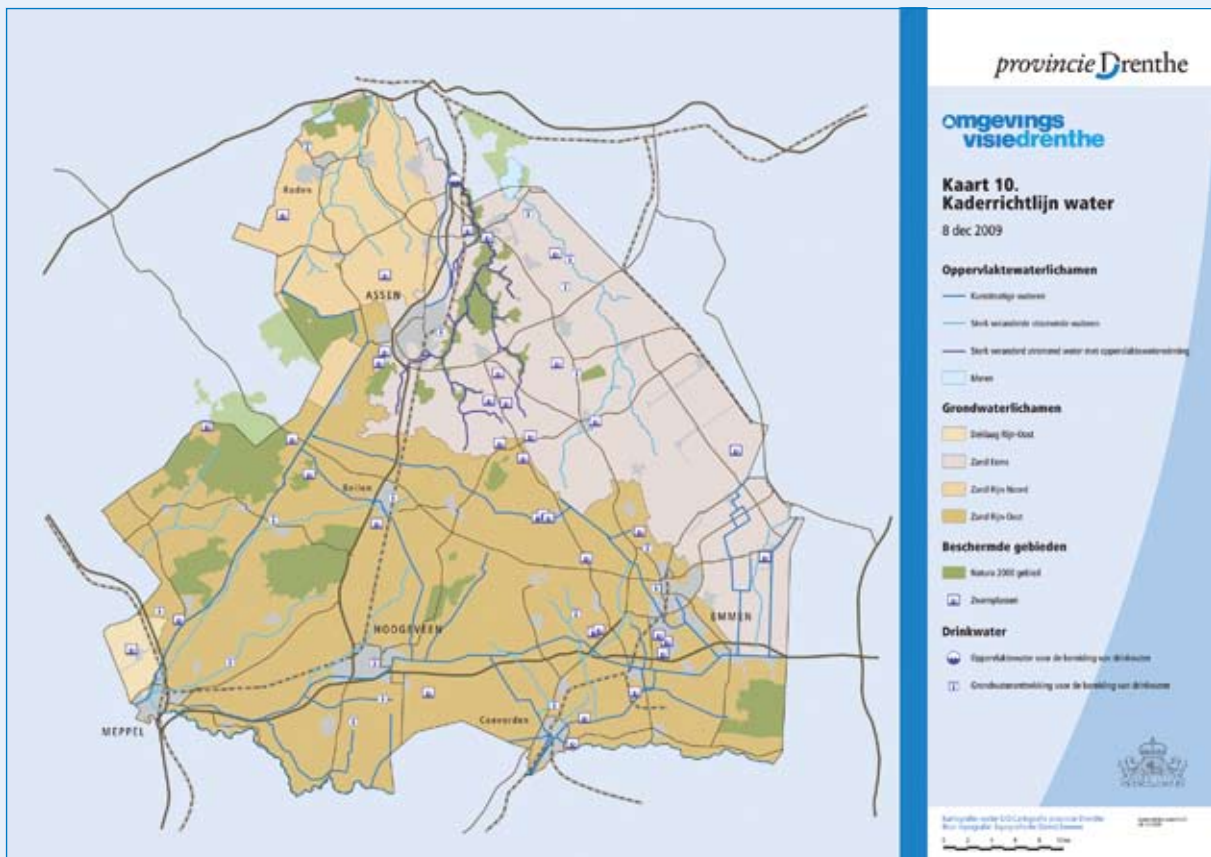
Binnen de categorieën 1 en 2 is een prioriteitsvolgorde. Binnen de categorieën 3 en 4 vindt onderlinge prioritering plaats gericht op zo min mogelijk economische en maatschappelijke schade.

Figuur 6.2 Verdringingsreeks nationaal Waterplan.

6.3 Oppervlaktewaterkwaliteit

6.3.1 Oppervlaktewaterlichamen

In 2027 moeten de oppervlaktewaterlichamen in Drenthe voldoen aan de kwaliteitsdoelen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze doelen zijn vastgelegd in bijlage 6. De periode tot 2027 wordt benut om de hiervoor benodigde maatregelen gefaseerd uit te voeren. De oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen zijn opgenomen op kaart 10 (Kaderrichtlijn Water).



Kaart 10. Kaderrichtlijn water

De KRW maakt onderscheid tussen ecologische en chemische waterkwaliteitsdoelen. Er zijn ecologische doelen voor beken, meren en kanalen.

Beken

- Een inrichting die beter gericht is op de stromingsprocessen;
- Een meer natuurlijke inrichting van de oevers;
- Het opheffen van knelpunten voor migratie van vissen;
- De mogelijkheid voor beken om te kunnen overstromen.

Meren

- Een natuurlijker peilbeheer;
- Meer natuurlijke oevers met overstromingsvlaktes;
- Helder, plantenrijk water met voldoende paai en opgroeiplaatsen voor vis.

Kanalen

- Een natuurvriendelijker inrichting;
- Betere mogelijkheden voor vismigratie.

Het bereiken van de ecologische doelen (het zogenaamde Goed Ecologisch Potentieel) mag door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuwe functies niet onmogelijk worden gemaakt. Ook mag de aanwezige situatie niet zodanig verslechteren dat het betreffende water in een lagere beoordelingklasse terechtkomt (stand-still vereiste).

Alle oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de fysisch-chemische milieukwaliteitsnormen zoals beschreven in bijlage 6. Ook moeten de oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de normen die zijn beschreven in de AMvB Kwaliteitseisen en monitoring.

De overige wateren moeten met hun waterkwaliteit de vastgelegde doelstellingen voor waterlichamen ondersteunen. Het water moet minimaal voldoen aan de normen van de AMvB Kwaliteitseisen en monitoring.

Wij zijn eindverantwoordelijk voor de KRW-doelstellingen. De waterschappen voeren de benodigde maatregelen uit.

6.3.2 Zwemwaterkwaliteit

Op grond van de KRW hebben we zwemwaterlocaties aangewezen (zie kaart 10). De waterschappen stellen op grond van de EU-zwemwaterrichtlijn (2006) voor iedere zwemwaterlocatie een zwemwaterprofiel op. Hierin worden onder meer de mogelijke vervuilingbronnen en benodigde maatregelen beschreven. Verwacht wordt dat deze profielen niet leiden tot extra maatregelen. Ook verwachten wij dat de vastgestelde KRW-maatregelen voldoende bijdragen aan de zwemwaterkwaliteit.

De waterschappen controleren in het badseizoen tweewekelijks de kwaliteit van het zwemwater. Wij inspecteren de zwemwateren op hygiëne en veiligheid. De resultaten van deze metingen gebruiken we om zonodig een negatief zwemadvies of zwemverbod af te geven.

6.3.3 Diffuse bronnen

Het water kan ook vervuild raken door stoffen uit uiteenlopende bronnen. De aanpak van deze ‘diffuse bronnen’ is voornamelijk een taak van het Rijk. Tot de aan te pakken stoffen behoren onder andere nutriënten, emissies van metalen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen, gewasbeschermings- en biocidenmiddelen en (dier)geneesmiddelen. De aanpak hiervan is vastgelegd in het nationale ‘Uitvoeringsprogramma diffuse bronnen waterverontreiniging 2007’.

In aanvulling op het nationale beleid, zetten wij het stimuleringsproject ‘Duurzaam boer blijven in Drenthe’ voort. Verder ondersteunen we gebiedsgerichte pilots die gericht zijn op het terugdringen van diffuse belasting van zowel grond- als oppervlaktewater.

6.3.4 Waterbodems

Op grond van de Waterwet maakt het beheer van de waterbodem vanaf 2010 integraal onderdeel uit van het beheer van het watersysteem. De waterschappen zijn dan als bevoegd gezag verantwoordelijk voor de kwaliteit, het beheer en de sanering van de waterbodem van regionale wateren.

Waterbodemsanering

Bij de nieuwe, integrale Waterwet worden ingrepen in de bodem niet meer op zichzelf beschouwd. Of een waterbodem moet worden gesaneerd, is niet alleen meer afhankelijk van de milieuhygiënische kwaliteit. Waterbodemsanering is pas noodzakelijk wanneer de verontreiniging het bereiken van de gewenste waterkwaliteit in de weg staat. Daarnaast blijft het noodzakelijk om via regulier onderhoud de watergangen op orde te houden. Het integrale beheer van watersystemen vraagt van waterschappen een andere rol bij de aanpak van waterbodems. Zij moeten hieraan zoveel mogelijk invulling geven via lokale afspraken met de gemeenten en eventueel de provincie.

Baggerspecie

Vrijkomend baggerspecie moet zo mogelijk worden hergebruikt. Het is onze taak om voldoende en verantwoorde mogelijkheden voor hergebruik te creëren. De kaders voor hergebruik (inclusief verspreiding op de kant) zijn vastgelegd in het Besluit bodemkwaliteit. Wij faciliteren waterschappen en gemeenten bij de invoering van dit besluit, onder andere door bodemfunctieclassenkaarten te laten opstellen. Als baggerspecie niet direct toepasbaar is, moet de beheerder tijdelijke depots inrichten. Na ontwatering kan de baggerspecie vanuit de tijdelijke depots definitief worden verwerkt.

6.4 Grondwater

6.4.1 Hoofdpijn van het beleid

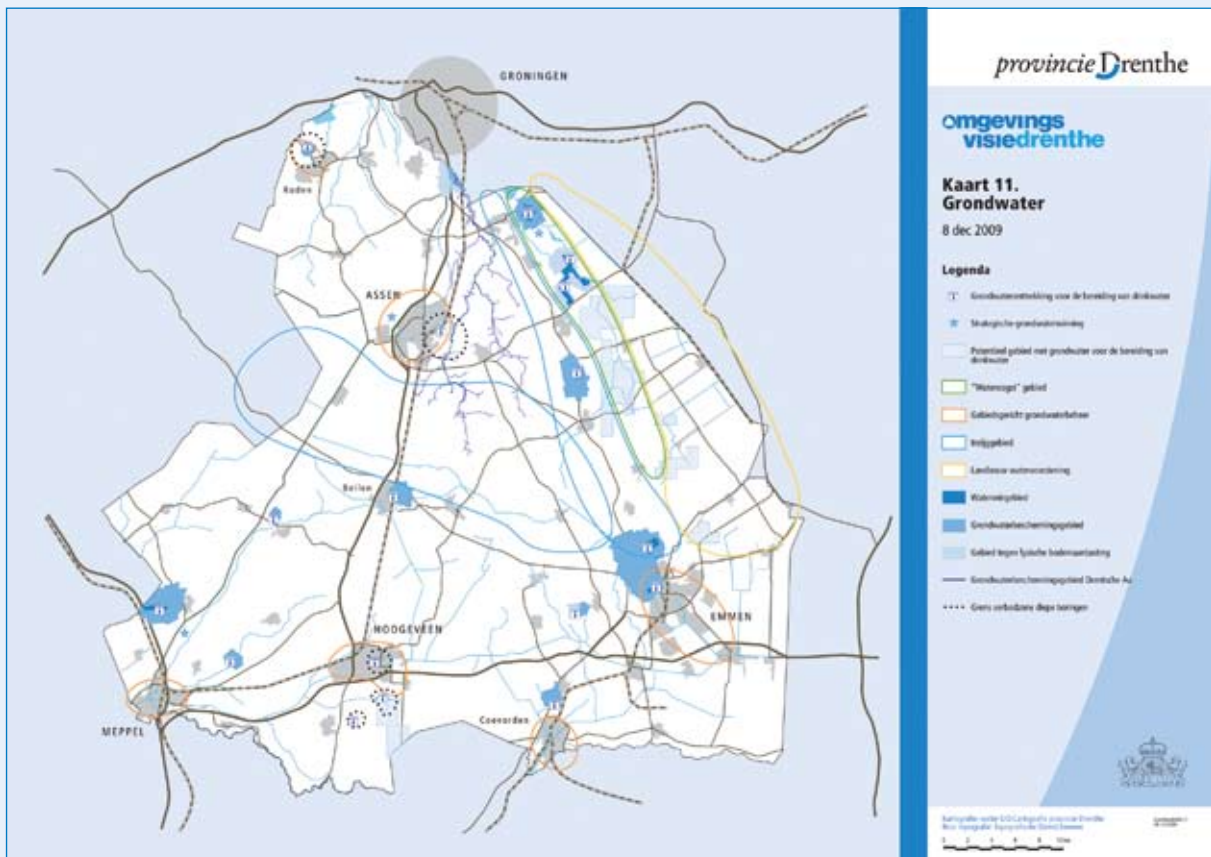
- Onze ambitie is om een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van goede kwaliteit beschikbaar te hebben en te houden voor mens en natuur. Ons grondwaterbeheer gaat uit van de kansen die de waarde van het grondwater biedt;
- Wij streven naar een zo groot mogelijke voorraad grondwater onder het Drents Plateau. Dit kan gebruikt worden voor grondwaterafhankelijke functies, de drinkwatervoorziening en economische ontwikkelingen;
- De grondwaterkwaliteitsdoelen voor de grondwaterlichamen moeten in 2027 behaald zijn. Deze doelen zijn vastgesteld op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water;
- Wij stellen de openbare drinkwatervoorziening duurzaam veilig;
- Onder voorwaarden stellen wij grondwater beschikbaar voor drink- en industriewater en warmte- en koudeopslag;
- Voor de verdroogde natuurgebieden concentreren wij ons tot 2015 op acht TOP-gebieden. Wij streven uiteindelijk naar een volledig herstel.

6.4.2 Onze innovatieve grondwatervisie 'De waterfabriek van Drenthe'

Onze grondwatervisie (zie paragraaf 4.3.2) wordt in de komende periode verder uitgewerkt. Daarbij maken we een onderscheid tussen laagdynamische functies in het landelijk gebied en hoogdynamische functies in het stedelijk gebied. In het landelijk gebied gaat het over het aanvullen van het grondwater, de grondwaterwinning voor drinkwater en de watervoorziening voor landbouw en natuur. In stedelijk gebied speelt het benutten van grondwater voor economische doeleinden en energietoepassingen.

Inzigggebieden

Het hart van het Drents Plateau en de Hondsrug zijn op kaart 11 aangeduid als inzigggebieden. In deze gebieden houden we oppervlaktewater vast, om een zo groot mogelijke voorraad grondwater op te bouwen. Hiervoor zijn twee aspecten van belang: het peil in de beekdalen en de infiltratie van regenwater. Een hoger peil in de beekdalen leidt tot hogere grondwaterstanden op het Drents Plateau en daarmee tot een grotere grondwatervoorraad. Doordat de grondlagen onder de Hondsrug scheef gesteld zijn, kan het neerslagwater makkelijk tot grote diepte infiltreren. Voor de inzigggebieden is het belangrijk dat het verhard oppervlak niet toeneemt en dat er maatregelen worden genomen om de infiltratie van neerslag te bevorderen.



Kaart 11. Grondwater

Het water uit het inzigggebied Drents Plateau komt vooral ten goede aan de natuur in de beekdalen (via het opkwellend grondwater) en aan de landbouwgebieden (tegengaan van droogteschade). Het benutten van grondwater uit dit inzigggebied voor drinkwater kan alleen langs de randen van het Drents Plateau (de precieze locatie moet nog worden bepaald). Het inzigggebied op de Hondsrug is van belang voor de natuur en de grondwaterwinning in het Hunzedal.

Naast de hoeveelheid grondwater is ook de kwaliteit van het grondwater, en het beschermen daarvan, van belang. Deze kwaliteit kan bedreigd worden door stoffen die met infiltrerend grondwater worden meegevoerd. In het landelijk gebied zijn dat vooral gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw. In stedelijk gebied gaat het verontreiniging via infiltrerend regenwater. Verder wordt de grondwaterkwaliteit bedreigd door de bestaande bodem- en grondwaterverontreinigingen.

In de komende periode gaan we de invulling van de inzigggebieden verder uitwerken. Daarbij gaat het ook om wat de inzigggebieden betekenen voor de bestaande en mogelijke toekomstige functies. Hierbij moeten we ook antwoord geven op de vraag hoeveel extra water voor de betreffende functies beschikbaar kan komen.

Wateroogstgebied Hunze

Vanuit het inrijgebied op de Hondrug stroomt het water naar het Hunzedal. In het benedenstroomse gedeelte van het Hunzedal wordt op meerdere locaties grondwater gewonnen voor drinkwater. Onderzoek in het project Tusschenwater heeft aangetoond dat er meer grondwater kan worden gewonnen als het gebied wordt ingericht als moerasgebied. De effecten van de grondwaterwinning worden gecompenseerd door extra infiltratie van oppervlaktewater. Wij denken een dergelijk systeem op grotere schaal te kunnen toepassen. Voor het Hunzedal willen we onderzoeken of en in welke mate de waterwinning kan worden vergroot door het wijzigen van functies of door andere vormen van landbouw.

Het Hunzedal is niet alleen geschikt voor het winnen van grondwater, maar ook voor het vasthouden van water voor andere functies. Hierbij denken we vooral aan het vasthouden van water dat in periodes van droogte beschikbaar kan worden gesteld aan de landbouw. Uit de klimaatscenario's blijkt dat vooral de Veenkoloniën steeds vaker te maken gaan krijgen met droogte. Onderzoek moet aantonen hoeveel water in het Hunzedal kan worden vastgehouden en in hoeverre de landbouw in het aangrenzende (veenkoloniale) landbouwgebied hiervan kan profiteren. Hierbij wordt ook een relatie gelegd met de aanpak van veenoxidatie. Hoe de watervoorziening van de Veenkoloniën in de toekomst georganiseerd moet worden en welke rol het Hunzedal daarbij kan spelen, gaan we uitwerken in een integraal plan.

Gebiedsgericht grondwaterbeheer in stedelijk gebied

Voor Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel zetten we in op het benutten van grondwater voor economische activiteiten. De economische ontwikkeling van de steden kan worden versterkt door de levering van warmte en koude uit grondwater (warmte-koudeopslag, WKO) en waterkwaliteit op maat. Het stedelijk gebied in Noord-Drenthe leent zich bij uitstek voor grootschalige toepassing van WKO. Het gebied lijkt, vanwege mogelijke effecten op de natuur, minder geschikt voor grootschalig gebruik van grondwater voor bedrijfseconomische activiteiten.

De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen beïnvloeden. Wij stimuleren dat gemeenten masterplannen gaan opstellen voor de ondergrond in de grote kernen, om deze problematiek integraal aan te pakken (zie ook paragraaf 4.7).

6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)

Voor het behalen van de natuurdoelen, is de verdroging van de natuurgebieden een van de belangrijkste knelpunten. We streven naar volledig herstel van de verdroogde natuurgebieden (circa 24.000 hectare). Op basis van het advies van de Taskforce Verdroging concentreren we ons tot 2015 op de aanpak van de verdroging in acht TOP-gebieden. In tabel 6.2 is per gebied de doelstelling geformuleerd. We streven bij de aanpak van de verdroging naar synergie door WB21- en KRW-doelen mee te nemen.

Verdroogd gebied	Doelstelling 2015	Relatie met natuur en KRW
Fochteloërveen	geen verdroging	EHS, N2000
Drentsche Aa	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW
Elperstroom	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW (urgent)
Drents Friese Wold en Leggelderveld	geen verdroging	EHS, N2000
Dwingelderveld	geen verdroging	EHS, N2000
Bargerveen	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW (urgent)
Peizerdiep	geen verdroging	EHS en KRW
Reest	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW

Tabel 6.2 Doelstellingen TOP-gebieden

De aanpak moet ertoe leiden dat in drie van de acht TOP-gebieden de verdroging in 2015 is opgelost. In de overige vijf gebieden moet de situatie aanzienlijk verbeterd zijn (van ernstig naar matig verdroogd). In deze gebieden hangen verdergaande maatregelen af van functiewijzigingen of hebben de maatregelen meer tijd en middelen nodig. De overige verdroogde gebieden in Drenthe komen na 2015 aan bod.

6.4.4 Grondwaterkwaliteit (KRW)

In bijlage 6 zijn op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water de doelen en maatregelen voor de grondwaterlichamen vastgelegd. De grondwaterlichamen zijn weergegeven op kaart 10 (Kaderrichtlijn Water).

De grondwaterlichamen moeten voldoen aan de goede chemische en kwantitatieve toestand. Om de toestand te kunnen beoordelen, is een KRW-meetnet ingericht. Elke zes jaar moet de huidige toestand én de trend op basis van de meetgegevens worden beschreven.

De toestand van het grondwaterlichaam mag het behalen van oppervlaktewaterdoelen en het realiseren van grondwaterafhankelijke ecosystemen niet in de weg staan. Uit de grondwaterlichamen wordt op diverse locaties water onttrokken voor menselijke consumptie. Daarom moeten ze zo goed worden beschermd dat op termijn het niveau van de waterzuivering omlaag kan. Dit wordt beoordeeld op de plekken waar daadwerkelijk water wordt onttrokken.

De oppervlaktewaterlichamen waaruit water wordt gewonnen voor drinkwater, zijn opgenomen in het landelijk register voor beschermde gebieden. Ook alle vergunde winningen groter dan 240 m³/dag op basis van de Grondwaterwet zijn in dit register opgenomen. Het belang van grond- en oppervlaktewater voor de drinkwaterbereiding komt ook tot uitdrukking in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarin staat dat de waterkwaliteit niet mag verslechteren, zodat op termijn minder zuivering nodig is (artikel 7.3).

Wij zijn ook op basis van de Wet Milieubeheer gehouden aan het beschermen van de grondwaterkwaliteit (zie paragraaf 6.4.5). De KRW richt zich ook op gebieden waarin het grondwater zo laag staat dat de ecologie er schade van ondervindt. Daarbij wordt gekeken naar de Natura 2000-gebieden, waarvan Drenthe er veertien telt. Acht van deze veertien gebieden zijn grondwaterafhankelijk. In een deel van deze gebieden zijn de afgelopen jaren al maatregelen uitgevoerd om de verdroging te bestrijden. Dat heeft nog niet geleid tot de gewenste eindsituatie. In zes gebieden is de grondwaterstand te laag om de gewenste Natura 2000-doelen te kunnen behalen (zie paragraaf 6.4.3).

Om de KRW-doelen haalbaar en betaalbaar te houden, worden de maatregelen gefaseerd uitgevoerd tot 2027. Het gaat deels om generieke maatregelen (vooral gericht op mest en gewasbeschermingsmiddelen) en deels om aanvullende regionale maatregelen. De regionale maatregelen omvatten:

- Beschermingsmaatregelen voor grondwaterbeschermingsgebieden (zie paragraaf 6.1.3 en 6.4.5);
- Verdrogingsbestrijding in Natura 2000-gebieden (zie paragraaf 6.4.3);
- Gebiedsgerichte pilots diffuse belasting (zie paragraaf 6.3.3).

6.4.5 Grondwaterbescherming

De bescherming van het grondwater is neergelegd in verschillende wetten, waaronder de Wet milieubeheer, de Waterwet en de Wet Bodembescherming. Daarnaast geven de Kaderrichtlijn Water en de Grondwater-richtlijn aanwijzingen voor het provinciale beleid. Vaak is de verantwoordelijkheid voor deze bescherming gekoppeld aan het gebruik van het grondwater.

Vanwege de drinkwaterwinning zijn wij verantwoordelijk voor de kwaliteit van het grondwater. Daarom hebben we, bovenop het generieke beleid voor de bescherming van het grondwater, aanvullend provinciaal beleid geformuleerd. De drie belangrijkste grondslagen daarvoor zijn:

- Provinciale Omgevingsverordening: deze verordening kan worden gezien als de basis van ons grondwaterbeschermingsbeleid. In de verordening staat welke activiteiten niet zijn toegestaan in de grondwaterbeschermingsgebieden en de voorwaarden voor overige activiteiten.
- Ruimtelijke bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden: de voorkeur gaat uit naar functies die bijdragen aan de grondwaterkwaliteit. We zetten instrumenten in om deze functies te bevorderen.
- Maatwerk per grondwaterbeschermingsgebied in de vorm van gebiedsdossiers: de gebiedsdossiers geven de mogelijkheid om bestaande risico's voor de grondwaterkwaliteit te minimaliseren met een maatregelenpakket. Of deze dossiers kunnen dienen als toetsingskader voor nieuwe functies en activiteiten, moet in afwachting van landelijke ontwikkelingen nog blijken.

Hieronder lichten we deze drie grondslagen verder toe.

Provinciale Omgevingsverordening (POV)

In de provincie wordt op achttien locaties water gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening (zie kaart 11). Rondom deze winlocaties hebben we beschermingsgebieden aangewezen in de Provinciale Omgevingsverordening (POV). Daarbij zijn we uitgegaan van de kwetsbaarheid van de gebieden. We maken een onderscheid tussen kwetsbare, minder kwetsbare en niet-kwetsbare gebieden. De meest kwetsbare gebieden hebben de meeste bescherming gekregen, qua omvang en maatregelen. In de POV is deze indeling nader onderbouwd en zijn de bijpassende beschermingsmaatregelen opgenomen.

De bescherming richt zich op het weren van activiteiten en stoffen die de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater nadelig kunnen beïnvloeden. Bij het bepalen van deze activiteiten en stoffen, zijn de relevante belanghebbende partijen nauw betrokken geweest, zoals de waterleidingbedrijven. Ook is gebruik gemaakt van het model voor de grondwaterbescherming in de provinciale milieuverordening. Dit model is in interprovinciaal overleg ontwikkeld.

Een beschermingsgebied is opgebouwd uit verschillende zones. Dit zijn:

- Waterwingebieden;
- Grondwaterbeschermingsgebieden;
- Gebieden tegen fysische bodemaantasting;
- Verbodzones diepe boringen;
- Grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa (oppervlaktewaterwinning).

In tabel 6.3 is een indeling van de 18 beschermingsgebieden weergegeven (kaart 11).

Grondwaterlichaam	Naam	Indeling gebied	Kwetsbaarheid
Zand Rijn-Oost	Holtien	verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Zuidwolde	verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Hoogeveen	verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Ruinerwold	grondwaterbeschermingsgebied	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Kruidhaars	gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Havelterberg	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Beilen	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Dalen	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Leggeloo	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Valtherbos	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Noordbargeres	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Noord	Nietap	grondwaterbeschermingsgebied en verbodzone diepe boringen (15m)	minder kwetsbaar
Zand Eems	Assen	verbodzone diepe boringen (15m)	niet kwetsbaar
Zand Eems	Annen / Breevenen	gebied tegen fysische bodemaantasting	niet kwetsbaar
Zand Eems	De Groeve	gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Eems	Gasselte	grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Eems	Onnen / De Punt	gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
R5 Beek op zand	Drentsche Aa	grondwaterbeschermingsgebied de Drentsche Aa, oppervlaktewaterwinning	kwetsbaar

Tabel 6.3 Indeling grondwaterbeschermingsgebieden

Ruimtelijke bescherming

Het is cruciaal dat het grondwater binnen de grondwaterbeschermingsgebieden niet verontreinigd raakt. Via het ruimtelijke ordeningsbeleid kan het risico op verontreiniging door grondwaterbelastende functies worden verkleind. Het ordeningsbeleid moet:

1. Ruimtelijke functies bevorderen die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater.
2. Voorwaarden stellen aan ruimtelijke functies om het risico op grondwaterverontreiniging te verkleinen.
3. Functies weren die een risico op grondwaterverontreiniging met zich meebrengen. Deze functies mogen alleen worden toegelaten als alternatieven ontbreken en als er zwaarwegende maatschappelijke argumenten voor zijn ('nee-tenzijbeleid'). Het gaat daarbij in elk geval om de volgende functies:
 - Nieuwe infrastructurele werken;
 - Woningbouwontwikkelingen;
 - Grootschalige recreatieve ontwikkelingen;

- Industriële ontwikkelingen en/of nieuwe bedrijventerreinen;
- Nieuwe begraafplaatsen of terreinen waar verstrooiing van as plaatsvindt;
- WKO installaties.

Wij zien toe op het verankeren van grondwaterbeschermingsgebieden in ruimtelijke plannen. Grondwaterbeschermingsgebieden worden daarom bij ruimtelijke ontwikkelingen aangemerkt als een provinciaal belang.

Gebiedsdossiers

Voor de beschermingszones gaan we uit van een risicogerichte benadering. Dit betekent dat het beschermingsniveau wordt bepaald door de kwetsbaarheid van het gebied en de aard en omvang van de activiteiten en functies. Uit een risico-inventarisatie in onze grondwaterbeschermingsgebieden bleek dat het goed mogelijk is om per gebied een inschatting te maken van de feitelijke risico's. Deze risicoanalyse kan als basis dienen om per gebied de bestaande risico's te verminderen. Dit betekent dus maatwerk per gebied.

Wij gaan voor alle 18 gebieden gebiedsdossiers aanleggen (2009-2010). In een gebiedsdossier wordt informatie verzameld die van belang is voor de waterkwaliteit op de plaats van de winning. Op basis hiervan kunnen effectieve maatregelen worden ontwikkeld die gericht zijn op preventie en risicobeheersing. Deze maatregelen kunnen worden opgenomen in een uitvoeringsprogramma. Hiermee vult het gebiedsdossier het bestaande grondwaterbeschermingsbeleid aan en geeft het invulling aan de KRW-doelstelling voor drinkwater.

De gebiedsdossiers worden ontwikkeld samen met betrokken partijen zoals de waterleidingbedrijven, de gemeenten, de waterschappen en andere doelgroepen. Het aanleggen van de gebiedsdossiers leidt tot een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken grondwater en in de feitelijke bedreigingen van die kwaliteit.

6.4.6 Grondwateronttrekkingen

Openbare drinkwatervoorziening

Wij hebben de zorg voor de bronnen van de openbare drinkwatervoorziening en stellen deze bronnen beschikbaar. Wij hebben aan alle locaties van bestaande winningen voor de drinkwatervoorziening de functie 'grondwater voor de bereiding van drinkwater' toegekend. Dit geldt ook voor een aantal gebieden met potentie voor toekomstige drinkwaterwinning (zie kaart 11).

Voor de drinkwatervoorziening wordt grondwater gebruikt, omdat grondwater de beste grondstof is en tegen relatief lage kosten geschikt kan worden gemaakt voor drinkwater. Bij de inrichting van een grondwaterwinning staat de duurzaamheid van de winning voorop. We geven hierbij de voorkeur aan een integrale benadering. Daarbij moeten de effecten op de omgeving geminimaliseerd worden, bijvoorbeeld door het oppervlaktewaterbeheer aan te passen.

Beoordeling vergunningen

Wij beoordelen de aanvragen voor een vergunning voor grondwateronttrekking. Aanvragen voor gebieden die al de aanduiding ‘grondwater voor de bereiding van drinkwater’ hebben, verdienen de voorkeur.

De aanvrager kan een alternatieve locatie aanvragen die aansluit bij onze innovatieve grondwatervisie (zie paragraaf 6.4.2). Verder letten we op de volgende aspecten.

- De aanvraag is noodzakelijk voor het veiligstellen van de drinkwatervoorziening;
- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht en de mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut;
- Mogelijke alternatieve locaties voor de onttrekking zijn onderzocht;
- De waterhuishoudkundige situatie is zodanig aangepast dat de effecten van de winning op de omgeving minimaal zijn, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd;
- De drinkwaterwinning wordt, zo mogelijk, gecombineerd met één of meer andere functies.

Bij aanvragen voor uitbreiding van de vergunningcapaciteit, bekijken we altijd het effect van de totale winning en de effecten van de winningen in de omgeving.

Strategische grondwaterwinningen

In de gebieden die op kaart 11 globaal zijn aangeduid als ‘strategische grondwaterwinning’, kan een vergunning worden aangevraagd voor een strategische reservering voor een drinkwatervoorziening.

Bij het beoordelen van een aanvraag hiervoor, kijken we naar de volgende aspecten:

- De reservering is bedoeld als strategische reserve voor het geval er zich een calamiteit voordoet bij één van de bestaande grondwaterwinningen;
- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht. De mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut.

In de vergunning vermelden we dat de daadwerkelijke onttrekking pas mogelijk is na schriftelijke toestemming van gedeputeerde staten. Het waterleidingbedrijf moet de noodzaak voor de grondwaterwinning aantonen.

Er kan alleen een aanvraag worden ingediend voor de locaties Assen-West, Kastelen Akkers en Darperweiden.

- Assen-West: er kan een gespreid puttenveld komen op de locatie van de golfbaan. Ook is een aanvraag mogelijk voor een grondwaterwinning van maximaal 1 miljoen m³ per jaar, als alternatief voor een deel van de grondwateronttrekking in Assen-Oost;
- Kastelen Akkers: er kan een gespreid puttenveld komen ten westen van Hunze tussen de huidige grondwaterwinning De Groeve en Annen;
- Darperweiden: er kan een puttenveld komen tussen de Drentsche Hoofdvaart en de Oude Vaart, waarbij rekening wordt gehouden met een functiecombinatie met waterberging.

Industriewater

We stellen ook grondwater beschikbaar voor hoogwaardig gebruik in de industrie. De totale onttrekking op een bedrijventerrein mag echter geen onaanvaardbare negatieve invloed hebben op de omgeving. Wij stimuleren ontwikkelingen die leiden tot waterbesparing of tot het hergebruiken van onttrokken water. Zowel binnen een bedrijf als tussen bedrijven onderling.

Wij beoordelen de aanvragen voor een vergunning boven een capaciteit van 150.000 m³ per jaar. (Voor aanvragen beneden de 150.000 m³ per jaar is het waterschap bevoegd gezag.) Wij letten op de volgende aspecten:

- De gevraagde vergunning is noodzakelijk;
- De gevolgen voor andere belangen, waaronder de gevolgen voor verdroging, zijn goed in beeld gebracht. De mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut;
- Mogelijke alternatieve bronnen voor de onttrekking, mogelijkheden om milieueffecten te beperken en eventuele aanpassingen in de bedrijfsvoering zijn maximaal benut. Binnen het bedrijf wordt gestreefd naar een zo laag mogelijk (grond)waterverbruik per productie-eenheid;
- Bij grote onttrekkingen: er is onderzoek gedaan naar mogelijke alternatieve locaties voor de onttrekking of voor het bedrijf. Ook de mogelijkheid van levering van water op maat door derden is in beeld gebracht;
- De (resterende) mogelijkheden voor andere bedrijven om op hetzelfde bedrijventerrein ook grondwater te kunnen onttrekken;
- De effecten van de winning op de omgeving zijn minimaal, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd.

Bij het beoordelen van de effecten kijken we altijd naar de totale onttrekking in de omgeving.

Voor grondwaterwinningen voor laagwaardig gebruik in de industrie wordt in principe geen vergunning verleend. We kunnen van dit standpunt afwijken als er geen alternatieven zijn voor het gebruik van grondwater, of als deze alternatieven een groter nadelig effect op het milieu hebben.

Verder hebben wij de mogelijkheid om bestaande vergunningen voor grondwaterwinning voor industrieel gebruik te heroverwegen. Dit kan als de vergunning meer dan tien jaar oud is, als de onttrekking nadelige gevolgen heeft voor andere belangen of als er goede alternatieven zijn ontwikkeld. Bij deze heroverwegingen hanteren we dezelfde criteria als bij nieuwe aanvragen. Ook kijken we naar het belang van het voortbestaan van de winning voor het bedrijf en/of de omgeving.

Bronbemalingen, proefbemalingen en grondsanerungen

Bronbemalingen, proefbemalingen en grondsanerungen zijn tijdelijke onttrekkingen van grondwater. Deze zijn bedoeld voor het drooghouden van bouwputten, voor (water)bouwkundige of civieltechnische werken, voor onderzoek of voor het weghalen van verontreinigingen in bodem en grondwater. Deze tijdelijke onttrekkingen kunnen negatieve effecten hebben, zoals zettingen en verdroging. Om de negatieve effecten zo veel mogelijk te voorkomen, moeten de hoeveelheden netto te onttrekken grondwater zo veel mogelijk worden beperkt. Het waterschap is hiervoor het bevoegd gezag.

Berekening en bevoeiing voor land- en tuinbouw

Bij grondwateronttrekking voor berekening hanteren wij als uitgangspunt dat een negatief effect op de EHS, en in het bijzonder op de Natura 2000-gebieden, moet worden voorkomen. De waterschappen zijn hiervoor het bevoegd gezag.

Bij het uitwerken van het grondwateronttrekkingenbeleid moet rekening worden gehouden met de opbouw van de ondergrond. Ook moet erop worden gelet of er oppervlaktewater aanwezig is van waaruit infiltratie in de bodem op kan treden. Deze factoren bepalen hoe ver de grondwaterstand door de onttrekking verlaagd kan worden en wat de gevolgen daarvan zijn voor andere functies en belangen. In overleg met de waterschappen brengen wij de grondwatervisie in als kader voor de regels van de waterschappen. Wij vinden het noodzakelijk om een terughoudend beleid te voeren in de inrijgebieden. Wél kan er meer ruimte zijn voor berekening in de veenkoloniën.

Warmte-koudeopslag

In het kader van de Waterwet is voor een open systeem van warmte-koudeopslag een watervergunning vereist. Het kader van de vergunningverlening is uitgewerkt in paragraaf 4.7 en in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.5 Stad en keten

6.5.1 Stedelijk water

Geen afwenteling van wateroverlast

Voor het stedelijk waterbeheer geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op andere gebieden. Afvoerpieken moeten binnen het stedelijk gebied worden opgevangen. Dit kan door bergingscapaciteit aan te leggen in stedelijk water of door neerslag te laten infiltreren in de bodem. Met de verwachte klimaatverandering wordt dit nog belangrijker. Voor de meer extreme afvoerpieken kan het stedelijk water waterberging als nevenfunctie krijgen.

Afvoernormen nieuw stedelijk gebied

Stadsuitbreiding heeft gevolgen voor de waterhuishouding. Voor nieuw stedelijk gebied hanteren de waterschappen normen voor hoeveel water maximaal mag worden afgevoerd. Deze afvoer mag zeker niet hoger zijn dan 1,2 liter per seconde per hectare. Dit is gebaseerd op het huidige landbouwkundige gebruik. Ook bij extreme neerslag (neerslag die één keer in de honderd jaar kan voorkomen), mag de afvoer niet groter zijn dan bij de huidige afvoer.

De gemeenten staan ook voor de opgave om eventuele afvoerproblemen in bestaand stedelijk gebied, op te lossen in het nieuwe stedelijk gebied. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat in een nieuwe woonwijk extra waterberging moet worden gerealiseerd. In uitzonderlijke gevallen, waarbij het niet mogelijk is om de noodzakelijke bergingsruimte binnen het stedelijk gebied te vinden, kan in overleg met het waterschap een oplossing buiten het stedelijk gebied worden gezocht.

De waterschappen zien er, bij het toepassen van de watertoets op toe dat wateroverlast niet wordt afgewenteld.

Inrichting en vormgeving

Het succes van stedelijk waterbeheer is mede afhankelijk van het gedrag van de burger. Dit gedrag kan het beste worden beïnvloed als de burger zich bewust is van het belang van water in zijn leefomgeving. De verplichting (sinds 2008) voor de perceelseigenaar om zijn eigen hemelwater op te vangen, kan hier zeker aan bijdragen. Daarnaast is het belangrijk dat water in de openbare ruimte zichtbaar blijft of wordt. Een zichtbaar afwateringsstelsel heeft dan ook de voorkeur boven een onzichtbaar hemelwaterriool. Verder zijn communicatie en educatie belangrijk bij het vergroten van het waterbewustzijn.

De gemeente bepaalt, sinds het in werking treden van de Wet gemeentelijke watertaken (2008), tot hoever de plicht reikt om het hemelwater op eigen perceel op te vangen. Belangrijk is in ieder geval dat huiseigenaren, bedrijven en instellingen terughoudend zijn met het aanleggen van meer verhard oppervlak. Ook het aanleggen van vegetatiedaken en het opvangen en hergebruiken van regenwater kunnen bijdragen aan de stedelijke wateropgave.

Nevenfuncties

Water in de stad heeft een aantal belangrijke nevenfuncties. Zo kan het bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en biedt het mogelijkheden tot recreatie. Vroeg in de ontwerpfase rekening houden met de wateropgaven, biedt kansen voor deze nevenfuncties.

De verschillende overheden onderkennen het belang van water voor de ruimtelijke kwaliteit. Voor het inrichten van stedelijk water gelden echter duidelijke randvoorwaarden. Zo staat de noodzakelijke opvang van afvoerpieken centraal. Ook veiligheid en volksgezondheid stellen randvoorwaarden aan de inrichting en de kwaliteit van het stedelijk water. Dit betekent onder andere dat in stedelijk water geen verontreinigd water mag worden geloosd. Ook moet voldoende doorstroming verzekerd zijn. Verder moet bij de inrichting rekening worden gehouden met het voorkomen van ophoping van zwerfvuil en met verdrinkingsgevaar.

Gemeentelijke watertaken

De gemeentelijke watertaken zijn verankerd in de Wet verbrede gemeentelijke watertaken (2008). Vóór 2013 moeten de gemeenten hun zorgplicht uitwerken in een verbreed gemeentelijk rioleringsplan (GRP).

De gemeenten hebben de volgende watertaken.

1. De gemeente heeft de zorgplicht voor hemelwater als dat van een perceelseigenaar redelijkerwijs niet kan worden verlangd;
2. De gemeente moet aan de perceelsgrens het afgevoerde water in ontvangst nemen;
3. De gemeente heeft de zorgplicht voor het grondwater;
4. De gemeente heeft de zorgplicht voor het doelmatig inzamelen en transporteren van het afvalwater van de huishoudens in het gebied.

De zorgplicht voor grondwater (taak 3) houdt in dat de gemeente in het openbaar gemeentelijk gebied de inspanningsverplichting heeft maatregelen te treffen om blijvende nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de geldende bestemming zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken. De gemeente heeft deze plicht als maatregelen doelmatig zijn en als waterschap en provincie deze taak niet hebben.

Ook heeft de gemeente de zorgplicht voor de doelmatige inzameling en het transport van stedelijk afvalwater. De gemeente kan besluiten deze zorgplicht verbreed in te vullen, dus ook voor het buitengebied. Dan sluit zij in het buitengebied alle lozingspunten aan op het riool of plaatst systemen voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA). De gemeente kan hier ook van afzien en een verzoek om ontheffing van deze zorgplicht indienen bij gedeputeerde staten. De gemeente komt in beginsel in aanmerking voor een ontheffing, behalve in de volgende twee gevallen.

- Er geldt een aansluitverplichting volgens de Bouwverordening;
- Het perceel kan voor een gemeentelijke investering van minder dan € 11.350,- een rioolaansluiting krijgen binnen een plangebied van een redelijke omvang.

Wij zullen gemeentelijke aanvragen om ontheffing van deze zorgplicht beoordelen aan de hand van bovenstaande criteria. In Drenthe is het aansluitpercentage op het openbaar riool zo hoog dat we in deze planperiode weinig ontheffingsverzoeken verwachten.

Gemeentelijke waterplannen

Wij hechten veel waarde aan gemeentelijke waterplannen. Het waterplan is namelijk een goed bruikbaar instrument bij de samenwerking tussen waterschap en gemeente. Wij gaan het opstellen van de 'tweede generatie' gemeentelijke waterplannen actief stimuleren. We geven er de voorkeur aan dat de gemeenten hun visie op het watersysteem opnemen in de gemeentelijke structuurvisie. De gemeente kan zo de bestaande beleidskaders voor stedelijk water actualiseren aan de hand van bijvoorbeeld nieuwe technologische ontwikkelingen. Ook kan ze deze integreren met gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Vanuit de thema's energie, klimaat en adaptatie verwachten we van de gemeenten dat zij anticiperen op klimaatverandering. Ook moeten ze oog blijven houden voor de waterkwaliteit. Wanneer nieuwe technieken voldoende zijn doorontwikkeld in pilot-projecten, zien we graag dat ze worden ingezet voor grootschalige toepassingen.

6.5.2 Waterketen

Riolering

Voor de overstort van rioolwater volgen wij het landelijk beleid. In de rapportage van de Commissie Integraal Waterbeheer⁹, staat dat de vuiluitworp van een rioolstelsel niet meer mag bedragen dan de vuiluitworp van een 'referentiestelsel'. Voor de verschillende soorten rioolstelsels gelden verschillende referentiestelsels.

Het waterschap stelt nadere eisen aan de lokale waterkwaliteit. Dit kan leiden tot maatregelen tot vermindering van emissies in het watersysteem. Het beleid voor het overstorten van vuil rioolwater moet in 2015 gereed zijn.

Samenwerken in de waterketen

In 2007 hebben de koepelorganisaties en de minister van VROM het Nationaal bestuursakkoord waterketensamenwerking vastgesteld. Zij zijn ervan overtuigd dat in de waterketen efficiënter kan worden gewerkt. In het akkoord hebben zij onder meer de volgende 'speerpunten' vastgelegd.

- Stimuleren/uitvoeren van benchmarking in alle onderdelen van de keten;
- Samenwerken in de afvalwaterketen;
- Vergroten van transparantie op het gebied van kosten en tarieven;
- Vergroten van innovatie, kennisontwikkeling en waterbewustzijn.

Voor de gemeenten en de waterschappen kunnen aanzienlijke verbeteringen binnen de afvalwaterketen bereiken. Dit kan bijvoorbeeld door structureel kennis uit te wisselen, personeel te delen en samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Wij faciliteren en stimuleren de waterketenpartijen in Drenthe om het bestuursakkoord uit te voeren. Dat betekent het voortzetten en waar nodig intensiveren van de lopende projecten op het gebied van benchmarking, het meten en monitoren in de afvalwaterketen, het stimuleren van innovaties en het vergroten van het waterbewustzijn. De ketenpartners voeren de deelprojecten uit vanuit de bestaande organisaties. Daarmee ontwikkelen zij nieuwe kennis- en beheersnetwerken. Wij vinden deze aanpak voorsnog effectiever dan een werkwijze met veranderingen in de waterketenstructuur.

⁹ 'Eenduidige basisinspanning: nadere uitwerking van de definitie van de basisinspanning', juni 2001.

6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer

Wij willen het uitvoeren van de genoemde opgaven stimuleren door in te zetten op innovatie en kennisontwikkelingen. Bij gebiedsgerichte uitvoering stimuleren wij het combineren van de maatregelen met andere beleidsopgaven.

Om zicht te krijgen op de voortgang en het behalen van de gestelde doelen, zetten we beleidsmonitoring en beleidsevaluatie in. De waterschappen verzamelen hiervoor de benodigde gegevens over het oppervlaktewater (WB21 en KRW) en het ondiepe grondwater (GGOR). Wij verzamelen de gegevens over de grondwatervoorraad en -kwaliteit en de verdrogingsbestrijding. Gegevens over de bodemopbouw zijn vastgelegd in de landelijke database Regis.

Wij beheren grondwatermeetnetten die informatie geven over de stand, de stroming en de kwaliteit van het grondwater. Deze gegevens worden opgeslagen in een landelijke database. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het primaire meetnet voor heel Drenthe en secundaire projectmeetnetten. Metingen in het primaire meetnet worden standaard twee keer per maand uitgevoerd. Vanaf 2002 is een voorzichtige start gemaakt met het automatiseren van moeilijk toegankelijke locaties en locaties die worden waargenomen door particulieren. De komende jaren wordt het primaire meetnet verder geautomatiseerd. In 2009 is het meetnet aangepast conform het definitieve draaiboek monitoring Kaderrichtlijn Water. Ook is het meetnet uitgebreid met een aantal meetpunten om verdrogingsbestrijding te kunnen monitoren. Het meetnet in de Natura 2000-gebieden is afgestemd op het volgen van veranderingen van de vegetatie. Dit is gedaan in samenspraak met de oppervlaktewaterbeheerders en terreinbeheerders.

Wij participeren in het noordelijke grondwatermodel MIPWA. Dit model van de noordelijke waterschappen en provincies maakt het mogelijk om snel antwoord te krijgen op beleidsmatige vragen.

6.7 Financiën

In tabel 6.4 zijn de kosten van het Regionale waterplan opgenomen. Tabel 6.5 geeft een overzicht van de bronnen waaruit de provinciale bijdrage wordt gedekt. In tabel 6.6 is de reserve voor de grondwaterheffing weergegeven.

Nr	Doel	Maatregel	Kosten totaal (in M€)	Kosten provincie (in M€)
1	GGOR	Aanpak verdroging (10.186 ha)	34.7	20.7 (incl ILG)
2	WB21	Inrichting waterbergingsgebieden	11.8	2.4
3	WB21	De regionale keringen voldoen uiterlijk 2015 aan de veiligheidsnormen.	pm**	-
4	KRW en WB21	Herinrichting van de beekdalen	7.5	2.2
5	KRW	Uitvoeren overige KRW maatregelen oppervlaktewater*	136.7	-
6	KRW	Grondwaterbeschermingsmaatregelen op basis van gebiedsdossiers	1.8	-
7	Grondwater	Grondwaterbeheer	1.5	1.5
8		Onderzoek klimaatverandering grondwaterbescherming grondwatervisie innovatie	1.2	1.2
Totaal			189.5	27.0

*Kosten KRW 2015-2027 € 95 miljoen.

**Voldoen grotendeels aan de norm.

Tabel 6.4: Kosten van de maatregelen, 2010 t/m 2015

Bron	2010	2011	2012	2013	2014	2015
pMJP	4.400.000	7.300.000	5.900.000	4.600.000		
K&E	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begroting	225.000	225.000	225.000	225.000	225.000	225.000

Tabel 6.5: Financiering, 2010-2015

Posten	Begroot per jaar
Maatregelen actief grondwaterbeheer	250.000
Onderzoek	150.000
Gegevensbeheer	300.000

Tabel 6.6: Reserve grondwaterheffing

7. Sturing en instrumenten

7.1 Sturingsprincipes

Op hoofdlijnen hanteren wij onderstaande sturingsprincipes:

- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn zodanig verdeeld over gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk, dat iedere bestuurslaag optimaal de haar toevertrouwde belangen kan behartigen. Het principe hierbij: decentraal wat kan, centraal wat moet;
- Onze verantwoordelijkheid wordt bepaald door het schaalniveau van het onderwerp. Het principe hierbij is: bij bovenlokale belangen is een provinciale rol weggelegd;
- De provinciale belangen en kaders voor uitvoering zijn verwoord in deze Omgevingsvisie. Voor de verdere uitwerking zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met partners;
- De samenwerking heeft tot doel een verbinding te maken tussen de provinciale doelen en de doelen van partners. Ook willen we tot afspraken over de uitvoering komen;
- Binnen de samenwerking doen we een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken partners.
- De doelrealisatie moet ontwikkelingsgericht, daadkrachtig en resultaatgericht zijn, binnen de financiële kaders van verantwoordelijk bestuur;
- Inwoners en belangengroepen worden betrokken bij de planvorming en uitvoering.

7.2 Inzet instrumenten

Er staan ons grofweg vier soorten instrumenten beschikbaar bij het uitvoeren van deze Omgevingsvisie:

1. Instrumenten gericht op samenwerking;
2. Instrumenten gericht op informatieoverdracht;
3. Instrumenten gericht op financiële ondersteuning en/of investeringen;
4. Instrumenten gericht op regelgeving (inclusief de uitvoering en handhaving).

Deze instrumenten verschillen qua sturingsfilosofie (van zelfsturing tot hiërarchisch), relatievorm (van overlaten tot opleggen), uitvoeringstactiek (van ondersteunen tot normeren) en typering (van communicatief tot juridisch).

Wij willen onze Omgevingsvisie ontwikkelingsgericht uitvoeren. Met een actieve provinciale inzet willen wij gewenste ontwikkelingen van de grond tillen. Dit betekent dat het accent ligt op mogelijkheden, niet op onmogelijkheden. Daarbij past de inzet van instrumenten die gericht zijn op samenwerking tussen partijen, op basis van gelijkwaardigheid en vertrouwen. We gaan daarom terughoudend om met het nieuwe instrumentarium van de Wro. Het formele instrumentarium leidt in onze ogen tot een hiërarchische relatie tussen provincie en partners en staat daarmee een aanpak op basis van gelijkwaardigheid in de weg. In principe kiezen we alleen voor de inzet van meer dwingende instrumenten wanneer blijkt dat samenwerking tot onvoldoende resultaat leidt.

Momenteel krijgt een aanpak op basis van gelijkwaardigheid gestalte via ons zogenaamde relatiebeheer. Wij willen het vroegtijdig overleg over ruimtelijke voornemens van gemeenten die aan een provinciaal belang raken, voortzetten, professionaliseren en uitbouwen. Primair willen we via deze directe overlegvorm zaken doen. Dat kan overigens alleen als gemeenten hetzelfde gewicht aan dit relatiebeheer toekennen.

Hieronder geven wij aan hoe wij tegen de Wro-instrumenten aankijken.

Ruimtelijke Omgevingsverordening

Het zwaarste generieke Wro-instrument is de ruimtelijke verordening. Met een verordening leggen wij als provincie regels op aan de gemeenten die zij binnen een bepaalde periode in bestemmingsplannen moeten neerleggen. Doen zij dat niet tijdig, dan gelden de regels zelfstandig naar burgers. Het instrument verordening willen we niet inzetten om onze doelen te bereiken en belangen te behartigen (zie ook 7.1 sturingsprincipes). Wel willen we na de besluitvorming over onze Omgevingsvisie het instrument verordening gebruiken daar waar het moet vanwege landelijke regelgeving (AMvB Ruimte).

Inpassingplan

Met een inpassingplan kunnen wij direct en juridisch bindend de bestemming van een concreet gebied vastleggen. Daarmee kunnen wij provinciale belangen vastleggen, waarbij we de bevoegdheid van de gemeenteraad uitsluiten. Wij willen het instrument inpassingplan slechts in uitzonderlijke gevallen toepassen, en pas na raadpleging van de betreffende gemeente(n).

Aanwijzingen

De gemeenteraad kan via een provinciale pro-actieve aanwijzing worden verplicht om binnen een bepaalde termijn een bestemmingsplan vast te stellen. We kunnen dit instrument inzetten als provinciale belangen dat voor een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Ook hebben we de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Daarmee kunnen we ervoor zorgen dat het bestemmingsplan of projectbesluit geen conflict oplevert met de provinciale belangen. Via een reactieve provinciale aanwijzing kunnen we ervoor zorgen dat een bepaald onderdeel van een gemeentelijk bestemmingsplan of projectbesluit niet in werking treedt. Wij zullen deze instrumenten alleen inzetten als overleg en samenwerking met de gemeenten onvoldoende soelaas bieden en wanneer gemaakte afspraken niet worden nagekomen.

7.3 Monitoring

Jaarlijks monitoren wij de voortgang van de doelstellingen die in deze Omgevingsvisie zijn aangegeven. Per sector monitoren we de prestaties en de doorwerking in de uitvoeringsprogramma's. De monitoring heeft zowel betrekking op het behalen van doelen als op omgevingsfactoren. We voeren de monitoring integraal uit op basis van een op te stellen monitoringsprogramma.

7.4 Handhaving

Ons handhavingsbeleid heeft tot doel het naleefgedrag van burgers, organisaties en bedrijven in Drenthe te vergroten. Voor toezicht en handhaving werken we samen met een groot aantal andere toezichthoudende instanties, zoals het Openbaar Ministerie, politie, gemeenten, waterschappen, de Algemene Inspectie Dienst en het Rijk. Deze samenwerking heeft tot doel om tot een eenduidig en integraal toezicht te komen.

7.5 Compensatiebeginsel

Ons beleid is gericht op het behouden van de kernkwaliteiten. Bij uitzondering staan wij ontwikkelingen toe die inbreuk doen op de kernkwaliteiten. Er moet dan sprake zijn van een zwaarwegend maatschappelijk belang en onderzoek moet hebben aangetoond dat er geen alternatieve locaties voorhanden zijn. In die gevallen eisen we naast een goede landschappelijke inpassing ook een compensatie van het verlies van kernkwaliteiten, vermeerderd met een kwaliteitstoeslag. Uitgangspunt hierbij is dat er geen ‘nettoverlies’ van kernkwaliteiten optreedt.

Voor de natuur hebben we in 2002 in samenwerking met de twaalf Drentse gemeenten een modelverordening voor compensatie uitgewerkt. In 2007 hebben het Rijk en de provincies een gezamenlijk beleidskader gepubliceerd voor het compensatiebeginsel, de EHS-saldobenadering en de herbegrenzing EHS, onder de naam ‘Spelregels EHS’. Het merendeel van de gemeenten heeft ondertussen een verordening gericht op natuurcompensatie vastgesteld.

Afkortingen

<i>EHS</i>	Ecologische Hoofd Structuur
<i>ETP</i>	Energie Transitie Park
<i>HOV</i>	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
<i>ISV</i>	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
<i>ILG</i>	Investeringsbudget Landelijk Gebied
<i>KNMI</i>	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
<i>KRW</i>	Kader Richtlijn Water
<i>Mkb</i>	Midden- en kleinbedrijf
<i>M.e.r.</i>	Milieueffectrapportage
<i>OV</i>	Openbaar Vervoer
<i>pMJP</i>	provinciaal MeerJarenProgramma
<i>PVVP</i>	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
<i>RSP</i>	Regionaal Specifiek Pakket
<i>SER</i>	Sociaal Economische Raad
<i>SNN</i>	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
<i>VAB</i>	Vrijkomende Agrarische Bebouwing
<i>VROM</i>	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
<i>Wav</i>	Wet ammoniak en veehouderij

